

SNP

Klassivõitlus

No 154

Aprill

1933

«Külvaja» kirjastus

KLASSIVÕITLUS

154

Aprill

1933

PE 11576

NSVLiidu Kangelaslikule proletariaadile

ja

töölisklassi üleilmsele juhile Kominternile

Üleilmsel võitluspühal 1. mail saadame valge Eesti vanglamüüride vohelt oma komm. tervituse töörahva võidukale avangardile, NSVLiidu proletariaadile ja töölisklassi vankumata juhile Kominternile. Surmaeelses agoonias viskleva kapitalistliku ilma kõrval, kus töörahva viletsuse, nälja, metsikuima eksploateerimise, kohutava tööpuuduse ja faschistliku terrori lained käivad kõrgelt, seisab NSVLiit heleda saarena, kus kapitalistlikust kurnamisest vaba töörahvas suurima entusiasmi-ga rajab alust uuele sotsialistlikule ilmakorrale, muutes tundmatuseni vana tsaristliku Venemaa pimedat nägu. Saagiahned imperialistlikud röövikud piiravad haide parvena võimsalt arenevat sotsialistlikku riiki, valavad kahureid, pomme ja mürkgaase sõjaks NSVLiidu vastu.

Ka Eesti käabusriik, kui imperialistlikkude riikide aktiivne lüli, valmistub sõjaks, nülgides töörahvalt mitmekordsete maksudega enam kui seitse nahka relvastuskuludeks ja käputäie suurtõusikute taskute täitmiseks. Vähemasti pool riigi eelarvest läheb relvastus- ja sõjaväekuludeks, ülejäänud miljonid jagatakse suureksportööride mitmesuguseiks preemiaiks ja mõisnikele maa tasuks. Töörahvale, kümnete tuhandetele töötutele saab osaks vaid mõnitus, sõim ja vangileib. Töölisorganisatsioonide rüüstamise, lehtede sulgemise, jõhkra poliitilise surve ja alatuima provokatsiooniga püütakse killustada Eesti

töölisklassi võitlusjõudu, talle rusikas kurku suruda ja teha temast sõnakuulelikku kapitali orja ja suurtükiliha N. Liidu vastu. Kuna vägivaldne töörahva suu sulgemine, organisatsioonide lõhkumine, juhtide arreteerimine ja mahatapmine ei anna soovitud tagajärgi, siis püütakse kõige alatuma laimu ja provokatsiooni abil kõigutada töölisklassi usaldust oma juhi, leninistliku EKP vastu. Provokaator Tep-pichi nurjatu sihilik laim ja vale EKP ja ka N. Liidu aadressil, millega ta avalikult kuulutas oma üleminekut töörahva timukate kilda, leiab Eesti töölisklassilt väärilise vastuse ridade tihedamäs koondamises oma ainsa õige juhi EKP Lenini-lipu alla, otsustavaks võitluseks Eesti timukatevabariigi vastu ja töörahva ainsa isamaa, NSV Liidu kaitseks. Revolutsioonilise proletariaadi võitlustes karastatud rusik purustab surmahirmust hullunud kodanluse viimse kaitse — verejanulise faschismi. Üle kõigi raskuste, läbi kodanluse kuulirahe, võllaste ja vanglate sammume vastu töörahva võidule.

Elagu töörahva vabadusvõitluse üleilmline juht Komintern!

Elagu meie võitluspartei — leninistlik EKP!

Elagu NSV Liidu kangelaslik sotsialismile sammuv proletariaat!

Eesti kommunistlikud poliitvangid.

Valgest Eestist

H. Pöögelmann

Tõusva faschismilaine vastu!

Kapitalistlikkude maade majandusline kriis, mis süveneb ja teravneb iga päevaga, mille valjastamiseks ja pidurdamiseks kõik kapitalistlikud vannutused ja jõupingutused asjatuks on osutunud ja mille sügavustest sellepärast proletariaadi revolutsiooni tont kodanliku ühiskonna varingu ähvardusega ikka selgemini hakkab üles kerkima, — see kriis ühes kasvava revolutsiooni-hädaohuga sunnib kodanlust lahendust otsima ikka järsumate ja meeleheitlikumate abinõudega, sunnib astuma alasti ja armutu vägivalla, alasti diktatuuri teele. Siisamaani oli eeskujuks sel alal peamiselt ainult Mussolini, nüüd, paar-kolm kuud tagasi, sai seesuguse alasti diktatuuri mõtte kandjate kamp võimule ka Saksamaal.

On arusaadav, et see hitlerlaste võit Saksamaal tugevaks tõukeks ja tiivustajaks oli kodanluse alasti vägivalla-diktatuuri pooldajatele teistelgi maadel, ja mitte viimasena — Eestiski, kus kodanlus — sotsfaschistide hoogsal toetusel — juba aastate viisi mitmes harus faschismi teostamisele rühib, viimastel aastatel selleks kõike jõudu pingutades. Tuletame meele vaid faschistliku riigipöörde plaane 1924. aastast, enne tööliste detsembriülesthõusu Tallinnas (Reinkubjas-Pätsi lugu); Karksi ja Viljandi „lapuasi“, mis üles kerkisid Soome Lapua eeskujul ja jälgil, ja mitmesuguseid teisi nähteid kuni — viimase valitsuse faschismi-teostamise poliitikani Pätsi-Rei-Johansonini juhatusel. Ei ole Eestis kodanlikku kihti ega parteid, sotsialistlik töolistepartei ühes arvatud, kes selles mitte kõige hoo ja inuuga poleks kaasa tõmmanud, kuigi vahest avalikult selle vastu sõnu loobitakse, nagu sotside pere seda töörahva petmiseks on teinud ja teeb. Mis neid sõnadepildujaid aga põrmugi ei takista tegelikult faschismi teostamiseks igapidi kaasa aitamast. Kui meie siiski kodanluse kihtisid ja parteisid selle tegevuse juures näeme omavahel teravas ja ägedas tülis olevat, siis esiteks sellepärast, et iga kamp seejuures oma huve kõigepealt kindlustada püüab; teiseks sellepärast, et vaated diktatuuri avaliku teostamise viisi ja taktika kohta lahku lähivad, ning, kolmandaks, et siin ka välised mõjud endid tugevasti tunda annavad. Mis kodanluse omavahelised vastuolud äärmuseni teravaks ajab.

Enamvähem piirjoontes väljaarenenuna näeme kolme erivoolu, kolme eri rühma

selles eesti kodanluse faschismipoliitikas: esiteks see vool, mille kandjaks on eelmise valitsuse põhijõud — Pätsi-Rei, s.o. põllumeestekogude ja sotside, bloki näol, mis esindab osa hallparuneid ning tööstuse- ja pangakapitali, nende huve võimalust mööda ühtevõitli kaitsta püüdes. See vool püüab faschistlikku diktatuuri teostada niitelt „rahulikul“ teel, parlamentlikus korras, seaduste muutmise. Seda poliitikat toetab ka osa keskerakonda; ühe sõnaga kõik need, kes riigikogu poolt kokku seatud uue põhiseaduse-eelnõu taga seisavad. Teine vool tekkis 1930. a. Karksi „lapua“, näol ellu; tema kandjaks on peamiselt asunikudeliidu ja teised pankroti äärel seisvad hallparunid, kelle huvidid see vool eeskätt kaitseb, teravalt „linnahuvide“, s.o. teatud osa suurkapitali huvide, iseäranis aga tööliklassi vastuvõideldes. Arendab oma võitlust peamiselt väljaspool parlamenti, olgugi, et „ametlikult“ töötab seaduse piiridesse jääda. Kolmas vool kerkis teravalt avaliku elu näitelavale 1931. a. kevadel nõndanim. „vabadussõjalaste liidu“ näol, kes oma kongressil nimetatud aastal mitte ainult avalikult faschistliku diktatuuri maksmapaneku nõudmise üles ei seadnud, vaid otse demonstratiivselt alla kriipsutas, et ta valmis on seda, kui muidu ei saa, siis vägivallaga teostama. Oma ühiskondliku ilme poolest esialgu väga ebamäärane, kui võrd ta tegutses eeskätt endiste „vabadussõjalastega“, kes ei ole mingi eriline sotsiaalne kiht, esindades mitmesuguseid parlamentlikust korrast pettunud ja majanduslikult meeleheittele sattunud keskkihte; hiljem aga selgus, et seda kõige sojakamat voolu otsekohe õige tugevalt mõjutab saksa hitlerism ja et teda saksa kapital toetab. Ka oma taktika poolest on „vabadussõjalaste“ vool otsekohe Hitleri kasulaps. Selle kolme peavoolu kõrval näeme veel rea mitmesuguseid „rahvuslikke klubisid“, „isamaalike ühisusi“ ja muid sarnaseid organisatsioonide, mis samuti faschistliku korra poole tüürivad, kuid laialisemat ulatust ei ole suutnud omandada ning ühte või teist eelnimetatud voolu toetavad.

Nende voolude areng ja vastastikune vahekord, mis esialgu väljapoole õige ebamäärane paistis olevat, on viimase paari aasta vältel, eriti aga viimastel kuudel, tuntuvalt selginud, kindlama ilme omandanud. Pealeselle, kui Hitleri võimulesaamisega

tema välispoliitilised kavatsused Baltimaade kohta elulise tähtsuse saanud, kui Balti saksa ringkondade kaardid lauale lahti löödud, seigub ikka enam ja enam, et fashistlike voolude arengus Eestis võitlus eesti rahvusliku kapitali ja saksa kapitali (ja nende taga seisvate ühiskonnakihtide) vahel õige mõjuvat osa etendab, kusjuures saksa kapital mitte ainult „vabadussõjalaste“ liikumist ei juhi, vaid nimelt Karksi „lapua“, s.o. asunikudelii-kumise oma ühiskondlikuks aluspinnaks teeb, mis tegelikult „vabadussõjalaste“ ja Karksi lapualaste voolu ühinemisele viib või õieti juba ongi viinud. Peatume viimase aja nähete tõsiasiadel, mis eeltoodud tõendusid kinnitavad.

Juba see asjaolu, et „vabadussõjalaste“ väljaastumine 1931. a. kevadel osa tõsismaalasi, eesotsas „admiral“ J. Pitkaga, sellest organisatsioonist lahkuma sundis, ei olnud seletatav väljapoole tuntud andmetega. Sest siis ei olnud avalikult veel teada see vahekord „vabadussõjalaste“ ja hitlerlaste vahel, millest kõneles „Baltischer Beobachter“ — Landesvehrlaste häälekandja Saksamaal — 1932. a. septembris ja millest kuuleme, et

„Eestimaa rahvusliku saksluse (loe: hitlerlaste — H.P.) ning eesti vabadussõjalaste vahel pole küll ametlikku kartellivahekorda, kuid teatud sümptaadid on salgamatud. Leiavad aset vastastikused, mitteametlikud ja mitteesindatavad läbirääkimised, ja maailmavaateline üksmeel mõlemas rühmas on viinud „piiratud vastutusega“ presidendi valimise ühisele tagasilükkamisele, sest sarnane vesisistatud reform kumbagit rühma ei rahuldanud.“

„Vabadussõjalased“ ei ole seda Balti hitlerlaste häälekandja paljastust tagasi lükanud, vastupidi, nende häälekandja „Võitlus“ on vaimustatud Hitleri võimulesaamisest ja kaitseb igapidi tema tegevust, tema verist vägivalda Saksamaal, sellega alla kriipsutades oma kaastunnet ja ühtmeelt selle verise diktatuuriga. Veel enam, mitmed „vabadussõjalaste“ organisatsioonid on — saksasoost hitlerlased oma etteotsa valinud, Viljandis, näit., otse endise paruni. Kuna aga hitlerlaste võimulepääsmine Eestis parunite piitsavalitsust hiterliku Balti hertsogiriigi näol tähendaks, seega eesti rahvusliku kapitali täielikku maha surumist, eesti kodanluse kurnamisvõimaluste äärmuseni kitsendamist tooks, siis ei ole seesugune väljavaade eesti kapitalile igatahes kuigi meelitatav,

ja — Pitka ei tahtnud sellele kaasa lüüa. See vahekord seletab ka, miks „vabadussõjalased“, kellele Päts moodunud sügisel ettepaneku tegi põhiseaduse muutmise küsimuses parlamendirühmade eelnõuga ühineda või ühiselt põhiseaduse muutmise eelnõu välja töötada, — tagasi lükkasid: parunid ei pidanud tarvilikuks selle „rüvetatud saksa maa“ (nii iseloomustab saksa ajakiri „Unser Reich“ Eestit, kelle kodanlus mõisnikud paljaks olevat röövinud jne) valitseva eesti kodanlusega kokkulepet teha, nagu seda ei tehtud okupatsiooni ajalgi, ja — „vabadussõjalased“ „lükkasid Pätsi käe tagasi“, nagu kaebab „Vaba Maa“, justament nagu tegi Seckendorff 1918. a. veebruaris. Enam veel: Balti parunitel on tänapäev sadakorda rohkem põhjust eesti kodanlust jalaga lüüa kui oli 1918. a. „Unser Reich“ (5/III, 1933) väljendab seda viha, muu seas, üteldes, nagu:

„Eestlased ja lätlased röövisid kõige häbematumal kombel saksa-balti aadi maad... Karjuva ülekohtuga vastasid eestlased... oma sakslastest isandatele... Nende tõeline metsikus selgus alles 1918. a... Rohkem kui 4 miljonit hektari (Eestis ja Lätis) sakslaste suurmaapidamise võõrandati peaaegu tasuta, sajad lossid muudeti varemeteks, tuhanded saksa perekonnad kerjusteks Sakslastelt rööviti auväärased toomkirikud Riias ja Tallinnas, võeti nendelt teatrid ja koolid, nende klubihooned...“ Jne.

On arusaadav, missugune vahekord niisugustest tunnetest balti saksa parunite ja eesti valitseva kodanluse vahel peab tekima, on arusaadav, et Pätsi pakutud käsi tagasi lükati.

Kuid eesti kodanluse vastu ei seisa siin ainult balti parunite kamp, vaid ka — saksa kapital, kes parunitega kõige lähemalt seotud on. Selle kapitali „asjaajaja direktor“ Eestis on pangahärra Klaos Scheel Tallinnas. Selle kaudu sundis parunitejõuk eesti kodanlust 1926. a. kevadel, kui eesti kodanlus Rahvasteliidult laenu paluma läks, enne oma kohused parunite vastu täitma, siis alles lubati laenust kõnelda. Ja riigikogu võttiski kiires korras vastu parunitele tasumaksmise seaduse, mispeale siis Scheel riigile inglise kapitalistide vahelsobitusel laenu muretses, tingimustel, mis Eesti rahanduse õige tuntaval määral samase Scheeli kontrolli alla, s.o. väliskapitali mõju alla viisid. Mõõdunud aasta algul, kui põllumeestekogude ja sotside koalitsioonivalitsus kokku varises, katsus see

parunite esimaadleja oma meelepäralist valitsust kokku seada. „Päevaleht“ paiskas selle „saladuse“ kuidagi ettevaatmatult välja, Scheeli kohta õige karedaid sõnu tarvitades. Kust kaudu läks see käe võimu järele sirutamise tee? *Asunikudeliiidu* kaudu, kelle eesotsas K. Einbund siis valitsusse tikkus, jalust rabades nõndanim. vanapõllumeeste (põllumeestekogude) juhte Pätsi ja Teemanti.

Siis ei olnud väljapoole veel küllalt selge, võib olla, ei olnud täielikku selgust veel asjaosaliste vahelgi, et tegemist on Scheel-Einbund-Larka („vabadussõjalaste“ liidu juht) ühise väerinnaga; see hakkas teravamini nähtavale tulema alles augustis, kui põhiseaduse muutmise eelnõu rahvahääletusele tuli: asunikud ja „vabadussõjalased“ hääletasid ühiselt selle eelnõu vastu, kuigi veel mitte avalikult oma seisukohti esile tuues. Hitleri võimulepääsmisega pääsid aga ka Eestis hitlerlaste ja nende pooldajate keelepaelad rohkem valmale, ja nüüd ei ole mingit kahtlust selle ühise väerinna olemasolekus, mis ulatab parunitest kuni — asunikudeliiiduni (õigem küll: asunikudest-hallparuniteni). Kuinüüd balti sakslaste häälekandjate kõrval, kes *viimseni* Hitleri verise kantsiku ees põlvitavad ja seal balti sakste tõusvat päikest ootavad, eesti „vabadussõjalaste“ „Võitlus“ sedasama teed hurraa! karjub ja hüüab:

„Hitleri võidu järel ei lase ajalookäik lähema tuleviku jaoks ennast enam kahte viisi tõlgitseda. Selles mõttes on see võit sümptoomne ka meie lähemale tulevikule: erakondade võimu kokkuvarisemisega pääseb võimule täielik rahvavalitsus“ (s.o. fashism — H. P.). Ja edasi, teisel: „Pole siin vaja midagi... maalida tonte terrorist ja tapalavast... Peab otse imestama, millise humanisusega praegune saksa (s.o. Hitleri — H. P.) valitsus on seni talitanud: ühtki surmaotsust, ühtki mahalaskmist. Iga aus inimene peab tunnustama Hitleri valitsuse äärmist korrektsust ja tagasihoidlikkust oma vastaste vastu...“ —

„kui nüüd „vabadussõjalaste“ „Võitlus“, kelle sidemeist ja vahekordadest balti hitlerlastega me eespool nende endi häälekandja kaudu kuulsime, selkombel Hitleri võitu tõrvitab ja tema poliitikat kaitses, mõista andes, et Eestis küll „oma vastaste vastu“ — pisut karmim tuleks olla, siis ei seisa nüüd „Võitlus“ selles hurraa-väerinnas enam ükski asunikudeliiidu häälekandja „Maaleht“ lõõb talle siin trulsti kaasa. See kirjutab (nr. 33, 18/III, s.a.):

„Hitler, kes... on loonud võimsa rahvussotsialistliku partei, on nüüd... *Saksamaad uuesti tõstmaks suurriigiks*... Hitleri nõudmistes on aga ka mõndagi, mis meilegi kasu toob... Uus Saksamaa võib haavununa ainult halba teha meie väliskaubandusele, kui laseme valitsusmeelsel ajakirjandusel edasi viriseda Saksamaa, kui võõra riigi siseasjade kallal... Meie ei tarvitse karta Hitlerit ja tema „uut“ Saksamaad.“ Vihjates eesti lehtedele, kes hurjutasid saksa hitlerlaste, kes Eestist Saksamaal valimisel käisid (5. märtsil), kurjustab leht: „Mis tegid need inimesed kurja? Nad ei teinud meile kellegile mingit kulu, vaid näitasid, et nad on head sakslased ja oma riigi truid alamad. Kes keelab meil nendelt isegi õppida, kuidas üks tuline isamaalane peab talitama?“

Tähendab: ei tohi Hitleri metsikusi arvustada, vaid hitlerlastest, eeskätt balti parunlikest hitlerlastest peab eeskujuga võtma, kuidas üks isamaalane peab talitama! See on justament samane hoosianna Hitlerile, nagu kuulsime „Võitlusest“; see on samane jooksmine balti hitlerlaste, s. o. parunite ja saksa kapitali lõa otsas, kus sörgivad „vabadussõjalased“.

Ja nad ei sörgi seal mitte ainult sõnalise agitatsiooniga, mitte ainult ajakirjanduse deklaratsioonidega ja hurraatamisega. Nad organiseerivad ja mobiliseerivad oma väehulki, jällegi kaasa tõmmates asunikke ja laiu rahulolematuid talurahvakihte. Varsti pealeseda kui põhiseaduse muutmise eelnõu rahvahääletusel (augustis 1932) läbi kukkus, esitasid „vabadussõjalased“ oma eelnõu valitsusele. Et seda rahvahääletusele panna, oli vaja 25.000 allkirja koguda. Kodanliste lehtede enamik naeris selle üle: pole lootusti, et „vabadussõjalastel“ korda läheb seda hääletaru kokku saada. Veebruaris oli eelnõu — 55.000 allkirja koos. Ka siin on „vabadussõjalastel“ ühine väerind asunikudest hallparunitega, kelle häälekandja riigikogu eelnõu vastu teravat kihutustööd teeb ja kaudselt ning poolavalikult „vabadussõjalaste“ eelnõu sisulikult paremaks tunnustab.

Iseäranis elavaks ja aktiivseks on läinud see ühine väerind aga põllumeeste koosolekutel, mida viimastel nädalatel eriti Lõuna-Eestis, osalt ka mujal, nagu Harjumaal, terve rida on toime pandud, ja kus „vabadussõjalased“ käsikäes fashistlikkude asunikudest-hallparunitega õige sõjakalt välja on astunud. Algatus tuli siingi jälle Karksist, kust see liikumine edasi läks —

Helmesse, Valka ja mujale üle Lõuna-Eesti. „Päevaleht“ (nr. 88, 30/III) kirjutab Valga „põllumeestepäeva“ puhul:

„Asunike vool on otsinud ja leidnud mõttekaaslasi... vabadussõjalaste perest... Maal ei saa enam teha vahet, kus lõpeb vabadussõjalaste liikumine ja kus algab rahulolematute asunikkude oma... Asunikku poolt korraldatavatel põllumeeste-päevadel võetakse paralleelselt vastu Karksi „lapuameeste“, asunike riiklike toetuste ja vabadussõjalaste diktatuuri pooldavaid resolutsioone... Valga põllumeeste-päeval... esineb selgesti asunike, Karksi-lapuameeste ja vabadussõjalaste ühine uus front... Päev ületas käreülselt kõik Karksi-taolised koosolekud...“

Missugused on need poliitilised juhtmõtted, seaded ja nõudmised, millega see „uus väerind“ esineb? Millele rajaneb ja sihhib ta majanduslises? Missugustele kihitidele püüab ta toetuda, kust jõudu ammutada?

„Vabadussõjalaste“ „programm“ on siamaani ainult mõnda üksikut punkti sisaldanud, millele kokkugi raske oleks harilikus mõttes programmi nimetust anda: diktaatori õigustega president; riigikogu liikmete arvu vähendamine 50-le; sõjavõlgade ja parunitele tasumaksmise seismajätmine; sinna juure rida väga labaseid ja ebamääraseid demagoogilisi kõlke, nagu: „Toompea puhtaks!“ „Maha mädanenud parteide-valitsus!“ „Riigivargad minema!“ jms. Ja üle kõige muidugi vihastnõretav interventsioonikihutus Nõukog. Liidu vastu, mis aga üldine ja ühine on kõigi teistegi parteide vooludega. Nüüd, kus avalikult kätt antakse asunikudeliikumisele, näib nagu võtaks „vabadussõjalased“ vastu ka viimaste poliitilise programmi. Toome sellest mõned põhipunktid, mis Karksi põllumeestekoosolekul 5. märtsil vastu võetud ja sealt edasi ka teiste põllumeestekoosolekute ja -päevade resolutsioonidesse on viidud:

Mõlemad (riigikogu ja „vabadussõjalaste“) põhiseaduse-eelnõud *korraga* rahvahääletusele panna. (Mis tähendab, et asunikud esimese vastu on ja viimast pooldavad — H. P.)

Sõjavõlgade maksimisest loobuda. (Parunitele tasumaksimisest ei lausuta *resolutsioonis* midagi! Ja suusõnaline kihutus pole ju kohustav.)

Välisvõlad revideerimisele võtta.

Maomavalitsused kaotada (jääksid valja- ja keskvalitsus).

Riiklik töötatöölise instituut praegusei kujul kaotada.

Riigi ja omavalitsuse ametkonnad muuta vastavaks riigi ja rahva kandejõule (s. o. tuntavalt kitsendada). Ametnikkude palka, kui see üle elatismiimumi ulatab, vähendada, vastavalt põllumajanduse saaduste hindade langesemisele (välja arvatud riigikaitse organisatsioonid).

Vangid juhtida loovale tööle.

Riigivargaid karmimalt karistada.

Neid poliitilisi nõudmisi täiendavad majanduslised:

„Võlgade korraldamise seadus“ nii kokku seada, et see *kõik võlgades olevad põllumehed päästaks*. Kõik võlad ümber hinnata 1925—1928. a. turuhindade järele (s. o. krooni kurss alla lüüa). Kuni võlgade ümberkorraldamiseni maksma panna üldine moratorium.

Maapanga poolt väljakuulutatud taludemüümine seisma panna.

Teravilja kaitse alles jätta.

Võipreemiaid maksta selmääral, et talupoeg võikilost 1.50 kr. saaks. (Tähendab, praegusele hinnale, mis 70 senti kilo, üle poole riigi poost juure maksta!)

Siseturul kindlustada põllumajanduse saadustele hind, mis valmistamiskulud tasuks.

Valuuta hoidmine välismaal ära keelata. Jne.

Neid nõudmisi konkretiseeritakse artiklites, kõnedes; täiendatakse terava arvustusega ja nõudmisega: põllumeeste esindajad astugu valitsusest ära, kuna see põllumeeste heaks midagi ei tegevat. Töötatöölisele hädaabitööde korraldamine jäetagu seisma, töötud saadetagu maale peremeeste juure tööle ja nende hädaabitöödeks antav raha makstagu peremeestele nende tööliste palkadeks; siis läheks jõud „loovale tööle“...

Nagu eeltoodud lähidast kokkuvõttest näeb, on asunikudeliikumise poliitilised põhinõudmised samad, mis „vabadussõjalaste“ (viimaste põhiseaduse-eelnõu toetamine, s. o. alasti fashistlik diktatuur, riigikogu „kärpimine“ poolevõrd arviliselt; sõjavõlgadest lahtiütlemine jne). Majanduslised nõudmised kannavad üldist pealkirja: „Põllumees päästetagu kapitali küüsis!“ ja käivad seega eriti põllumeeste huvide kohta. Et kõiki neid nõudmisi täita, peab „linn“ „higistama“. „Raha rohkus linnas on kutsunud esile tööpuuduse, rahapuudusmaal — tööliste puuduse“ (Karksi resolutsioonist). Kõik need väga ja väga laiasuulised nõud-

mised, mille täitmisest ükski liikumise juht iialgi ei unistagi, rääkimata tõsiselt sellele mõtlemisest, on samati, nagu „vabadussõjalaste“ agitatsioon „kõvakäe valitsuse“ kohta, kes kõik korruptsiooni (mädanuse) valitsusest pidavat pühkima, kõik parteilise saagipüüdmise ja jagamise ning saagi pärast kiskumise lõpetama — see kõik on samati õõnes ja kõlks, on pettus, et laialisi hulki, kes kriisi kõiesilmuses oma „viimast tunnikest“ ootavad ja päästmist kusaagilt ei näe, kaasa tõmmata, neile uppujatele õlekõrt ulatada, mis neid küll hädast välja ei vii, kuid nende petjatele ajutiselt jalgealust võib kindlustada.

Kuid mitte ainult töötavat talurahvast, väikemaapidajaid — kehvikuud ja keskmikke, ei tõmba „vabadussõjalaste“ diktatuuri-nõudmine kaasa, mitte ainult asunikude kaudu ei püüa eesti hitlerlased omale ühiskondlikku jalgealust luua. K. A. Hindrey, kes neid parunite manöövreid omast käest juba okupatsiooniajast ja selle ettevalmistamisest tunneb ning nüüd tarvis leiab olevat neist poolavalikult kõnelda ja poolesuuga nende eest hoiatada; kirjutab, muu seas („Pvl.“, nr. 86, 23/III):

„Olin hiljuti ühes kodumaa provintsi-linnas. Ega ole intelligenti keskel mitte ühtainsamat inimest leidnud, kes mitte täieliku veendumusega ei pooldaks vabadussõjalaste liikumist. Ei ole mitte ühtainsamatki leidnud, kes mitte ei kõneleks vihaga meie praegusest valitsemise vormist. Ja öeldakse lauseid, mis kõlavad enamlaste aegade järele.“

Kui sügav õieti see rahulolematuse valitsusega ja valitseva korruga on, näitab, muu seas, seegi asjaolu, et vähegi tähtsamate küsimuste arutlemisel riigikogus pea-aegu ainuski rühmitust ei leidu, kes valitsuse ettepanekutega rahul oleks — ka valitsusest osavõtvate parteide esindajad ei ole seda mitte, olgugi, et nad ettepanekute eest käe tõstavad. Ja olgugi, et möödunud aasta tervelt neli valitsust läbi elas, ragiseb ja logiseb praegunegi juba jälle kõigest neljast nurgast: kriisijutud käivad juba ringi¹⁾. Ja kuidas võikski see teisiti olla, kui iga partei samati „parteidevalitsust“ kirub, demokraatia kriisist kõneleb ja millegi uue järele igatsema kihutab.

„Valitsevad ringkonnad nagu ei kuule ikka sagedamin: kostvat „Caveant Consules“ (hoiatusi valitsejatele) ja sealt poolt ei tule selgitavaid sõnu,“ hädaldab Hindrey.

¹⁾ Aprilli lõpul tuligi valitsuse kriis. Pikemalt me selle juures siin aga peatuda ei saa.

Kui neid *kellelgi* selles kodanlikus ilmas ütelda *oleks!* Miljoneid ja miljoneid oleks selle eest makstud. Kuid neid ei ole. *Ei saa* keegi anda lunastavat sõna selles mädanevas kapitalistlikus maailmas. Veel enam, ei ole millega võidelda — kui seda tahetakski — alasti fashistliku diktatuuri jutiustajate, „kõvakäe valitsuse“ nõudjate, mädanuse ja müüdavuse kõrvaldamisele üleskutsujate vastu, demokraatliku parteide-valitsuse ärapäühkimisele kutsujate vastu. Kes julgeks tõendada, et seda kõike tarvis ei ole? Kes suudaks tõestada, et seda mõnel *teisel teel* — kui diktatuuri abil — teostada saab? Seda uut teed „ei ole meile antud“, sest teda ei ole kellelgi anda. Ja nii kujuneb iga kodanlise partei arvustus olemasolevate puuduste kohta, parteipoliitika kohta, erakondade omakasu-poliitika, saagiahnuse ja pirukajagamise kohta otsekohe või kaudselt jutlustuseks uue valitsemisvormi nõudmiseks, mis senise kõiki rahulolematusega koormava korra „ära pühiks“. Ja „vabadussõjalased“ hüüavadki: „Toompea puhtaks!“ See on juhtsõna, mida kannavad teadlikult need, kes diktatuuri abil oma valitsemisvõimu kindlustada tahavad; see on juhtsõna, mis kaasa tõmbab neid, kes meelegeite, väljapääsmatusse seisukorda on sattunud kõigi seniste valitsemise ja senise poliitika juures, mis ei suuda kriisi kohutavat koormat kergitada. Ons ime, kui senist korda vannutakse ja lootuseankur uue korra, uue valitsemisviisi lubajate suurte töotuste külge kinnitatakse. Ons ime, kui selle tagajärjel ükski erakond tõsiselt hitlerlaste vastu ei suuda välja astuda, sest konkreetselt ei ole tal mitte midagi vastu seada, küll aga on hitlerlastel näidata, et erakond oma seniseid suuri lubadusi ei ole täitnud, et teda ka edaspidi usaldada ei tohi.

Ja sotsid? Neil pole kunagi suus puudus sõnust ja koguni vängeistki sõnust Hitleri ja hitlerlaste, „vabadussõjalaste“ ning asunikudeliliikumise vastu. Kuid tegelikult sammuvad nad sama teed, nagu nende suured eeskujud Saksamaal Kautskyte, Welside, Leipartide juhtimisel ees sammusid. Selle ettekäände ja kõlksu varjul, et fashismi vastu võidelda, teostavad nad ise fashismi, toetades otsekohe selle „seaduslikku“, „rahulikku“ vormi ja sellega maad valmistades kaudselt hitlerismile. Eks olnud ju sotsid need, kes 1931. a. põllumeestekogudega koalitsioonivalitsuse löid, mille aluspõhjaks oli leping, mille järele sotsid lubasid hallparuneid nende sõjakäigus maa-

tööliste palkadele toetada ja — toetasidki. Sotsid olid need, kes oma ajalehes avalikult — ja oma aruandes II Internatsionaali büroole salaja — seletasid, et maatöölised Eestis head palka saavad, et nad isegi suveteenistusest talve lahedalt ilma töötä võivad üle elada; ja kui siis kriisiraskuste all kodanlus nõudma hakkas, et kõik rahvakihid pidavat ohvrit tooma ja endid kitsendama, siis oli sotside seletus neile kõige selgemaks ja paremaks põhjenduseks: näe, siin on koht, kus kitsendada võib, kust kokku hoidma peab, sellepärast muudku palgast maha! Sotsid olid oma kokkuleppe täitnud, olid *ette juba* tööliste palkade mahakiskumist õigustanud. Ja hallparunite põllutöökoda, kõik need hallparunite kaitseseadused, nagu „raudvara-seadus“, esimene moratoorium, rukkimonopoli teostamine jne, jne — kõik need viidi ellu sotsifaschistide aktiivsel kaastegevusel ja toetusel. Ja selles erakordsete volitustega valitsuses, mille eesotsas seisis viimati Päts, juba nende volituste mõjul ühe jalaga diktaatoritoolile ulatades ja tegelikult ellu viies teisi samme, mis faschistliku diktatuuri lõpuliikult peavad maksma panema, — kas on sotsifaschistid selles valitsuses üheainsagi faschistliku sammu vastu protesteerinud, tegelikult töölisi üles kutsunud faschismi teostamise vastu võitlema? Muidugi mitte. Sotside juhid manitsevad töölisi leppima nende sammudega, sest muidu võivat — faschistid tulla! Pidavat aitama teostada seda faschismi, mida Päts teostab, et ei saaks tulla mõni teine faschism! See on justament sama, mida tegi Saksamaa sotsiaaldemokraatia: sealgi toetati kõige ihu ja hingega kõiki kodanlikke valitsusi, et aga Hitler võimule ei pääseks. Kuna aga ükski kodanlik erakond suuteline ei olnud tõsiselt hitlerismi vastu võitlema, kuna saksa kodanlus viimaks oma usalduse ja volitused just Hitlerile andis, tema demagoogilistele lubadustele oma lootusi panes, ja kuna sotsiaaldemokraatia töölisi selle vastu võitlemisele ei mobiliseerinud, siis saigi Hitler just sotsiaaldemokraatide juhtide „armust“, s.o. nende äraandliku poliitika tagajärjel, nende „vähema pahe“ taktika mõjul, võimule.

Sedasama näeme Eestis. Selle asemel, et töölisi revolutsioonilikule võitlusele kutsuda ja organiseerida, selle asemel, et töörahvahulkasid ette valmistada kodanluse võimu sõjariistus jõuga purustama, mis on ainuke tee kodanluse relvastatud jõu purustamiseks, — selle asemel võitleb eesti sotside juhtide pere kõige ihu ja

hingega käsikäes kodanlusega tööliste revolutsiooniliku liikumise vastu. Sotside käte küljes kleepub tuhandete mõrtsukaliku terroriga tapetud eesti tööliste veri: sotside heakskiitmisel ja kaastööl tapeti 1919. a. sadanded ja tuhanded tööliselised Eestis; sotside õnnistusele veristati Saaremaa ülestõusjaid; sotside peamees Hellat oli Isborski veretöö organiseerija, truuks jäädes balti praeguste hitlerlaste meetodile — töölistele tuleb „altpoolt mõistust õpetada“, nagu ta seda ise kindral Tõnisonile seletas. Sotside juhid juubeldasid sm. Kingissepa tapmise puhul, ja Martna saadeti välja seda avalikult õigustama. Sotside Martna on see, kes kõiki eesti sotside veretöid, kõiki neid töörahva tapatalguid, mis sotside juhid kodanlusega käsikäes on toime pannud, välismaade tööliste ees on õigustanud, ilustanud, kaitsenud. Sotsid hõiskasid 1. detsembri ülestõusu ohvrite veriste surnukehade kallal: Põderil oma ihukaitsesalkadega oli korda läinud *kodanlikku* demokraatiat *proletariaadi* diktatuuri käest päästa! Sotsid hõiskasid, et proletariaat oli veriselt lüüa saanud ja kodanlus oli võitnud. Sotsifaschist Karl Ast oli see, kellele kodanluse timukavalitsus usaldas laialiste töörahvahulkade rahustamise nende veretööde pärast, mis ülestõusnud tööliste kallal toime pandi. Sotside juhtide pere on see, kes pärast 1. dets. verist mahasurumist tööliste avalikud organisatsioonid Amsterdam Internatsionaali õnnistamisel ja rahalisel toetusel, eesti kaitsepolitsei kantsiku varjul ja abiga oma käte kiskus ja selle liikumise võitluse teelt täielikule kängumisele, kodanlusega kokkuleppele juhtis, iga võitlusetahete avaldust veriselt mahasurudes, revolutsioonilikke töölisi nukhude kaudu kaitsepolitsei künnete vahele saates. Eesti sotside peameeste pere on kodanluse avameelse tunnistuse järele kõigist parteidest kaitsepolitseile kõige lähemal seisnud, tema häälekandjat on tihtipeale avalikult kaitsepolitsei (sandarmivalitsuse) häälekandjaks nimetatud. Sotside ninamehed on valitsuses alati seda provokatsiooni toetanud, ja väljaspoolgi ei ole nad sõna selle vastu rääkinud, veel vähem tegelikult välja astunud selle provokatsiooni vastu, millega revolutsioonilikku töölisteliikumist veriselt on hävitatud ja tänapäev hävitatakse. Sotsifaschistide häälekandja on kõige ropumat laimu ja vaenukihviti külinud eesti töörahva hulka proletarise riigi, Nõukogude Liidu vastu; sotside juhid on tegelikult kõige agaramalt osa võtnud interventsiooni ettevalmistamisest

Nõukoguderliigi vastu. Selle asemel, et tööliisi ja üldse töörahvast kutsuda ja organiseerida ühises väerinnas võitlema igasuguse fashismi vastu, ka selle vastu, mida Päts-Rei-Johansoniga valitsus tänapäev teostab, loob sotside juhtiv ringkond *oma fashistlikke löökrühme*, oma „vabadussõjalaste“ brigaade — „demokraatia“, s.o. Pätsi-fashismi kaitseks! Eesti sotside juhtiv pere on siamaani oma vaikimisega täielikult heaks kiitnud ja õigeks tunnistanud selle juudaselikuma poliitika, mida ajavad Saksamaa sotsiaaldemokraatia juhid tänapäev oma parteid lõhkudes ja tööliisi Hitleri juhtimisele viies. Eesti sotside juhid ei ole tänapäevani leidnud ainustki hukkamõistvat sõna neile Welsidele, Leipartidele j.t., kes sotsialismi lipu, mida nad siamaani oma verise kokkuleppepoliitika tuhandekordselt olid rüvetanud, nüüd Hitleri jalge ette porisse viskasid ja tööliisi sellest üle Hitleri fashismi verisesse lõoga juhivad. Eesti sotsid tunnistavad seega Saksamaa sotsiaaldemokraatia juhtide hitleri-poliitika täielikult õigeks.

Mis väärtus võib olla seesugusel lool neil viirelatel vingumistel Hitleri terrori üle, mis kuulduvad sotside leheliipakast. Tööliste silmas mitte mingisugust. Ja kui sotsfashistid Eestis „vabadussõjalaste“ üle, nende koostöö üle balti hitlerlastega vinguvad, siis — mis on neil selle vastu seada? Mitte midagi muud, kui sedasama sõnalist virinat, mida kuuleme — tihtigi palju karedamal toonil — kodanlaste lehtedest, kuid mille taga keegi kõige vähematki reaalselt võitlustahet, kõige vähematki konkreetset teed ei näe, kuidas siiski kapitalismi ummikust, kriisi kurstikust välja pääseda, kuidas pääseda sellest mädanevast, haisevast mülkast, kuhu ühiskond nendesamade sotside kõige innukamal kaastegevusel on sattunud. Sotsidel ei ole midagi, absoluutselt mitte midagi muud jutlustada, kui — vana tallatud jutlust demokraatiast; kuid just demokraatia kriis on, milles kodanlus tänapäev kapitalistlikel mail sipleb, sest demokraatia ei päästa teda kriisist ega kaitse tõusva revolutsioonilaine vastu. Kodanlus, ja temaga kõik väikekodanlikud kihid, otsivad just *väljapääsu* demokraatiast, otsivad midagi muud, mis võimsam oleks kapitalistlikku korda päästma, kui lagunev demokraatia. Ja kui nüüd sotsfashistid seda lagunevat valitsemisvormi edasi jutlustavad, siis ei äratanud koeragi juures sellega enam usaldust; vastupidi, see jutlustus on revolutsioneeriva töörahva ees vaid suitsukatteks, mis tõelikkude fashismi kasvamist peab var-

jama; see on uinutamisemürk, et tööliised ja töörahvas üldse revolutsioonilikele võitlusele ei ärkaks.

Ja lõpuks, kui Eestimaa Kommunistlik partei ettepaneku tegi *ühiselt* töörahvast fashismi vastu võitlusele organiseerida ja ühiselt töörahva olukorra parandamiseks võitlusele viia, siis — *sülitas eesti sotsfashistide juhtiv jõuk sellele tööliisklassi ühisele võitlusvõderinnale*, selles võitluses tööliste ühise väerinna vastu veel ettegi rutates II Internatsionaali juhtidest, kes olid juhtnööri annud, et kohtadel seda küsimust enne ei otsustataks, kui II Internatsionaali juhtiv keskkohd oma otsuse on annud. Eesti sotstimukad ei mallanud (läbenud) seda otsust oodata, vaid tõttasid kommunistliku partei ettepanekule jalamaid vastama — paljastades oma juudaselikku timukanägu, oma äraandlikku poliitikat, oma variseerilikkust fashismi vastu võitlemises täiel ulatusel. Eesti sotsfashistid ütlesid sellega avalikult ja ilma vähemagi viigileheta, et nad küpsed on hitlerismi rüppe vajuma, nagu Kautskyd, Welsid, Leipartid j.t. suured ees sinna on vajunud ja vajuvad.

Eesti töölisteklassil, eesti töörahval on üksainuke kindel juht ja teenäitaja võitluses töörahva olukorra parandamiseks, võitluses igasuguse äraandlikkuse, igasuguste juudaste vastu, võitluses kodanluse igasuguste diktatuuride vastu, olgu demokraatlikud või fashistlikud, võitluses kodanluse võimu kukutamiseks ja proletariaadi diktatuuri maksmapanemiseks. See on Eestimaa Kommunistlik partei. Ja tee, mida mööda ta Eestimaa proletariaati ja töörahvast üldse — poolproletaarlasti linnas ja maal, kehvikuid ja kaasatulevaid keskmikke — kapitalismi kriisi mädanilkast välja juhüb, ei ole mitte sotsfashistide „vähema pahe“ tee, mitte ühe osa kodanlusega koostöötamine selleks, et — justkui „suurema pahe“ eest sellega hojda, vaid kõige armutum võitlus igasuguse koostöö vastu fashistliku kodanlusega, mis paratamata peab viima ja viib — nagu Saksamaal nägime — kõige jõhkrama ja verisema fashistliku terrori juure; võitlus nihästi Päts-Rei-Johansoniga fashismiteostamise diktatuuri vastu, kui „vabadussõjalaste“ ja balti parunite hitlerismi vastu. Ja mitte parlamendi, mädaneva riigikogu, kaitsmine ei ole see meetod, kuidas tõket teha ja purustada tõusvat terroridiktatuuri, vaid organiseerimine, ettevalmistus selleks, et sõjariistus jõuga purustada kodanluse võim. Ja selleks on eestkätt vaja purustada need suitsukatted, mida sotsfashistid töörahvale silmi puhu-

vad, millega nad töölishulkade valvsust ja võitlustahet uimastavad, halvavad; on vaja vabastada töörahvas sotside juhtide ärandlikkude kõlksude mõju alt, neid tegelikult, igapäevase võitluse, igapäevaste nõudmistest eest väljaastumiste kaudu õpetada ja juhtida otsustavale võitlusele töörahva vabastamiseks, proletariaadi diktatuuri makspanemiseks. Võitlus tõusva faschismilaine vastu peab olema võitlus kapita-

listliku kurnamise ja vägivalda vastu üldse, sealhulgas eestkätt sotsfaschismi, kui kodanluse peatoe vastu tööliste ridades; võitluses faschismilaine vastu ei saa, ei tohi silmapilgukski eelistada Päts-Rei-Johansonide faschismiteostamise diktatuuri hitleristide faschismile, vaid esimese vastu võitlemine peab töörahvast ette valmistama viimase ja seega üldse kodanluse võimu lõpulikule purustamisele.

Joh. Reesen

Hitlerism ja Eesti „iseseisvus“

Eesti tõusikkodanlus vaevleb jälle oma „iseseisvuse“ valudes. Need ei ole aga mitte enam „iseseisvuse“ sünnitamise, vaid „iseseisvuse“ hääbumise valud.

Aga kust see siis tuleb, et niisugune „vägev“ riik, nagu seda on Eesti, peab oma hääbumise hirmuvõdinaid üle elama? Vanad inimesed räägivad, et issanda teed olevat imelikud, sest keegi ei teadvat, millal ta oma sulast laseb ära minna. Ja kust siis võib seda teada „iseseisev“ Eesti ehk tema tõusikkodanlus, millal tema isandad-suurriigid võivad lasta tal ära minna...

Jah, imelik on ka praeguse aja väetite ja väikeriikide, seal hulgas ka pisikese eesti härrasriigi tee, kes senini truult on oma vägevate isandate kintsu kaapanud, maoli maas nende ees roomanud ja kui truu peni imperialismi isamaadapiiril, töörahva kägistamise alal oma kohuseid täitnud. Ja nüüd näib järsku, et Mooramaa mees on oma töö teinud, Mooramaa mees võib minna. Just kui hallparuni pops ja sulane jüripäeval. Jah, egas see peremeeste vahetamine mõni kerge asi olegi...

Ja tõepoolest, selgemalt kui kunagi varem paistab silma just praegu, mil suurte imperialistlikkude riikide vahelised vastuolud on eriti teravnenud, väikeriikide, seal hulgas ka „vägeva“ Eesti osa imperialismi süsteemis. *Nendega ei rehkendata palju suurte imperialistlikkude riikide peres.* Kõik tähtsamad maailma majanduse ja poliitika küsimused otsustatakse ilma nendeta, isegi nende välispidisel nagu „iseseisva“ ja „erapooletu“ riigi huvide vastu. Jõudude ümberrühmitumine suurte imperialistlikkude riikide vahel, mis iga päev uusi ja uusi kombinatsioone esile toob, ikka uute ja uute majanduslikkude, poliitiliste ja sõjaliste liitude loomisele ja ümberkorraldamisele viib, on juhitud maailma uuesti ümberjagamisele, eriti asumaade, tooresaine allikate ja jõupiirkondade, seega ka väikeriikide, kui mõ-

juuluste maade ümberjagamisele — see jõudude ümberrühmitumine tõstis ka eesti tõusikkodanlusele tema riikliku „iseseisvuse“ ja julgeoleku küsimuse päevakorda. Sest ka tema peab nüüd otsustama, kellelega ühes minna, kelle kaitsel enesele kurnamise vabadust kindlustada. Selleks on ka erilisi põhjusi, sest Versailles süsteem kõigi oma riikidevaheliste lepingutega ja „tasakaaluga“, kõigi oma majanduslikkude, poliitiliste ja territoriaalsete probleemidega on kokku varisemas. Seda tõendab, esiteks, Inglismaa ja Prantsusmaa vaheliste vastuolude järsk teravnemine ühelt poolt, ja teiselt saksa imperialismi uuestsünd teiselt poolt. On üldiselt teada, et viimane nõuab tungivalt endale asumaid ja toorainete allikaid ning kaubaturgusid.

Kõigi nende muudatuste tagajärjel pühendavadi nüüd eesti tõusikkodanluse ajalehed eriti suurt tähelepanu välispoliitilistele küsimustele ja nõuavad ka valitsuselt „rohkem aktiivsust välispoliitikas“.

„Päevaleht“ kirjutab:

„Praegune silmapilk välispoliitilise elevuse poolest võib meie vabariigi loomisajajärgu algaastatega kindlasti võistelda. Loomulikult ei saa siis meie nüüd ainult passiivseks vaatlejaiks ja sündmuste analüüsijaiks jääda.“

Ent eriti suurt muret näib eesti tõusikutele tegevat saksa hitlerlaste agressiivne välispoliitika suund Itaalia, mis nüüd Hitleri võimulepääsemisega reaalseks olevat saanud, sest ei keegi muu, kui Hitler ise kirjutab oma autobiograafias „Mein Kampf“, et:

„Meie lõpetame ennesõjaaegse asumaade ja kaubandusliku poliitika ja läheme üle uute maade võitmise poliitikale. Ja kui meie täna räägime uuest maast, siis võime selle all mõista ainult Venemaad ja tema juure kuuluvaid ääremaid.“

Sellesama probleemi programmi läbitöötamisele on pühendatud ka rahvus-sotsialistide tähtsama publitsisti — baltlase raamat pealkirja all „Saksa välispoliitika tulevane tee“. Selles raamatus kaitseb endine tallinlane Rosenberg, kes on rahvus-sotsialistide välispoliitika peahingestajaks, seda põhimõtet, mille järgi Saksamaa peavaenlaseks on Prantsusmaa, kuna ta liitlaseks peavad olema Inglismaa ja Itaalia; Saksa poliitika eesmärgiks peab aga olema Poolamaa hävitamine, NSVLiidu territooriumiosade valiutamine ning liit „iseseisva Ukrainaga“.

Arusaadav on, et need saksa imperiaalsi agressiivsed plaanid ei võinud eesti tõsikkodanlusest mõjuavaldamata mööda minna. Eesti „iseseisvuslastel“ ei ole nähtavasti ununenud okupatsiooniaegsed õpetunnid, nad ei peaks seda suutma unustada, eriti praeguse valitsuse peaminister ja riigivanem Konstantin Päts, kes okupatsioonija saksa koonduslaagris mööda saatis. Kõigi tundemärkide järele otsustades ei tunta osa rahvuslaste hulgas erilist rõõmu hitlerlaste võidust Saksamaal, vaid arvatakse isegi, et „Hitleri võim variseb kokku kui seebimull“, et „surmata ja maha matta Hitler vabariigi aadet ei saa“, et „peale ergutuse „ärkamisele“ ei ole Hitler suutnud senini midagi pakkuda“, et „suur enamus tema 14-miljonilisest hosiannahõiskajatest... näeb, et kui kõlavale sõnadele ei järgne tegusid, siis pöörab ta talle pettunult selja.“

Seesugused lootused on täitsa arusaadavad. Kuid ometi ei tähenda see, et Eestis puuduvad need jõud, kes Hitleri poliitikale kaasa ei tunne. Vastupidi. Ka siin on seesugustel ollustel kaunis laialdane sotsiaalne aluspind olemas ja ka siin tehakse viimasel ajal aktiivset kihutustööd faschistliku liikumise õhutamiseks. Neid tõsiasju ei või kunagi kahesilma vahele jätta, kui me Saksa välispoliitilisi sündmusi ja nende mõjuavaldusi Eestile tahame jälgida. Isegi kodanlised ajalehed toovad tihtilugu „põnevaid“ fakte ja rõõgatavaid sõnumeid selle kohta. „Päeva-leht“ kirjutab näiteks, et „vabadussõjalaste liikumine on sirutanu käe langes-vehrlastele ja hitlerlastele.“ Ja seda kirjutakse õige rasvaselt, silmatorkavalt. Samal ajal küsib sots. Voiman loricogus, kuidas vaatab kohtu- ja siseministeerium vabadussõjalaste liikumisele, kes avalikult rääkivat, et „riigipööre on meil lähema aja küsimus“, mille peale siseminister A. Andersonkopp järgmist vastab:

„Varem tuli kohtu- ja siseministeeriumil tegutseda ühel frondil — kommunistide vastu. Nüüd on juurde tulnud kaks liikumist — vabadussõjalaste ja hitleri liikumised. Viimane on algastmes, ega ole teada, mis kuju ta omandab.

Vabadussõjalaste liikumises on kolm voolu: ideeline liikumine, mis kaitseb vabadussõjalaste huve, teine — poliitiline vool, kolmas liikumise õhutamine Itaalia eeskujul.“

Nagu sellest väljavõttest näha, piirdus siseminister ainult vabadussõjalaste liikumise liigitamisega, kuid ei annud sellele mustasajalisele, demagoogilisele ja terroristlikule liikumisele tema sotsiaalset iseloomustust. Veel enam, ta mätsis isegi kinni faschistlikkude kaikkameeste tagurlike riigipöörde teostamise ähvardused, „tehke Toompea puhtaks“, sest seesugused ähvardused, nagu minister seletas, „ei ole juurdlusel leidnud kinnitust“.

Siseministri erakonna häälekandja „Vaba Maa“ räägib aga hoopis teist keelt. Ta toob ülevaate Balti hitlerlaste eitavst suhtumisest eesti riiklusele, nagu seda kuulutab hitlerlaste häälekandja „Baltischer Beobachteriga“ eesotsas:

„Baltimaa tuleb korraldada kui Saksamaa piir Vene vastu. Piiririgid entente armust pole seks võimalised. Meie ei usu 19. sajandi rahvusriigiaatesse ja piirirahvaste omariikluse peame ei mikski meie eneste ajaloolise ülesande kõrval.“ (15. sept. 1932. a.)

Kuid tulevased Saksamaa kandjad ei hoolivat sellest. Nad tundvat vastutust ainult ajaloo ees. Seepärast olevat Balti nooruska Läti skautide seast lahkunud. Sedasama vaimu tulevat õpetada balti noorusele ka Eestis. Seesama leht teatab veel, et balti hitlerlastel ei sobivat kuidagi läti „rahvus-sotsialistidega“. Palju paremad suhted olevat aga balti hitlerlastel eesti vabadussõjalastega. Leht kirjutab sellest järgmist:

„Eestimaa rahvusliku saksluse ning eesti vabadussõjalaste vahel pole küll ametlikku kartellivahekorda, kuid teatud sümpaatiad on salgamatud. Leiavad aset vastastikused mitteametlikud ja mitteesindatavad läbirääkimised ja maailma-vaateline üksmeel mõlemas rühmas on viinud „piiratud vastutusega“ presidendi valimise ühisele tagasilükkamisele, sest sarnane vesistatud reform kumbagiti rühma ei rahuldanud.

Eesti vabadussõjalased on muidu ül-
diselt õieti isamaaliku organisatsioonina

mõeldud ja seega, et eesti rahvusest liikmed on rõhuvas enamuses, saab see organisatsioon tegelikult eesti rahvusliku iseloomu... See pole aga neid rahvuslisi eestlasi takistanud oma Pärnu osakonna esimeheks valimast sakslast ja oma Viljandi osakonna esimeheks koguni üht — saksa parunit.“

„Vaba Maa“, kes selle paljastuse toob, lisab oma artiklis ligi, et

„selle balti langesvehrlaste lehe sõbraliku seletuse järele hakkab selguma mõnigi mõistatus eesti vabadussõjalaste ajaloos.

Eesti vabadussõjalaste juhid on tänini kangekaelselt selle üle vaikinud, kes õieti on nende põhiseaduse eelnõu autorid ja kust nad on tulnud provokatsioonilise nõu peale põhiseaduse muutmise pooldajate ühist rinnet Eestis lõhkuda ja seega põhiseaduse reformi läbiviimist üldse hädaohtu viia. Kust tuli neil jultunus isegi K. Pätsu kokkuleppekätt ses asjus häbematuks tagasi lükata?

See mõistatus on nüüd selge. Eesti vabadussõjalaste juhid ei võinud K. Pätsu pakutud kätt vastu võtta, sest et neil kokkulepe oli saavutatud langesvehrlastega „mõlema rühma maailmavaatelse üksmeele“ alusel...“

See paljastus on mitmeti huvitav. Ta näitab esiteks, et endiste balti parunite ja balti saksluse vahel ühest küljest ning osa eesti tõusikkodanluse vahel teisest küljest on saavutatud teatud „maailmavaateline üksmeel“, mis juhitud on fashistliku liikumise õhutamisele Eestis ja teiseks, et selle liikumisega on ühinenud ka n.n. vabadussõjalaste liikumine kurikuulsa hra Sirguga eesotsas. Kuid meie teame, et mitte ainult Sirk vabadussõjalasi ei esinda, vaid et ühes temaga selle liikumisega on liitunud ka osa eesti kindralstaabi kõrgemaid ohvitseri — kindral Larkaga eesotsas. Selle vooluga on avalikult ühinenud ka niisugused tööraha kaagitajad ja ülemverekoerad, nagu omaaegne siseminister ja riigivanem Einbund, end. minister Köster, kaikamehed Karksist ja Tapalt, Tartumaalt ja Võrust jne, jne. Ühesõnaga, Tonkmanni kaardivägi maal ja Larka-Sirgu kaardivägi linnas.

Kõik need faktid on määratusuure poliitilise tähtsusega. Juba viimane valitsus oli avaliku fashistliku diktatuuri ettevalmistuse valitsus, sest Päts kriipsutas erilise rõhuga oma deklaratsioonikõnes alla, et „volitusseadus toob pöördse valitsemis-suunda“, tasandas seega tegelikult teed fashistlikule diktatuurile Eestis. Reid ja

Johansonid tõmmati sellesse valitsusse selleks, et seda üleminekut hulkade silmis kinni määtsida. Seda kinnitas nüüd ka siseministri A. Anderkoppi täitsa lojaalne suhtumine fashistlikele riigikukutajaile, mis selgus sots Voimani küsimusele vastamise puhul. Eesti Braunid ja Brüningud käivad sama teed mõõda ja teevad sama tööd, nagu seda tegid saksa Braunid ja Brüningud.

Huvitav on veel K. A. Hindrey paljastus, sellesama K. A. Hindrey paljastus, kes omal ajal eesti tõusikkodanluse esindajana koos balti parunite ja saksluse esindajatega käis saksa okupatsioonivägesid Eesti kutsumas.

Artiklis „Hitlerlus ja vabadussõjalased“ kirjutab ta:

„Et Saksamaa oma rahva rohkuse ja oma kitsikuse pärast üle oma geograafiliste piiride kipub, see oli ometi juba enne maailmasõda selge... Saksamaa peab oma rahvale muretsema maad, õhku tööd ja leiba ning otsib seda niisama, nagu ta seda otsis varem asumaade kaudu ja hiljem kolonisatsiooni kaudu — ka meil...“

Nagu enne okupatsiooniaega sakslased asusid meiega ühenduses, et leida või luua soodsat pinda meie maa tõmbamiseks oma mõjuvõimu alla, nõnda ei ole ka nüüd mitte ükski tõenäoline, vaid juba kindlakski tehtud ühendus suur-saksa mõtte vahel ja meie vabadussõjalaste vahel. Enne okupatsiooni tuli see ühenduse otsimine niisama ühiste huvide näol nagu praegugi; tol ajal enamlaste vastu võitlemise näol, praegu peaaegu samasuguse maailmavaatelse suhtumise näol...“

Ja kui vabadussõjalaste kaudu midagi muud kätte ei saada, kui vähemalt tüli eestlaste eneste vahel, siis on seegi saavutus, mida iga vastane võib panna oma plusside arvele. Sest iga omavahel tülli aetud leer on nõrgestatud leer“ („Päevaleht“ 29. III 1933. a., nr. 87).

Nii siis balti parunid — saksa imperialismi käsikud koos eesti vabadussõjalastega aina suurendavad oma Eesti vabariigivaenulikkude tegevust. Balti saksluse ja parunite häälekandja „Revalsche Zeitung“ ei saa ega saa sel puhul kuidagi vaiki olla ega oma kaastundmist ja rõõmu hitlerlaste võimuletuleku üle varjata ning kirjutab artiklis „Saksamaa ja meie“, et

„On endastmõistetav, et Saksamaa sündmused meid, baltlasi, mitte üksnes elavalt ei huvita, vaid ka sügavalt haaravad...“

Seejuures on arusaadav, et meie seas on nende sündmuste üle mitmesuguseid arvamusi. Kuid *ühine* enne kõike on meil rõõm selle üle, et pärast paljuid eksisamme, kõik rahvuslikud, mingisugustest rahvusvahelistest sidemetest kitsendamata alusel seisvad grupid on üksteist leidnud. Meie kõik oleme veendunud, et rahvussotsialistide astumine valitsusse juba ammu oli hädavajaline. .. Meie soovime Adolf Hitlerile õnne.. Teame ju küllaldaselt, kui ähvardatud meie maa enamluse poolt on ja et enamluse võimu tõus Saksamaal määravas mõttes kanduks ka meie saatusele. Meie seisukoht on selge. Saksamaa uuestitõusu meie jaatame ja tervitame, kuna ka meie, balti sakslased, oleme osa suurest saksa maailmarahvast."

Need seisukohad on ka Balti-Saksa erakonnas üksmeelset heakskiitmist leidnud, nagu seda „Revalsche Zeitung“ kirjeldusest Tallinna — Harju ringkonna peakoosolekul riigikogu liikme H. Kochi ja teiste kõnest selgub.

Koch seletab avalikult, et

„Meie tahame olla Öhtumaa valvurid, nagu olime keskajal, kuni Peeter Suur katsus Öhtumaa piiri kaugele Venemaa sisse nihutada... Suure saksa rahva osana tahame täielikult tunnistada seda võimsat rahvuslikku impulsi, mis Hitler meie rahvale on annud. Sakslastena tahame uskuda, et meie rahvale pärast „sõda“ ja „rahu“ jälle parem tulevik kasvab.“

Sama lehe kirjelduse põhjal on eriti suure kiiduvalduse osaliseks saanud endiste balti parunite, nüüdiste uussakslaste volinik parun V. Maydelli väljaastumine, selle sama Maydelli väljaastumine, kes saksa kodakondsusesse astunud end. balti parunitele võõrandatud mõisate tasukõrgenduse asjus Eesti valitsusega läbirääkimisi pidas ja need läbirääkimised uussakslaste huvides lõpule viis.

Parun V. Maydell rõhutas oma kõnes, et

„On loomulik, et me elava sisemise osavõtuga jälgime viimaseid sündmusi Saksamaal ja et me kõik tunneme otsekohest sümpaatiat Hitlerile ja ta poolt juhitud rahvussotsialistlikule liikumisele. Meil aga ei ole vajadust enestele lasta õpetada alles Hitleri ideede kaudu moraali, värskust ja Saksa mõtlemisviisi, kuna need on alati meil seisnud esimesel kohal.“

Kõik need väljavõtted räägivad ise enese eest. Kuid kõigist neist paljastustest hoolimata, mis valge Eesti ajalehtedes on esile toodud vabadussõjalaste kohta nende „maailmavaatelse üksmeele“ asjus endiste langesvehrlaste ja praeguste hitlerlastega, pole nad senini veel enesekaitseks nende süüdistuste tagasitõrjumiseks sõnavõtnud, mis kinnitab seda, et nad neid süüdistusi tagasi tõrjuda ja ümber lükata ei suuda ega taha. Vastupidi, nende häälekananja „Võitlus“ õigustab endiselt kõigiti hitlerlaste tegevust Saksamaal ja ka Eestis.

Ta kirjutab:

„Hitleri võit Saksamaal on kindlaks tõenduseks, et lähemas tulevikus teres Euroopas rahvad üksteise järele kiiresti vabanevad vananenud valitsemisüsteemist, mille najale toetub erakondlik korruptsioon, korralagedus ja isiklik saamahimu. Hitleri võidu järele ei lase ajalookäik lähema tuleviku jaoks ennast enam kahteviisi tõlgitseda. Selles mõttes on võit — sümptomaatne ka meie lähemale tulevikule: erakondade võimu kokkuvarisemisega pääseb võimule täielik rahvavalitsus.“

Missugune demagoogia hulkade petmiseks — Hitleri valitsus olla rahvavalitsus! Hitleri valitsus on suurrakondluse avalik, ilma demokraatliste viigilehteta diktatuuri valitsus. Teades seda, et Saksamaal ei ole isegi kodanlistel keskerakondlastel ja sotsidel ei ajakirjandust, sõnaga koosolekuvabadust, et nende organisatsioonid on laiali aetud ja nende erakondade varandus konfiskeeritud, ajalehed suletud, trükikojad üle võetud jne, jne, rääkimata kommunistide linnupriiks kuulutamisest, peab olema tõesti müüdav demagoog, et niisuguse demagoogiani laskuda, et hitlerlaste jälgedes käimine toob „võimule täieliku rahvavalitsuse“.

Kuid saksa imperialismi käsikud ja vastutustundeta demagoogid ei võltsi mitte ainult tõsiasi, vaid nad katavad kinni ka kõige jõhkrama terrori, mida Hitleri bandid töolisteklassi ja töötavate hulkade kallal Saksamaal toime on pannud ja panevad.

„Võitlus“ kirjutab:

„Pole siin vaja midagi —... maalida tonte terrorist ja tapalavast... Peab otse imestama, millise humaansusega saksa praegune valitsus on seni talitanud: ühtki surmaotsust, ühtki mahalaskmist. Iga aus inimene peab tunnistama Hitleri valitsuse äärmist

korreksust ja tagasihoidlikkust oma vastaste vastu.“

Sotside „Rahva Sõna“ tuues need välja-
wõtted, kirjutab sel puhul, et

„Parunlike — hitlerlaste vabadussõjalastest kaikameeste hingesugulus on arenenud selleni, et kõik mis iganes hitlerlased ei teeks, selle ees roovavad kaikamehed kõhuli maas, olles valmis lakkuma mõne hitlerlastest printsi saapataldu.

See on tõepoolest mõisatalli vaim, mis lehkab vastu „Võitluse“ veergudelt, see on orjalik küürutamine saksa monarhistide ja mõisnikkude poolt ülesupitatu Hitleri ees.

Kui need mehed, kes langesid Võnnu all võideldes langesvehrlaste vastu, kuulaksid nüüd, millist juttu vabadussõjalaste nimel ajab käputäis poliitilisi sharlataane, siis tõepoolest toimiksid nad Sirk-Larkadega samuti, nagu toimisid langesvehrlastega. Mitte seileks ei pekstud parunid meie maalt minema, et mõne õnneküti kaudu nende võimule uuesti rajada pinda meie maal.“

Sotsid luiskavad, et ühes langesvehrlaste pealetungi tagasilöömisega parunid Eestist minema on pekstud. Tõsi, väiksem osa parunide lahkus ühes langesvehriga, kuid suurem osa elutseb veel tänapäevani Eestis oma endistes mõisasüdametes ehk kahehobusekohtades, ärides või tööstustettevõtetes ja pankades ja võtab eesti tõusikkodanluse ja sotside lahkel õnnistusel vastu tasu võõrandatud maade eest, et neid summasid tööta elamiseks ja tõrahvavaenuliku tegevuse arendamiseks nii Eestis kui väljaspool Eestit kasutada.

Pole muidugi midagi imestada eesti n.n. vabadussõjalaste ja endiste balti parunite hingelise ühtesulamise üle, sest need vabadussõjalased, kes nüüd parunitega on ühise väerinna loonud tõrahvahulkade veel jõhkramaks kurnamiseks ja allasurumiseks, on peamiselt kõrgemad sõjaväelased n.n. vabaduseristi rüütlid, kes samasugused mõisnikud, kui endised balti parunid, eesti tõrahva põlised vaenlased. Need mõisnikud ühes teiste kurnajate kihidega on praeguse n.n. demokraatliku kodanliku valitsusevormi vaenlased ja ihkavad endist isevalitsuslikku korda. Kindral Soots on ju tsaariajast saadik tuntud kui mustasajaline monarhistlik Kornilovi ohvitser, kes sel ajal koos Korniloviga väikerahvaste vabaduse ja õiguste, väikerahvaste enesemääramise vastu välja astus

ühise ja jagamata suur-Venemaa kaitseks, mille eest kornilovlased võitlesid. Nüüd kõlistab see imperialistide sõjakukk koos Laidoneriga kannuseid kaitseõukogus, kuhu neid Pätsi-Rei-Johansoniga valitsus kutsus selleks, et võimaldada neile oma saapakontsa veel tugevamini tõrahva turjale vajutada eesti tõusikkodanluse kurnamise-vabaduse ja julgeoleku kaitse kindlustamiseks ja uut sõjakäiku NSVLi vastu eite valmistada.

Parunite ja n. n. vabadussõjalaste ühine väerind on tekkinud neile ühisest hädaohust enamlaste poolt, nagu seda balti parunite häälekandja välja lobises, et „teame ju küllaldaselt, kui ähvardatud meie maa enamluse poolt on ja et enamluse võimu tõus Saksamaal määravas mõttes kanduks ka meie saatusele“. Ka eesti tõusikuid väritseb sama proletaarne revolutsiooni võidu hädaoht. See on ühendanud ja saab ka edaspidi revolutsioonilise kriisi süvenemisega vanu ja uusi mõisnikke, vanu ja uusi kurnajaid veel enam liitma ühiseks tõrahvavastaseks väerinnaks.

Sotsiaaldemokraatia, mis on kodanluse sotsiaalseks peatoeks tööliisklassi hulgas, ei võitle selle taguruse hädaohu vastu, millest nii uhkelt ja üleolevalt „Võitlus“ kirjutab. Sotsid on seega ka fashismi toetajad, nagu seda näeme Itaalias ja ka Saksamaal. Nad karjuvad jultunult, et kommunistid ja fashistid töötavad ühises väerinnas. Kuid tegelik elu tõendab hoopis vastupidist ja nimelt, et samal ajal kui kommunistliku partei tegelased, sm. Thälmanni ja Torgleriga eesotsas, vaevlevad hitlerlaste küüsis, türmides, anti saksa sotside partei tegelastele, Welsiga eesotsas, välispassid kätte ja saadeti Hitleri agentidena Hitleri valitsuse humaansust propageerima just samas vaimus nagu teeb vabadussõjalaste „Võitlus“ Eestis, mille üle sotsiaalsõjad, nagu eespool nägime, kurjustasid, sealjuures aga oma saksa partei kaastegusid kinni määtsides.

Niisugune on Hitleri valitsuse võidukäigu vastukaja eesti ajakirjanduses.

Ent Hitleri võidul on palju suurem tähtsus veel laiemas rahvusvahelises poliitikas, mis nii eesti, kui ka rahvusvahelise kodanluse välispoliitikas on esile kutsunud suuri muudatusi, mis antud jõudude vahekorra arvestustest ja nihkumistest tingitud ja mis kokkuvõetult Euroopa poliitikas juba on kaugele ulatavaid muudatusi esile toonud. Üldiselt on tuntud Mussolini-Macdonaldi „Euroopa direktooriumi“ kava, mille alusel pidi läbivaatamisele tulema terve rida väga kaugele ulatavaid

poliitilisi probleeme, mis sisaldasid järeleandmisi Saksamaale, Prantsusmaa hegemoniat Euroopas pidi nõrgendama ja Inglismaa, Itaalia ja Saksamaa tähtsust ja mõju suurendama. Väliselt anti mulje, et ka Prantsusmaad kavatsetakse kaasa tõmmata, kuid temale suurte ohvritega, Versailles'i süsteemi revideerimise alusel. Selle kava arutamisel kerkisid selgemalt kui kunagi varem päevakorda Inglismaa ja Prantsusmaa teravnevad vastuolud. Prantsusmaa lükkas tagasi Mussolini-Macdonaldi kava, ning demonstreeris seega selgelt, et tema Saksamaale mingisuguseid järeleandmisi teha ei taha, et tema Versailles'i süsteemi revideerimist ja tühistamist ei luba. Kõigi nende muudatuste ja mõjude sunnil tuli ilmsiks Prantsusmaa lähenemise tundemärke NSVLiiduie. Huvitav on isegi ära märkida, et sel puhul üks prantsuse ajaleht kirjutab, et prantslastele, kui jakobiinlaste järeltulijatele, on punavägi palju sümpaatsem, kui hitlerlaste pruunid banded.

Kuid eesti vabariiklased ja „rrrevolutsioonilikud sotsiaaldemokraadid“ austavad rohkem kuningaid kui ainsa töörahvaisamaa punaväge ja nende suust ei ole ial kuulda olnud mingit sümpaatia avaldust punaväe suhtes, küll kuuleme aga selle asemel hitlerlaste ja mussoliinlaste „eluvärske paljutootava uue sotsiaalse liikumise“ ülistamist, mis peab olema sümptoomne ka Eesti lähemale tulevikule, nagu seda vabadussõjalased kinnitavad ja nagu seda ka „Päevalehe“ sulerüütel Jaan Taklaja tõendada ja propageerida püüab. Kõik see aatelagedus ja riigitüdimus, kui ka välispoliitilise orientatsiooni vankumine on nüüd eesti „isesesivsulas“ ühenduses suurte imperialistlikkude riikide jõudude ümbergrupeerumisega asetanud niisugusesse seisukorda, kui Buridani eesel kahe heinakuhja vahel, kes ei tea kumbast süüa. Seesugune seisukord ei ole muidugi mitte just kadestatav, kuid ta on iseloomustav ja tõendab seda, et eesti töusikkodanlus on teelahkmel ning ei tea, missuguse rõvlikambaga oma saatust siduda, missuguste bandiitidega kaasa minna ja kaasa lüüa.

See küsimus kerkis Eestis üles ühenduses Rahvasteliidu pankrotiga, mis eriti selgejoonelisel avaldus Kauge-Ida küsimuses. Rahvasteliit ei suutnud Jaapani-Hiina konflikti lahendada. Tema poolt vastuvõetud resolutsiooni peale vastas Jaapan Rahvasteliidust lahkumisega ja laialdase pealetungimisega Hiinamaale Beipini sihis. See küsimus kerkis üles teisest küljest

saksa imperialismi uuestsünni tagajärjel, mis ühenduses Hitleri võimule tulekuga tõstis teravalt päevakorda kõik selle imperialismi sise- ja välisvastuolud, kogu tema välispoliitilise programmi, millest meie eelpool juba kõnelesime.

See on nüüd ajajärk, kus imperialistide poliitilised kaardimoorid ja diplomaadid kogu oma suu- ja suleosavuse on rakanud tööle selleks, et uute jõudude vahelkordade väljakujunemise olukorras, kus poliitilised malekäigud eriti keerulised, kus kõiksuguseid võtteid selleks tarvitatakse, et vastase mõju nõrgestada, tema liitlasi oma poole võita, väikeriike mõjutada, neid vastase poole mõju alt lahti kiskuda ja oma mõju alla tõmmata. Niisuguseks mõjuavaldavaks lööknumbriks oli mõeldud ka mõniaeg tagasi „Figaro“ ja „Latvijas Kreivis'e“ veergudel ilmunud sensatsioonilised „paljastused“ Saksa-Vene kavadest Baltimaade vallutamisest 1922. a. salajase kokkuleppe alusel, mille punkt II põhjal

„kooskõlas poliitilise konventsiooniga Saksa ja NSVLiidu armeed ja kindralstaabid olevat kohustunud ühiselt välja töötama plaani, mis kindlustaks Venemaale ligipääsu Balti merele. Demarkatsiooniliin Saksamaa ja NSVLiidu piiride vahel olevat praegu väljaarendamisel ses mõttes, et see liin jookseks läbi Salacgriva-Volmari-Ostrovi.“

Ametlikult on need väljamõeldused ümber lükatud, kuid nad on huvitavad vahel palad praeguse seisukorra iseloomustamiseks, kus aktiivselt tegutsemas n.n. „Euroopa direktooriumi“ loojad. Meil ei pruugi üksikasjaliselt tõendada, kuivõrd vastuoluline on seesugune väljamõeldus eelpool tooduga, samuti ka nende faktidega, mis üldiselt teada NSVLiidu välispoliitikast, mis on kõigepealt rahupoliitika, sest NSV Liidu valitsus on kogu oma olemise aja kestel oma rahupoliitikaga kinnitanud seda sm. Stalini seadet, et „võõraid maid meie ei taha, kuid oma maad mitte üht jalatäit mitte kellegile meie käest ka ära ei anna.“ Ent imperialistlikkude riikide riigimehed ja käsikud püüavad oma sõjaettevalmistuse kavasisid varjata ja kinni mätsida kõiksuguste väljamõeldustega, kas või näiteks sellest, et sm. Stalini ja bandiit Hitleri vahel olevat kindel side, koostöö, mis oma programmis ja töömeetodites juhitud väike-rahvaste vastu, nende iseseisvuse hävitamiseks ja nende omavaheliseks ärajagamiseks. Niisugused argumendid on otsast lõpuni valed ja väljamõeldud, sest enam-

lastel ei ole mitte mingisuguseid maadehaaramise plaane.

Niisuguseid hirmu ja õudsuse jutte levitatakse nüüd ka ühenduses Prantsusmaa ja NSVLiidu vahelise mittekallaletungi lepingu allakirjutamisega. Sel puhul kõneldi ja kirjutati isegi Prantsusmaa ja NSV Liidu vahelisest salajasest sõjalisest liidust, milline väljamõeldus ka mõlema nimetatud riigi poolt ümber lükati.

Millest seesugused väljamõeldused tingitud, pole raske aru saada.

Eesti tõusikkodanluse hääletoru „Päevaleht“ kirjutab:

„Ärevus ja käärimine väikeriikide hulgas on praegu üldine... Hitler ei ole põrmugi kardetav, kui Rahvasteliit oleks seda, mis ta peab olema oma põhikirja ülesande järele — riikide territoriaalse puutumatus ja poliitilise iseseisvuse kaitsja. Ent meie näeme, kuidas Rahvasteliidu mannetus kasvab päev-päevalt ja kuidas suurriigid sepitsevad temale surmahoopi Euroopa direktoriumi, „Rooma rahuklubi“ sildi all. See „rahuklubi“ ei kõnele riikide puutumatus, vaid vastupidiselt — lepingute revideerimisest ja uutest territoriaalsest ümberkorraldustest. Sõnaga, kardetav ei ole mitte niivõrd Hitler, kui üldine tendents — koondada rahvusvahelise elu juhtimine ja otsustamine nende kätte, kel jõud, ja kõrvaldada kaasa rääkimast kõik need, kel puudub jõud (olguigi neil õigus), see on väikeriigid.“ (Vaata — „Vilno, Balti liit ja väikeriikide ühisrinne“, „Päevaleht“, nr. 86—1933. a.)

Ühest suurriigist mõjutatud, mitte aga niivõrd väikeriikide eneste hulgast välja kasvanud äratunde tagajärg rahvusvahelise elu juhtimise asjus kaasa rääkida, viis endise Stokholmi bürgermeistri *Lindhageni* parlamendile ettepaneku tegemisele.

„Asuda Skandinaavia-Balti majandusliku ja poliitilise liidu loomisele. Sellesse liitu kuuluksid Daani, Norra, Rootsi, Soome, Eesti, Läti, Leedu ja Poola ja liit pidavat hoolitsema väikeriikide majandusliste ja poliitiliste huvide eest Põhja-Jäämere ja Mustamere vahel. Rahvasteliit ei suutvat neid ritke kaitsta suurte naabririikide kallaletungi-kavatsuste vastu. Eriti hädaohtlikuks muutuvat Saksamaa. Kui õnnestuks moodustada Skandinaavia-Balti liit, siis tekiks majanduslik ja poliitiline jõud, mis väikeriigi julgeolekut tuntavalt tõstaks.“ („Skandinaavia-Balti liit“, „Päevaleht“, 15. III 1933. a.)

Eesti tõusikkodanluse diplomaadid on ihu ja hingega selle liidu loomise poolt, kuid takistuseks olevat siin terve rida probleeme, kõigepealt Vilno küsimus, sest Vilnot ei jätvat leedu rahvas kunagi, teiseks olevat Poolal hulk lahendamata küsimusi, mis võivat teiste maade kokkupõrkeile viia, seepärast ei olevat üldse soovitatav Poolat mingisse liitu võtta; kolmandaks olevat Leedul raske end sarnase liiduga kõita enne, kui Eesti ja Läti ei ole asunud seisukohale, mis toetaks Leedu õiglast nõuet Vilno suhtes. Kõige selle tagajärjel on eesti lehed sunnitud tunnistama, et „kahjuks on väljavaated sellise liidu ellukutsumiseks kaunis kehvad, kuigi mitte päris lootusetud“.

Pole kellegi saladus, et just eesti tõusikkodanlus oma kurnamise-vabaduse kindlustamist on alati sidunud mõne vägeva suurriigi tiiva alla saamisega... Oli ju seda omal ajal vene tsaarivalitsus, hiljem, kui tsaarivalitsus kukutati ja kõik võim Venemaal nõukogude kätte läks, otsis eesti tõusikkodanlus pääsmist ja kaitset ning julgeoleku kindlustamist saksa okupatsioonivägede kutsumisega, ja kui see okupatsioon eesti rahvuslikule kodanlusele neid vabadusi ei kindlustanud, mida nad lootsid, siis unistati, et inglane vast päästab saksa okupatsiooni alt; et asi kindlam oleks, siis ihaldati ühel ajal ka Rootsi kuningaga tiiva alla.

Üks eesti diplomaatidest prof. A. Piip kirjutab sellest oma raamatus „Nüüdne maailmapoliitika ja Eesti“:

„Kui pärast Vene revolutsiooni tsaristlik imperium näis olevat surnud, siis omandas ka Balti riikide koostöö teistsuguse ilme, sai nimelt püüdeks luua kindlustus „ühise ja jagamatu Venemaa“ uuestiellukerkimise vastu. Kaaluti isegi vana Rootsi suurriigi jaluleseadmise võimalust moodsal kujul, nii näit. Eesti maapäeva kinnitsel koosolekul 25. aug. 1917. a., kus Eesti iseseisvuse kõrval tunnistati vastuvõetavaks ka ühendus Rootsiga, eeldades ja arvates, et uus Rootsi imperium sisaldaks endas autonoomsed Soome, Eesti ja Läti riigid. Selles mõttes peab välisriikidele antud Eesti iseseisvuse memorandum 24. jaanuarist 1918. a. täitsa loomulikuks, et Eesti riikliku tuleviku määramisel rahvahääletuse kaudu korrapidajaks tuleksid Rootsi väed. Ei ole siis kellegi ime, kui Eesti välisdelegatsioonis Skandinaavia-Balti liidu mõte elavat arutamist leidis, kujunedes eriliseks Suur-

Balti liidu kavaks, mille järgi kõik Balti merd ümbritsevad väikeriigid Daani, Soome, Rootsi, Läti, Leedu ja Eesti koonduksid selleks, et nii eneste kui ka Baltimere vabadust alal hoida. See liit oleks pidanud olema ühtlasi poliitiline ja majanduslik. Loodeti, et teatud koostöö Poola ja Norraga on võimalik, mille kohaselt siis Rootsi raud, Poola süsi, Soome mets, Eesti, Läti ning Leedu vili oleksid võinud üksteist täiendades anda majanduslikult ennast ülalpidava kombinatsiooni. (Peatükk „Balti riikide koostöö“, lhk. 103.)

Nii siis, Skandinaavia-Balti liidu loomise mõte on juba varemgi eesti tõusikodanluse julgeoleku kindlustamise kavasse sisnud. Kuid siis ei olnud ja ka praegu ei ole see liit teostatav, sest Skandinaavia riikides ollakse nähtavasti arvamisel, et need seisavad enamluse hädaohust kaugel eemal, nagu seda eesti lehed seletavad, ja sellepärast ei ole mõistlik siduda end riikidega, kelle seisukord kardetavam. Samasugused arvamised olevat osalt ka Soomes.

Ühenduses Inglismaa ja Prantsusmaa enamlusevastase väerinna moodustamise kavadega, uue interventsiiooni ettevalmistamisega, seisid need plaanid aktuaalsestena päevakorras. Selleks on terve rida fakte, alates Jaan Tõnissoni palverändamistest Rootsi kuninga juurde ning Rootsi kuninga ja kroonprintsipi külaskäikudest Eesti ja lõpetades Rootsi tikustrusti ja väliskapitali tungimisega Eesti.

Kui kõik need sammud pole veel senini viinud Skandinaavia-Balti liidu loomiseni, siis nähtavasti sellepärast, et Rootsi diplomaadid pole Eesti seisukorda küllalt kindlaks ja püsivaks pidanud, et oma saatust selle kahtlase ettevõttega siduda.

Samuti väheste tagajärgedega on ka kitsama Balti liidu loomise jõupingutused jäänud, mida üritasid peamiselt Eesti ja Läti. Prof. A. Piip annab oma raamatus selle kohta lühikese ajaloolise ülevaate:

Balti riikide koostöö areneb kõigepealt Eesti ja Läti vahel, millega teatud määral ühinenud ka Soome.

Eesti ja Läti koostöö algab juba 1915—1916. a., mil Vene valitsuse juures katsetud ühisel jõul omavalitsuse reformi läbi viia, mis aga ebaõnnestunud. Peale revolutsiooni arendatud seda koostööd maa-nõukogude korralduse seaduse läbiviimise alal, mis sedakorda tagajärge annud. Hiljem arenenud Eesti ja Läti kodanluse koostöö Moskva riiklikul nõupidamisel, Kiievi

rahvuskongressil ja lõpuks demokraatlikul nõupidamisel Peterburis.

Iseseisvuse päevil arendanud A. Piip, dr. Holsti ja Meierovitsh Eesti, Soome ja Läti koostööd Londonis ja Pariisi rahukonverentsil, siis Tartu rahukonverentsil. Jaanuaris 1920. a. peeti Helsingis ära esimene Balti riikide konverents, millest ametlikult võtsid osa peale Soome, Eesti, Läti ja Leedu ka Poola. Siit peale algab Balti riikide nõupidamiste ja koostöö ajajärk n. n. Balti riikide liidu loomise eesmärgil. Järgmine koosolek peetakse selleks ära Bulduris Riia lähedal 6. aug. kuni 6. sept. 1920. a., mille tööst osa võttis peale Balti riikide esindajate ka Ukraina „esindaja“ ja kus välja töötati rida konventsioone, mis puudutasid poliitilisi, sõjalisi, majanduslikke ja kultuurilisi küsimusi. Suureks takistuseks Balti liidu edaspidisel arenemisel oli Poola-Leedu tüli, mis tekkis selle tagajärjel, et Poola kindral Zeligovski juhatusel okupeeriti Poola sõjavägede poolt Leedu pealinn Vilno, mis Leedu vahekorra Poolamaaga niivõrd teravaks ajas, et leedulased keeldusid koostöötamisest poolakatega seni, kuni Poola pole Leedule Vilnot tagasi andnud, mida aga Poolamaa ei mõtlegi teha.

1921. a. peeti Eesti, Läti ja Leedu vahel ja 1925. a. Soome, Eesti, Läti ja Poolamaa vahel rida nõupidamisi, mille tulemuseks oli posti ja telegraafi tariifide ning konsulaar-eriõiguslike suhete korraldamine.

Balti neljakliidu — Eesti, Läti, Soome ja Poola vahelistest poliitilistest aktidest on prof. A. Piibu arvates kõige suurema tähtsusega vahekohtu leping, mis 17. jaanuaril 1925. a. Helsingis alla kirjutati, mille alusel kõik tülid nimetatud riikide vahel tulevd lahendada rahulikul teel. Samuti suurt tähelepanu väärrib kahtlemata ka 1922. a. 17. märtsil Varssavis sõlmitud leping, mille artikkel 7 kindlaks määrab Eesti, Läti, Soome ja Poola ühise tegevuse juhul, kui ühele neist provotseerimata kallale tungitakse; siis võtavad teised lepinguosalisel rünnatud riigi vastu heatahtliku seisukoha ning arutavad, milliseid abinõusid tarvitusele võtta. Samuti astusid Balti riigid ühiselt üles ka Tallinna konverentsil 1922. a., kui ka Moskva desarmeerimise konverentsil ning möödunud aastal mittekallaletungi paktile allakirjutamise puhul.

Kuid hoopis erilised — liitriikide vahekorrad on välja kujunenud Eesti ja Läti vahel, mis neid seovad nii rahu kui ka sõja ajal, milleks 10. novembril 1923. a. alla kir-

jutati eriline sõjaline-poliitiline leping, mille järgi:

„Lepinguosalised kohustuvad täielikku rahupoliitikat ajama, mille eesmärgiks peab olema alal hoida ning täiendada sõprussidemeid ja arendada majanduslikke suhteid kõigi rahvastega ning eriti Balti riikide ja nende naabrite vahel.“

Selle „rahupoliitika“ kohta on meil rohkesti fakte, mis kinnitavad, eriti ühenduses tööstuspartei protsessil Moskvast esile toodud süüdistuste ja tunnustustega, et eesti tõusikkodanluse „rahupoliitika“ on ainult sõnakõlks, mis tema maadehaaramise plaane — Krasnaja Gorkast kuni Ilmeni järveni — kinni peavad katma. Muidugi ei teosta ta seda iseseisvalt, vaid koos teiste ketikoertega nagu see NSVLiidu vastase uue interventsiooni kavas oli ette nähtud. Sellest räägivad Eestis praegu näiteks ka niisugused faktid nagu sõjaliste strateegiliste raudteede ja aerodroomide ehitamine ning sadamate süvendamine, õhulaevastiku suurendamine jne jne.

Edasi 3. artiklis rõhutatakse, et

„lepinguosalised kohustuvad vastastikku teineteist aitama sel juhul, kui ühele neist tema praegustel piiridel, ilma väljakutseta tema enese poolt, peaks kallale tungitama. Järjekult sel juhul, kui ühele lepinguosalistest ilma väljakutseta tema enese poolt kallale peaks tungitama, loeb teine osaline ennast sõjaseisukorras olevaks ja annab temale sõjalist abi.“

Edasi märgib see leping kindlaks, et kui

„lepinguosalised sunnitud peaksid olema kaitsesõda pidama, siis kohustuvad ne-mad, et nad ilma teineteiseta ei sõjariistade rahu ega täieliku rahu tegemise kohta läbirääkimisi ei pea ega selliseid ei sõlmi, samuti ei või ka kumbki lepinguosalistest sõlmida liitu mingi kolmanda riigiga ilma teise nõusolekuta ning kohustuvad teatama teineteisele lepingute tekstid, mis üks neist on sõlminud mõne teise või mõnede teiste riikidega“ (lhk. 100—108).

Nii siis Skandinaavia-Balti suurliidust Poola või Rootsi ülemjuhatusse all on teelikult välja kujunenud ainult Eesti-Läti sõjalit, kuna isegi erilisest Eesti-Läti tolliliidust senini eesti kaupmeeskonna ja läti töösturite vastuseisemise ja vastulolude tagajärjel midagi pole välja tulnud.

Kõik need takistused, mis olid Balti riikide liidu loomise ees 10 aastat tagasi, ei

ole ka praegugi kõrvaldatud. Kõik see teeb nüüd tuska ja pilvist tuju eesti tõusikkodanlusele, sest et ta praeguste jõudude vahekordade juures ei tunne end enam kuigi kindlalt, sest Rahvasteliit, mille peale väikeriigid, seal hulgas ka Eesti oma „iseisvus ja julgeoleku“ kindlustamise senini rajasid, ei suutvat nüüd enam riikide territoriaalse puutumatus ja poliitilise iseseisvuse kaitsja osa täita. Kõige selle tagajärjel on „ärevus ja käärimine väikeriikide hulgas praegu üldine“ ja nende maade kodanlus otsib omale uut peremeest, uut julgeoleku kaitseinglit. Senini läks eesti ühes Inglismaaga, kuid nüüd, kus Inglise demokraatia oma kätt ulatab Mussolini ja Hitleri kamba meestele, kellest viimased endise Venemaa ääremaade järele igatsevad ja seega eesti härrasriigi asemele hertsogiiri parunitega eesotsas tahavad luua, näib ka Eesti Inglise-orientatsiooni lõpp lähenevat. Eesti kodanlus seisab praegu teelahkmel. Balti-Skandinaavia riikide liidust ja koostööst ei ole senini midagi välja tulnud ja tee sellele sihile olevat õige pikk. Meie ei kahtle selle juures sugugi.

Kuid eesti tõusikkodanlusel on tarvis enesele kindlustada ühe imperialistliku suurriigi kaitset, sest on vastuvaidlematu tõde, et imperialismi ajajärgul väikeriigid iseseisvad olla ei saa ei majanduslikult, ega ka poliitiliselt.

Lenin kirjutab:

„Imperialism nii ehk teisiti tõmbab väikeriigid maailma majanduse ja poliitika pöörisesse“ (Lenin, k.k., III väljaanne, XIX köide, lhk. 321).

Ka ajalooline arenemiskäik kinnitab praegu seda leninismi seadet väikerahvaste küsimuses õige piltlikult, sest

„ajaloo dialektika on niisugune, et väikerahvad on jõuetud kui iseseisev tegur võitluses imperialismiga“. (Lenin, k.k. III väljaanne, XIX köide, lhk. 270.)

Kuid eesti tõusikkodanlus ei pea ega saa pidada võitlust imperialismi vastu kui ise imperialismi süsteemi kuuluv tegur. Tema võitleb ainult proletarise revolutsiooni, kommunismi hädaohu vastu. Kõike seda kinnitab praegune avalik vaieldus n.n. „alalise erapooletuse“ küsimuse käsitlemisel. „Päevaleht“ tunnistab otsekoheselt, et „erapooletuse probleem kerkinud üles Rahvasteliidu arenevast jõuetusest Kauge-Ida konflikti puhul.“ Käsitades seda küsimust kurdab ta, et Rahvasteliidu nõukogu peab põhikirja 11. või 15. p. alusel algama sõjariistus kokkupõrganud riikide tüli lepitama,

milleks tulevat moodustada n.n. ankeetkomisjon. Kuna aga Rahvasteliidu nõukogu ei istuvat alaliselt koos, siis kuluvad selleks hulk aega ja nõukogu ei saaks asja arutama hakata vahest ennem kui kolme kuise ajakaotuse järele. Selle aja jooksul võiks nõrgem riik olla juba täiesti hävitatud, vallutatud. Näiteks võetakse Nõukogude Venemaa, kes pealegi polevat ka Rahvasteliidu liige ja kelle kohta ei olevat võimalik juriidiliselt Rahvasteliidu liikme kohusid üle kanda. Rahvasteliit saavat sõjakäiku soovitada kallaletunginud riigi vastu ainult siis, kui vastav otsus nõukogu liikmete poolt ühel häälrel tehtud. Kui aga ei saavutata üksmeelt, on igal liidu liikmel õigus toimetada nii, nagu ta soovib. On peaaegu kindel, et Rahvasteliidu nõukogus leidub ikka mõni riik, kes jääb eriarvamisele (näit. mõni Lõuna-Ameerika riik, kellel mingit mõtet ei ole pista oma nina tulle küsimuses, mis teda absoluutselt ei huvita, või mõni riik, kes laseks end mõjutada). Rahvasteliidu aktsiooni nurjumise järele kujuneks siis alles asjast huvitatud suurriikide eraettevõttel teostatav sõjakäik sõda alustanud riigi vastu. Paratamatult teostuks see liig hilja. Nii saab Rahvasteliitu vaevalt pidada meie riikliku iseseisvuse ja julgeoleku kaitsjaks, kinnitab kokkuvõttes „Päevaleht“.

See äärmine pessimism, millega eesti suurrkodanluse mõjuvama ajaleht oma veerudel nii avaliku kahtluse alla võtab Rahvasteliidu senini kõikvõimsaks ülistatud „rahupoliitika“ ja „julgeoleku kindlustamise“ on tõesti väga iseloomulik ajamärk...

„Päevaleht“ otsib nüüd kindlamat riikliku iseseisvuse ja julgeoleku kaitsjat, kui Rahvasteliit ja märgib näiteks Balti riikide erapooletuse võimaliku kaitsjana Nõukogude Vene, Saksamaa, Poolamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa. NSVLiit olevat kohustatud juba rahulepingu alusel võtma osa Eesti erapooletuse alalhoidmisest.

Vene monarhistide lehe „Segodnja“ teatel olevat Balti riikide erapooletuse tunnistanud soovitavaks ka rida eesti riigimehi J. Tõnissoni, A. Rei, J. Laidoneri ja A. Piibuga eesotsas, kuid avaldanud siiski kahtlust, kas praegu on õige moment küsimuse ülestõstmiseks, kas see erapooletus on üldse teostatav, kuna vabariigi algupäevil ta ei leidnud eriti sooja vastukõla suurriikidelt. Käsitades seda küsimust üksikasjalikult, jõuab „Päevaleht“, kes seda küsimust alustas, siiski otsusele, et „õiguslikke takistusi meil erapooletuse lepingu sõlmimiseks ei ole“.

Huvitav on siin veel ära märkida eesti sõjaväelaste, õigem ohvitserkonna seisukoht „alalise erapooletuse küsimuses“. „Kolonel-leitnant Freiberg, kes „Sõduris“ nr. 6 selles asjus sõna võtab, jõuab väga pessimistlikule otsusele, et igasugune erapooletuse süsteem olevat ainult fiktsioon ja olevat andeksandmatu kuritegu, sest

„fiktsioonide maalimisega vapustada meie rahva kaitsetahet, teda moraalselt desarmeerides, kasvatades temas arvamist, et meil endil ei ole vaja näidata mingit jõupingutust selleks, et tagada oma julgeolekut ja säilitada riiklikku iseseisvust.“

Siinjuures avaldatakse aga niisugust arvamist, et NSVLiit saavat Balti riikide vallutamisel kindlasti edu, mida teised saavad tasa teha ainult suure ajakuluga, kuna kauged riigid ei tuleks seepärast Eesti erapooletust garanteerima. Üks või teine garantriikidest võivat loobuda tagatislepingust, nagu oli 1914. a. lugu Saksamaaga Belgia suhtes. Peale selle olevat erapooletuse saamise tahe iseenesest ka juba nõrkuse avaldus ja avatluseks tugevamale. Sõjaväelased soovitavad muidugi sõjalist liitu, kui kõige kindlamat tagatist riikliku julgeoleku ja territoriaalse puutumatuses suhtes, millele „Päevaleht“ ägedalt vastu vaidleb, sest vaevalt saab keegi pisikestest piiriiriikidest NSVLiidu vastu võideldes teisele anda sõjalist abi, kuna ta sel puhul seaks küsimusemärgi alla oma julgeoleku. Balti riikide olemasolu kaitsel olevat ka mõeldava sõjalise liidu puhul ikkagi *otsustav tähtsus välisabil*. „Välisabi on Balti riikidele tähtis nii praegu, kui ka alalise erapooletuse maksmahakkamisel“ kirjutab „Päevaleht“. „Viimasel juhul oleksid selle saamiseks reaalsemad väljavaated.“

Nii siis nii praegu, kui ka alalise erapooletuse juures ei saa juftugi olla eesti härasriigi iseseisvusest, vaid keegi suurrriikidest peaks temale selle omariikliku „iseseisvuse“ ja „julgeoleku“ kindlustama.

Õigus oli seega Leninil, kui ta kirjutas:

„Imperialistid lükkavad tuhat korda tagasi mõtte nõrkade rahvaste annekteerimisest ja rahanduslikust ärälammamisest, kuid kas ei tuleks sellega kõrvuti seada *faktid*, mis näitavad, et üksipuha, missugune Saksamaa, Inglismaa, Prantsusmaa, Ühendriikide suurpank hoiab „alluvuses“ väikerahvad? Kas võib tegelikult praeguse aja rikka maa kodanline valitsus võõraste rahvaste annekteerimist ja majanduslikku

allaheitmist tagasi lükata, kui miljardid ja miljardid on mahutatud raudteedesse ja teistesse nõrkade rahvaste ettevõtetesse“ (Lenin, k.k., III väljaanne, XIX köide, lhk. 368).

Edasi näitab Lenin, et

„Kodanlised rahvuslased on alati ja igal pool kilganud „üldiste“ sõnakõlkudega „rahvaste föderatsioonist“ üldse, „kõigi suurte ja väikerahvaste majanduslikust vabadusest“. Sotsialistid (nüüd kommunistid, J. R.) vastandina kodanlastele rahvuslastele rääkisid ja räägivad: kõneleda „suurte ja väikerahvaste majanduslikust vabadusest“ on kõige jõledam silmakirjalikkus senikaua kuni ühed (näit. Inglismaa ja Prantsusmaa) mahutavad väljamaale, s.o. annavad laenusid liiakasu protsentidega väikestele ja mahajäänud rahvastele kümned ja kümned miljardid franka kapitali, kuna väikesed ja nõrgad rahvad on nende ikke all“ (Lenin, k.k., III väljaanne, XIX köide lhk. 374).

Missugused need faktid siis on, mis tõendavad, et suurriigid oma kapitalisid Eesti raudteedesse ja ettevõtetesse mahutavad ja seega kõrgeid kasuprotsente enesele kindlustavad ning eesti töörahvast oma ikke all hoides neid jõhkralt kurnavad?

Võiks nimetada niisuguseid fakte, et enne ilmasõda oli Eesti tööstusse mahutatud väliskapitalide üldsumma 80 miljoni kuldrubla, mis' ligi 80% eesti tööstuse põhikapitalist välja tegi. Sellest summast oli mahutatud tekstiiltööstusse — 23 mln. rbl., laevaehituse tööstusse — 18 mln. rbl., masinaehituse tööstusse — 16 mln. rbl., tsemenditööstusse — 10 mln. rbl., paberitööstusse — 7,5 mln. rbl., vineeritööstusse — 3 mln. rbl. jne. (Vaata „Eesti majandus“ nr. 5 — 1926. a., lhk. 193—194.)

Eesti kodanluse majanduseteadlaste arvates hoidus härrasriigi alguseni alal väliskapitali eesti tööstuses, kaubanduses

ja rahanduses — 2.360.000 naelsterlingi, millest suurem osa (75%) kuulus Inglismaale, kuna ülejäänud summa jagunes peamiselt Prantsusmaa, Saksamaa ja Rootsimaa vahel. Pärast maailmasõda suurenes inglise kapitalide mahutus eesti rahvamajandusse 1.700.000 naelsterlingi võrd, mis tuntavalt kaasa olevat mõjunud eesti tööstuse toodangu tõstmiseks. (Vaata „Eesti Statistika“, nr. 75. — 1928. a.) Scheeli pangandmetel ulatas 1926. a. väliskapital Eesti rahvamajanduses 3710 tuhande naelsterlingini.

Peale selle on väliskapitalide summa kasvanud härrasriigi ajal eesti sõjavõlgade näol liitriikidele, kellelt eesti tõusikkodanlus võitluses oma „iseseisvuse“ eest abi sai relvade, sõjavarustuse, toiduainete jne näol.

Hiljem seltsisid sellele laenule veel laenu ühenduses sõjaväele uute relvade ja varustuse muretsemisega, uute sõjaliste strateegiliste raudteede ehitamisega jne, ning kogu laenusumma tõusis 1931. a. kuni 119,29 mln. kroonini.

Kokkuvõttes moodustavad need võlad ja kapitalid määratusuure võlakoorma, mille pealt kõrgeid kustutussumme ja võlaprotsente maksta tuleb. Ühenduses majandusliku kriisi süvenemisega ja välisvaluuta tagavarade kokkukuivamisega ei suuda eesti neid kohustusi enam kanda ja pani oma sõjavõlgade tasumise 1. detsembrist 1932. a. seisma. Juba see asjaolu üksipäini kõneleb selget keelt sellest, et Eesti majanduslikust iseseisvusest ei võid juttugi olla. Kuid „poliitika ei ole aga muud midagi, kui kontsentreeritud ökonomika“ (Lenin). Eesti ei ole ka poliitiliselt suuteline oma asju iseseisvalt korraldama. Siit ongi tingitud see asjaolu, et tema alalist hooldajat vajab, kes temale mitte ainult majanduslikku ja poliitilist „iseseisvust“, vaid ka territoriaalset puutumust ja julgeolekut kindlustaks.

E. Alas

1932. a. streigivõitluste õppetunnid Eestis

I. Töölisklassi ainelise olukorra halvenemine

Ühes majanduskriisi teravnemisega kõveneb kapitalistide pealetungimine töölisklassile. See pealetungimine seisab eeskätt kõigi kriisiraskuste veeretamises töolisteklassi õlgadele, s.o. palkade alandamises, töötingimuste halvendamises, töö-

pinge kõvendamises ja eriti tööliste vallandamises — otsesele näljasurmale määramises.

Eestis on kapitalistid kriisiaastate jooksul juba mitu korda tööliste palku alandanud. Eriti laia ulatuse võttis palkade alandamise laine möödunud 1932. a., mil paljudes ettevõtetes 2—3 ja enamgi korda palku kärbiti, või vähemalt püüti kärpida.

Eesti kodanluse ametlik statistika ei anna mingisuguseid arvusid palkade kärpimise üle viimastel aastatel, ja kui ta seda vahest teebki, siis on need andmed silmatorkavalt võltsitud.

Mõningaid kokkuvõtteid saab teha vaid kodanliste ja sotside ajalehtede teadete järele, olgugi, et ka see täielikku pilti ei anna. Nendest ajalehtede teadetest on näha, et paljudes ettevõtetes 1932. a. tööliste palku 30—40 prots. võrd kärbitud on (võrreldes 1930. a. tasemega). Mõnedes ettevõtetes on see kärpimine veelgi suurem. Ja ainult neis ettevõtetes, kus töölised energilise palgavõitlusega palkade kärpimise vastu välja astusid, läks korda suuremat palkade kärpimist ära hoida.

Kuid tööliiklasi ainelise olukorra halvenemine ei piirdu mitte ükski üldise nomenaalse palkade kärpimisega. Tööliste sissetulekute vähenemine sünnib väga tähtsal määral ka selle tagajärjel, et kaugelt suurem osa ettevõtteid töötab praegu pooliku töönädalaga (3—4—5 päeva nädalas), s. o. kaugelt suurem osa veel tööoluvatest töölistest on osaliselt töötud. Nende palk on vaid 20—30 prots. kriisieelsest palgast. See nähtus on üldine kogu tekstiiltööstuses, osalt metallitööstuses, puutööstuses jne.

Kolmandaks toimetatakse tööliiklaskile pealetungimist tööpinge suurendamise ja töötingimuste halvendamise kaudu. Püütakse läbi viia igasuguseid ratsionaliseerimise samme (masinate juurdelisamine, tükitöö hindade alandamine, tükitöö normide suurendamine jne).

Neljandaks — massiline tööliste vallandamine, tööpuuduse kohutav kasv, mida ettevõtjad jällegi ära kasutavad töötavate tööliste palkade alandamiseks ja töötingimuste halvendamiseks. Üldiseks ettevõtjate ideaaliks on saanud tööliste palkade surumine hädaabitöölise näljapalkade tasemele (mõnel pool, näit., põllumajanduses — on tööliste palgad madalamad kui hädaabitöödel, nagu hallparunid ja ettevõtjad ise tunnistavad).

Niiviisi näeme, et eesti tööliiklaski aineline olukord viimaste aastate kestel kohutavalt on langenud (meie ei räägigi siin veel töötatöölistest, kes sõna tõsisel mõttes nälgivad). Ja seda sel ajal kui laialiste tarbeainete väikemüügi hinnad õige vähe langenud on, või pea sugugi langenud pole, — viimasel ajal aga koguni tõusu tendentsi näitavad ja üldine elukallidus vaevalt madalam on, kui enne kriisi lahtipuhkemist.

II. Streigiliikumine

Kapitalistide jõhkrale pealetungile vastab tööliiklask ikka rohkem kõveneva vastupanekuga. Seda näitab kõigepealt *streigiliikumise kasv* möödunud aastal.

Kui võrrelda streikide ja nendest osavõtnute arvu viimase viie aasta kestel, siis näeme järgmist pilti ¹⁾:

	Streikide arv	Streikijate arv
1928. a.	5	1098
1929. a.	16	1915
1930. a.	7	154
1931. a.	8	1540
1932. a.	20	5210

Nagu sellest tabelist näha, on 1932. a. üksinda rohkem töölisi streikinud, kui eelmise nelja aasta vältel kokku. Kui aga võrrelda 1932. a. streike kogu Eesti iseseisvuse aja streikidega, siis näeme, et nad streikidest osavõtnud tööliste arvu poolest tõusevad 1922. a. tasemele, mil streikijate arv *kõige suurem* oli (5263), olgugi et nad oma iseloomult sootuks teistsugust ilmet kannavad, kui 1922. a. streigid.

See asjaolu lükkab kõige piltlikumalt ümber sotside ja parempoolsete oportunistide jutud sellest, et majanduskriisi ajal võimata on streike korraldada, et töölised nüüd „kardavad“ võitlusele astuda jne.

Oma iseloomult on kõik 1932. a. streigid majanduslikud, välja arvatud Narva linavabriku juteosakonna 720 töölise streik, kus töölised ühe kolmveerand-meistri vallandamist nõudsid, kes töolistega elajalikult ümber käis. Kõik streigid on sihitud palkade alandamise, töölt vallandamise ja palkade maksmata jätmiste vastu.

1932. a. streikide teiseks iseloomustavaks jooneks on see, et võitlusele on astunud juba peamiselt *suurte ettevõtete töölised*, kus viimastel aastatel streigid pea täiesti puudusid. Streikijate üldarvust kuulub — 3880 töolist suuremate, peamiselt kiutööstuse ettevõtete hulka (Narva linavabrik, Kreenholmi puuvilla-vabrik, Sindi kalevivabrik, Rauaniit, Türi paberivabrik) ja ainult 1330 kuuluvad väiksemate ettevõtete (Tallinna kunst-sarve vabrik, Jaagurahu marmori kaevandus, Tallinna potisevad, Uuila turbaraba) — peamiselt aga hädaabitöölise hulka (streigid Elvas, Plüssa jõe sillal, Viljan-

¹⁾ Andmed streikidest on 1928. 1929. 1930. a. kohta võetud „Eesti Statistikast“, 1931. ja 1932. a. kohta aga kodanliste ja sotside ajalehtede teadete järele.

dis, Rakveres, Kalarannas, Petseris, Tam-
salus, Nõmmel jne).

Kolmandaks iseloomustavaks jooneks on see, et kõik 1932. a. streigid olid lühiajalised (3—4 päeva, — kõige pikem oli Tallinna potiseppade streik, mis kaks nädalat kestis). Kuid samal ajal on need streigid palju visamad ja tormilisemad. Töölise võitlustahe on kindel ning üksmeel tugev. Selle kindla ja üksmeelse võitluse tagajärjel läheb töölistel korda kapitalistide pealetungi töölise palkadele mitmelgi juhusel tagasi lüüa. Mitugi 1932. aasta streiki lõpeb töölise täieliku ehk osalise võiduga. Isegi paljas streigiäharvud, kui selle taga on töölise kõikumatu

võitlustahe ja kindel ühine väerind, sunnib ettevõtjaid järelandmisele minema, nagu seda näeme Narva linavabrikus möödunud aasta jaanuari lõpul. Narva linavabrikus tahtis vabrikuvälitsus töölise palku 20% võrra alandada: 1600 linavabrikutöölise võtabkoosolekul ühel häälel otsuse vastu: kui vabrikuvälitsus palku alandab, kuulutame streigi. Töölise meeleolu on kindel. Vabrikuvälitsusele esitatakse selleskohane ultimaatum. Vabrikuvälitsus, nähes, et streik möödapääsematu on ning et töölise murda ei saa, annab järele ja jätab palgad sedakorda alandamata.

Kui vaadelda 1932. a. streike nende tagajärgede järle, siis saame järgmise piidi:

	Streikide arv	Streikijate arv
Lõppesid töölise täieliku võiduga	6	2490
„ „ osalise „	2	820
„ „ kaotusega	12	1900

Need kokkuvõtted näitavad, et ligi pooled streikivad töölised streigid võidurikka lõpuni viisid, 15,7% töölise sundisid ettevõtjaid osalisi järelandmise tegema, kuna 36% streikijatest streigi kaotasid.

Need arvud lükkavad omakorda kõige hiilgavamalt ümber sotside ja parempoolsete oportunistide jutud sellest, nagu poleks majanduskriisi tingimustes võidurikkad streigid võimalikud. Rauaniidi, Narva linavabriku, Türi paberivabriku, Tallinna savitööstuse ettevõtete ja isegi mõnede hädaabitööde töölised tõendasid oma 1932. a. streikidega, et ka kõige teravama kriisi tingimustes streike võidule võib viia, kui töölised kindlalt ja üksmeelselt ühises väerinnas välja astuvad ja mitte sotsiaaldemokraatide ja reformistlike ametiühingute juhtidel ei lase streike nurja ajada ning tagaselja kombinatsioonidega töölise ettevõtjatele järele andma sundida.

III. Sotside ja reformistlike ametiühingute juhtide streigitaktika

seisab selles, et 1) igati streike ära hoida, töölise juba enne streiki järelandmisele manitseda; 2) kui streiki kuidagi ära hoida ei saa, kui töölised neist manitsustest hoolimata streigi välja kuulutavad, siis tagantjärele streigi juhtimist oma kätte haarata, et streigi hoogu pidurdada ja siis parajal juhul streiki murda; 3) kui tööli-

sed kõigist lõhkumise ja nurjaajamise katsetest hoolimata streigi võidurikkale lõpule viivad, siis teevad reformistide juhid „parempoolseid“ manöövreid ja lasevad asja niiviisi paista, nagu oleksid nemad oma „mõistliku“ streigitaktikaga selle võidu saavutanud.

1932. a. kestel olnud streigid Eestis annavad mitu kujukat näidet reformistide streigitaktikast. Toome mõned silmapaistavamad neist, mis reformistide juhtide taktikat iseloomustavad.

1) 1932. a. märtsikuul alandab Tallinna kunstsarve vabrikuvälitsus töölise palku 20% võrra. Vastuseks sellele otsustavad kõik 70 töölise streigi välja kuulutada. Sotside ametiühingute keskliit asub pärast streigi väljakuulutamist streiki „juhtima“. See „juhtimine“ seisab selles, et ta töölise nimel vabrikuvälitsusega läbirääkimisele asub. Vabrikuvälitsus nõuab kategooriliselt, et tema alles siis töölisega läbi rääkima hakkab, kui töölised tööle asuvad. Keskliit asub töölise manitsema, et nad tööle asuksid, neil olevat siis „rahulikus olukorras“ parem läbirääkimisi pidada. Töölised lasevad endid sellest petta ja asuvad pärast kahepäevast streikimist tööle. Niiviisi oli streik murtud ja tagajärjeks oli see, et töölise palka 20% võrd kärbiti. Uuesti streiki alustada töölised ei suutnud, sest esimene streik oli sotside poolt nurja aetud.

2) 1932. a. veebr.-märtsis ähvardavad *Türi* paberivabriku peremehed 200 töölise vallandada, ülejäänutel 10% võrra palka maha võtta. Töölise meeleolu oli ärev, — rõhuv enamus pooldas streigi väljakuulutamist. Tööliseühing, kus sotsid eesotsas, seab üles vahekohtu nõudmise, läkitatakse saatkond Tallinnasse kurnajatevalitsuselt toetust otsima ... kurnajate vastu. Algasid läbirääkimised ja sahkerdamised. Kuid töölised jäavad ikkagi oma nõudmiste juurde kindlaks. Viimaks teeb vabrikuvallitsus töölise survele manöövri ja annab lubaduse töölise vallandamata jätta. Kuid pärast vallandab ikkagi järkhaaval ja muidugi eestkätt aktiivsemaid streigi organiseerijaid. Ka *Türi* paberivabriku töölised on oma ametiühingu sotslisele juhatusel „tänu võlgu“ oma tänavale viskamise ja palga alandamise eest, sest oma sahkerdamisega ja streigi ärahoidmisega aitavad need sotsid kapitalistidel oma plaane läbi viia.

3) Veel selgemini tuleb reformistide äraandlik taktika nähtavale „*Rauaniidi*“ streigi puhul 1932. a. novembri algul, olgugi et nad siin seda taktikat laiaulatusliku „pahempoolse“ manöövri taha peitsid, mis neil teataval määral ka korda läks selle tõttu, et „*Rauaniidi*“ töölised kõigest sotside streigimurdmise katsetest hoolimata streigi võidurikkale lõpule viisid ja kapitalistide pealetungi tagasi löid. Streigi lõpul kelkis reformistide Keskliit suure suuga, et nemad energilise ja julge võitlusega „*Rauaniidi*“ streigi võidule viinud. Vaatame, kuidas oli lugu „*Rauaniidi*“ streigiga ja kes viis selle võidule.

Oktoobrikuu viimastel päevadel teatas vabrikuvallitsus, et tema sunnitud olla töölise palka 50% võrd vähendada, ja seda sel ajal, kui juba kahe viimase aasta jooksul oli palka neli korda alandatud. Töölise hulgas tekitas see järjekordne rõõvimisekatse suurt pahameeletormi. Töölised organiseeruvad stüühiliselt, kutsuvad üldkoosoleku kokku. Streik!.. Kõik on streigi poolt. Mida aga teeb sotside Keskliit? Ta vaikib. Sotside partei saadab oma liikmed, — advokaat *Jõedare* ja tööinspektor *Pöllupüü* — töölise koosolekule „selgeks tegema“, et streikida ei või, et vaja on kuidagi kokkulepet sobitada jne. Kuid töölised võtavad ühel häälel otsuse vastu 1. nov. streiki alustada. Streik algab, töölised on kindlad. Vabriku juurde pannakse streigipostid välja. Keegi ei ilmu tööle. Politsei tungib streigipostidele kallale ja ajab need laiali. *Streik on tõsiasi*, mööda sellest ei saa. Seda näeb ka reformistide Keskliit... ja astub 1½ päeva pärast streigi

algust kokku, et... „tekkinud olukorra kohta seisukohta võtta“. Olukord on aga niisugune, et „*Rauaniidi*“ töölise võitlustahet keegi murda ei suuda. Ja seepärast kuulutab Keskliit ennast streigiga solidaarseks ja hakkab manööverdama. Lastakse „aktsioontoimkonnal“ (mis seesinane on, sellest allpool) „*Rauaniidi*“ saadused boikoti alla kuulutada ja tehakse muid „pahempoolseid“ sõnu. Vabrikant püüab töölise ühist võitlusrinnet seega murda, et vähemapalgaliste töölise palga endiseks lubab jätta. Kuid töölise võitlusemeeleolu on nii tugev, et nad selle liimi peale ei lähe. Streik kestab kolm päeva, ja vabrikant, nähes et töölise murda ei saa, annab järele. Palk jääb endiseks. Streigipäevade eest maksetakse töölisele palk välja. Kuid ka nüüd, mil töölised streigi võidule viinud, püüavad reformistid seda võitu seega vähendada, et kutsuvad töölise vabrikuvallitsuse nõudmisele alla paenutama — „teisel teel — ratsionaliseerimise teel vabrikut raskustest päästma“. Samuti on nad nõus sellega, et palk ainult 1. jaanuarini endiseks jääb.

Niisugune näeb välja sotside streigi „organiseerimine ja juhtimine“, millega nad nii väga kelkida püüdsid.

4) Kõige suurejoonelisem töölisklassi äraandmise, kunstunne suigutamise püüe palgavõitluse alal kehtastub niimetatud palgavõitluse aktsioontoimkonna näol. Selle aktsioontoimkonna lõi sotslik Tööliseühingute Keskliit juba 1932. a. juulis riigiteenijate palkade kaitsmiseks (nagu sotsid ütlesid). Kuid samal ajal andis Keskliidu juhatus ise talle sõnades laiema tähenduse. Oma sellekohases üleskutses kirjutas ETK juhatus:

„ETK juhatus leiab, et riigiteenijate palkade kärpimine oleks üldiseks signaaliks kõigi tööalade töölise ja teenijate üldisele palkade kärpimisele: senised kogemused on seda näidanud, et riigiteenijate palkade kärpimisele on järgnenud teiste töölise ja teenijate palkade kärpimine. Seepärast Eestimaa Töölise Ühingute Keskliit toetab igatepidi riigi- ja omavalitsuste teenijate ametiühingute organisatsioonide palgavõitlust.

ETKeskliidu juhatus peab vajalikuks tarvitikkude algatuste ja aktsioonide läbi viimiseks luua palgateenijate organisatsioonide vaheline aktsiooni-toimkond, mis juhiks ja aktiveeriks *töötava rahva ühisfronti pealetungiva tagurluse vastu*“ (minu kursiiv — E. A.).

(ETKeskliidu üleskutsesest, „Töölise hää“, nr. 7, juuli, 1932. a.)

Niiviisi andis ETKeskliit siin mitte üksi riigi- ja omavalitsuste teenijatele, vaid kogu töörahvale veksli lubadusega „juhtida ja aktiiviseerida töötava rahva ühisfronti pealetungiva tagurluse vastu“. Tagurluse pealetungimine aga oli sel ajal käimas kogu väerinnal. Palkade alandamise laine veeres ühest ettevõttest teise. Mida tegi aga aktsioontoimkond? Kas asus ta palgavõitlust korraldama ja juhtima?

Ei. Ta hakkas kodanlusega kauplema, et riigiteenijate ja tööliste palgad ikka vähendamata jääks. Selle kauplemisega viitis ta ära mitu kuud, kuni... pukki tuli Pätsi-Rei-Johanson'i valitsus, kelle esimeseks sammuks oli riigiteenijate ja tööliste *palkade alandamine*. Eraettevõtjad riisusid samuti oma töölisi kõige jöhkralt. Mis aga tulemata jäi, see oli aktsioontoimkonna korraldatud „ühisaktsioon“. Siin ja seal puhkesid stüühilisel lahti tööliste streigid, tööliised võitlesid oma palkade eest. Kuid aktsioontoimkond asus pärast seda, kui sotside partei juhid, Rei ja Johanson riigi- ja omavalitsuste teenijate ja tööliste palkade alandamisega üldise signaali teiste tööalade tööliste ja teenijate palkade kärpimiseks olid annud, „välja selgitama, kas palkade kärpimine oli õigustatud“. Ja see oli kõik. Ei ühtegi aktsiooni, ei mingit tööliste palgavõitlust korraldamist! Ainuke ala, kuhu sotslik aktsioontoimkond võitlust püüdis juhtida, oli nõudmiste esitamine... pisukestele majaperemeestele, et need väikekorterite hindu alandaksid. Leiti lõpuks see „peavaenlane“, kelle vastu „võitlust“ juhtida.

Ülaloodust on selge, milleks oli ETKeskliidul tarvis korraldada seda müra ja kära aktsioontoimkonna ümber — nimelt selleks, et selle kaudu halvata töölishulkade palgavõitlust, seda takistada, töölishulki passiivsele, äraootavale seisukohale viia ja seega kapitalistidele kaasa aidata palkade alandamise läbiviimisel. Just niiviisi aitasid ETKeskliit ja sotsid riigi- ja omavalitsuste tööliste ja teenijate palku alla suruda, murdes nende vastupaneku juba aegsasti. Vähe sellest. *Just sotside partei juhid valitsuses viisid palkade alandamise läbi.*

Kõik ülalloodud faktid kinnitavad kindlasti seda, et sotside partei juhid ja nende juhtimisel olev ETKeskliit mängib *tööliste seas streigimurdjate* osa. Oma streigimurdja nagu püüavad sotsid varjata vahetevahel „pahempoolsete“ sõnakõksude, „pahempoolsete“ manöövrite taha, et selle kaudu töölisi oma mõju alla tõmmata ja neid kinni hoida. Klassiteadlikkude töö-

liste kohus on iga niisugust sotside manöövrit tegelikult võitluses, tegelikkude näidete varal paljastada, nende manöövrite mõtet selgitada töölishulkade ees, kes mitte alati sotside manöövritest aru ei saa.

VI. Pahempoolsete ametiühingute osa streigivõitlustes

on senini ikkagi alles väike. See provokaatorlik-opportunistlik poliitika, mida pahempoolsete ametiühingute juhtimine viimaste aastate jooksul ajas, muutis pahempoolsed ametiühingud töölishulkadest eraldatud gruppideks, kes igasugusest tööliste võitlusest kõrval seisis. Olgugi, et pahempoolsed ametiühingud viimasel ajal terve rea edusamme teinud, möödusid 1932. a. streigid siiski oma rõhuvas enamuses ilma pahempoolsete ametiühingute, kui organisatsioonide, osavõtuta neist streikidest. Erandid sel alal on vaid suurem osa hädaabitööliste streike, mille korraldamisest eriti aasta teisel poolel pahempoolsed ametiühingud osa võtsid. Endine oportunistlik poliitika annab ennast veel tugevasti tunda. Pahempoolsed ametiühingud pole oma tööd veel niimoodi ümber korraldanud, et nad tööliste igapäevase võitluse, eestkäit palgavõitluse oma töö keskpunktiks oleksid seadnud.

Sellega on seletatav ka, et sotside ja reformistide juhid said paljudel juhtumel tööliste streigivõitlust karistamatult ja segamatult ära anda ja maha saherdada, sellepeale vaatamata, et ka need tööliised, kes reformistlikkude ametiühingute liikmed, sotside mõju all seisis, valmis olid streikima ja mõnikord streigi isegi võidurikkale lõpule viisid (pottseppade streik Tallinnas 1932. a. juunis).

Pahempoolsed ametiühingud ei teinud pea midagi selleks, et reformistlikkudes ametiühingutes olevate töölistega ühist väerinda luua ja streike laiendada. Tõsi, „Rauaniidi“ streigist võtsid pahempoolsed ametiühingud osa ja võitlesid selle eest, et streiki võidule viia. Sellega ongi osalt seletatav, et ETKeskliidul korda ei läinud streiki kohe algul maha saherdada. Kuid ka „Rauaniidi“ streigist ei teinud pahempoolsed ametiühingud vastavaid järeldusi. Nad ei teinud midagi selleks, et selle konkreetse näite varal töölistele selgeks teha, kuidas reformistlikud juhid püüavad streiki ära anda, nad ei paljastanud reformistlikkude juhtide „pahempoolseid“ manöövrid.

Pahempoolsete ametiühingute häälkandja ei valgustanud pea sugugi tööliste

palgavõitluse küsimusi, ehk tegi seda ainult üldiste sõnadega. Ükski konkreetne palgavõitluse akt ei leidnud töölistelega veergudel hindamist, palgavõitluse kogemused, vead ja saavutused jäid tööliste hulkadele edasi andmata. Edasi andmata jäid samuti ka rahvusvahelise streigivõitluse kogemused, mis eesti tööliste kahtlemata suureks õppetunniks on. See on pahempoolsete ametiühingute üks suurematest puudustest. See takistas tööliste palgavõitlust.

Selletõttu, et töötute liikumine oma enamusel on pahempoolsete ametiühingute ja revolutsiooniliste tööliste mõju all ja et revolutsioonilised tööliised järjekindlalt tegutsevad organiseerimise alal, mõõdus suurem osa hädaabitööliste streike revolutsiooniliste tööliste juhtimisel. Reformistlikud, sotslikud ametiühingud ei mänginud siin pea mingisugust osa. Kuid suurem osa hädaabitööliste streike lõppes tööliste kaotusega. Anult mõni üksik streik lõppes osalise võiduga (Viljandis, Peetrimõisa mäe mahakaevamisel, kus tööliised tükitöö asemel päevatöö said, nagu nende nõudmine oli, Elvas jne). Seda ei saa seletada mitte üksi objektiivsete tingimustega (et hädaabitöödel on üldse raske streikida, kuna töötuid palju ja tööd ajutised, mida valitsus lihtsalt lõpetada võib, kui tööliised streiki jätkavad), vaid peamiselt sellega, et — streigid olid halvasti ette valmistatud ja et pea mingit tööd ei tehtud töötute hulgas streigi toetuse organiseerimiseks, ei korraldatud samuti töötute miitinguid ja meeleväljendusi. See võimaldas tööde organiseerijatel streike kergesti murda, kasutades nälga, puudust ja viletsust, mis töötute hulgas valitseb. Hädaabitööliste streikide otsekohesest mahasurumisest mängisid sotside partei juhid kõige mustemat osa. Sotsliku teedeministri „pahempoolse“ sotsialisti Johansonil ajal surus teedeministerium, kelle korraldusel paljud hädaabitööd on, mitugi streiki kõige suurema karmusega maha. Ka seda fakti pole pahempoolsed ametiühingud tarvilikul määral kasutanud sotside juhtide paljastamiseks.

Nimelt pahempoolsete ametiühingute passiivsusega üldises streigivõitluses on seletatavad streikide peamised puudused 1932. a.

Need puudused on järgmised:

1) Streigid olid nõrgalt ette valmistatud. Selle põhjuseks on see, et need streigid suuremalt osalt stühhiliselt lahti puhkesid. Pahempoolsed ametiühingud ei võtnud osa nende streikide organiseerimisest ja ettevalmistamisest.

2) Streigid jäid suurelt osalt ainult oma ettevõtete raamidesse. Väljaspool neid ettevõtteid ei korraldatud mingit liikumist nende streikide toetuseks, ei püütud streigiliikumist laiendada teiste sama tööstusharu, veel vähem teiste tööstusharude ettevõtete peale, olgugi et palkade alandamine ning kapitali üldine pealetungimine oli käimas igalpool.

3) Ei seotud tööliste streigivõitlust töötute liikumisega, ei korraldatud ühel ajal töötute väljaastumisi, ei tõmmatud töötuid streigi toetamisele, mis kohati võimaldas ettevõtjatel töötuid kasutada streigimurdjatena.

Kahtlemata on tööliishulkades suur tung võitluseks kapitali pealetungi vastu. Seda näitavad 1932. a. streigid. Ja kahtlemata oleksid need streigid palju suurema ulatuse võtnud, oleksid veel teravamalt ilmet kannud, kui pahempoolsed ametiühingud oleksid oma ülesannete kõrgusel seisnud ning tööliste palgavõitlust organiseerinud ja juhtinud. Siis poleks ka reformistlike ametiühingute juhtidel — sotsidel — korda läinud streike nurja ajada ja ära anda. Pahempoolsed ametiühingud, kõik revolutsioonilised tööliised peavad sellest vastavalt järeldused tegema ja kõigepealt oma töö põhjalikult ümber korraldama, võttes kursi tööliste palgavõitluse ettevalmistamise, korraldamise ja juhtimise poole — kõige laialisema ühise väerinna ja prolettaarse demokraatia alusel. Kapitalistide pealetungimine tööliste palkadele ja elutasele teravneb ühtesoodu. Majanduskriisi teravnemisega muutub see veelgi tugevaks. Seda pealetungi saab tagasi lüüa ainult tööliste üksmeeise võitlusega. Seda näitavad 1932. a. palgavõitluse õppetunnid.

Kapitali üldise pealetungi, viletsuse ja nälja süvendamise survel kasvab töölistes tung ühise väerinna järele pealetungi tagasilöömiseks, oma elatistaseme alalhoidmiseks. Seda ühist väerinda on seni lõhkunud ja saboteerinud sotsiaaldemokraadid oma kokkuleppe-poliitikaga, oma streigimurdmise taktikaga. Sotsiaaldemokraatide „teene“ on see, et tööliisklassil puuduvad Eestis tugeva klassivõitluse alusel seisvad ametiühingud, sest nemad on neid ametiühinguid kõigiti lõhkunud ja killustanud ning kodanlusele kaasa aidanud nende rüüstamisel, neid rüüstamisi ise õhutades. See nõrgestas ja nõrgestab kahtlemata tööliste palgavõitlust kapitali pealetungimise vastu.

Kuid seejuures püüavad sotsid viimasel ajal asja nii paista lasta, nagu oleksid nemad töörahva ühise väerinna poolt, — pa-

hempoolsed revolutsioonilised töölised aga selle lõhkujad. Mis sellest, et faktid selle vastu räägivad. Mis sellest, et sotside juhid just nüüd, mil kapitalistide pealetung kõige ägedam, asutavad paralleelühinguid neis tööstusharudes, kus pahempoolsed ametiühisused olemas. Mis sellest, et nad isegi selleni lähevad, et revolutsioonilistele töölisele oma ühinguise tee sulevad (metallitöölise ühisus Tallinnas, kus kahe liikme soovitusel uusi liikmeid võetakse, meremeeste liit, kus Tiituse kampa pahempoolset vastasrinda ühisusest välja heita tahtis ja kui see nummer läbeks ei läinud, siis politseil vastasrinda tegelased vangistada laskis). Mis sellest, et reformistide juhid oma mõju all olevad ühingud kitsasteks kildkondadeks on muutunud, sealt kõiki revolutsioonilisi töölisi eemale hoides. Mis sellest, et sotsid oma ametiühingute kongressi eel ühingutest kõiki vastasrindlasi kõrvaldada püüavad. *Sõnades* on nemad ometi ju ühise väerinna pooll!

Kuid see on ainult sotside juhtide taktika. Sotsiaaldemokraatlikud *töölised* avaldavad praegu rohkem kui kunagi varem tunge ühiseks väerinnaks — võitluseks kapitali pealetungi vastu. Seda näitavad needsamad 1932. a. streigid, seda näitab muuseas ka meremeeste liidu koosolek, kus liidu liikmete enamus Tiituse kamba ettepaneku — vastasrinda välja heita — maha

hääletas. Seda näitab töötute võitlus, kus sotside juhtide lõhkumistöö töötute ühisrinnet purustada pole suutnud.

Seda tunge peavad pahempoolsed ametiühingud ära kasutama selleks, et *kõvendada võitlust tööliste ühise väerinna eest*. See maksab kõigepealt streigivõitluse organiseerimise kohta. Pahempoolsed ametiühingud peavad esitama reformistlikkudele ametiühingutele ettepanekuid ühiste võitluste korraldamiseks üksikute konkreetsetel juhtumistel — konkreetsete aktsioonide läbiviimiseks, vormuleerides tööliste kõige põlevamaid nõudmisi, seades kokku võitluse tingimused ja kavastades nende vorme. Sealjuures võib isegi tingimust üles seada, et pahempoolsed ametiühingud ühise võitluse ajaks vastastikkuse alusel sotside ja reformistide arvustamisest lahti ütlevad, kuivõrd need *töelisel* ja *tegelikult* asuvad võitluse korraldamisele ja läbiviimisele. Kuid igat võitluse saboteerimise akti, igat streigimurdumise katset tuleb kogu valjusega kinni naelutada, kui streigimurdumist, ja süüdlasega talitada nii, nagu töölised harilikult streigimurdjaga talitavad. Sotsialistlikud töölised on valmis streikima, on valmis võitlema, neid on senini takistanud sotsialistide juhid, kes on mänginud streigimurdjate osa, nagu 1932. a. streigikogemused kujukalt näitavad.

Valge Eesti elupäevad

Jaauarikuu kroonika

1. 1932. a. detsembrikuu riigitulud on 1931. a. vastu langedud 31 prots., jaan.—dets. kuudel aga 21,6 prots.

— 1-seks jaauarikuks oli Tallinna börsil registreeritud 2067 lihttöölise, 664 ehitustöölise, 542 kantselei- ja kontoriametnikku, 285 metallitöölise, 565 räsepätöölise, 184 majateenijat jne. Tööstuse arvud toovad, nagu teada, ainult väikse osa töötute arvust.

3. Tallinna Balti puuvillavabrikus töötab veel 966 töölise 5-päevase tööajal juures; Eesti-Sindis 56, Teklas 170, Rauantidis 420, Kilgis 350 töölise. Veebruaris olla palkade vähenemist oodata.

— Tubakatehas „Astoria“ juhatust süüdistatakse aktsionäride poolt suuremates võltsimistes ja mahinatsioonides.

— Nõmme töötute esindajad käisid hasominis kaebamas töötute palkade kinnipidamise asjus.

4. Tallinna töötud organiseerivad näljamarssi Toompeale. Isehakanud töötute kom. esimees Bleimann jooksis politseile kaebama, mille tõttu asi nurjus. Töötud viskasid selle härrasmehelise provokaatori eneste hulgast välja.

5. „Tartumaal ehitatakse rida uusi maanteid“ töötatöölise kättega. Eks ikka N. Liidu vastase sõja

6. Töötute arv kasvab üle riigi, võrreldes eelmise aastaga, mitmekordseks. Jaauarikuu algul oli „Päevalehe“ teatel hädaabitöödel 10.000 töötut, 1. a. oli samal ajal ainult 3500.

— Metsatöölise palk on nii madalale surutud, et isegi „põlised metsatöölised“ ei suuda enam metsatööga ära elatada.

— Töömuretsemiseks noortele kooli lõpetanud töötutele loodi valitsuse ja sotsfaschistide esindajatest eriline komisjon. Peale istangute korraldamist oma liikmetele ei suutnud aga see komisjon „tööpuuduse lahendamiseks“ midagi ära teha.

— Korterite üüriraha tasumatajätmise pärast tõstetakse kohtu teel kehtiv üürnikke ja töötuid uulisale. Sotsfaschistid otsustasid pöörata valitsuse hindadekomissari poole, et „kas poleks võimalik midagi teha üürirahade alandamiseks“.

— Vällisturgude hankimiseks asutati omal ajal välisministreeriumi juurde „väliskaubanduse osakond“. Et see osakond aga ühtegi uut välisurgu pole suutnud muretseda, ega vanade turgude sulgumist ära hoida, siis otsustati ta „tööpuuduse“ pärast likvideerida.

— Uute maksude tagajärjel tõusid suhkrul, soolal ja matusasjades hinnad. Et sotsfaschistide ja hallparunite valitsusel oleks hulkade ees hindade

tõusu kergem kaitsta, selleks pandi ametisse „hindade komissar“, kelle ülesandeks on valvata, et hindade tõstmine „põhjendatud“ oleks.

— Kestev sissisõda pääsis lahti valitsuse ja Petseri kloostriga vahel. Kloostri kümnetesse miljonitesse kroonidesse ulatavad varandused tegid pakkrois siplevale valitsusele „silmahimu“ ning lõpuks jõudigi klooster puht seaduslikult eesti „Üldkiriku“ külge. Petseri piiskop Joann ähvardas niisuguse ülekohtu pärast Konstantinoopoli patriarhile eesti valitsuse peale kaebama minna. „Päevalehe“ „Lg“ on sellepärast kloostrimeeste peale vihane ning soovib, et „Petseri oleks mõneks ajaks pidanud jääma Nõukogude valitsuse alla, see oleks neid munke ja piiskoppe õpetanud, kuidas niisugune ussipesa tuleb välja suitsetada“.

— Suurem töö, mida valitsus tahab töötul intelligentsil lasta läbi viia, on rahvalugemine. Miljonilise rahvaarvu järjekordse ütelugemisega saada tööd 17.000 isikut 46.000 tööpäevaga.

8. Viljandis olla „Pvl.“ teatel kommunistlikud kehvikud seganud Jaan Tõnissoni räuskamisi ja hüüdnud, et N. Liidus polla tööpuudust.

— Eesti või väljamaadel on odavam, kui kunagi varemalt.

9. „Päevaleht“ toob teate, et kommunistid Viljandis ajada töötuid börsile registreerima, kel seda midu pähegi ei tulla. Oli kaks töötute koosolekut: linnatöötute koosolek ja maa töötute konverents, kus olla sõimatud Eesti kodanlist korda ja seatud üles nõudmisi. Koosolekutel olla valitsenud „täieline kommunistlik meeleolu, ja sotsialistid ning riiklikult mõtlevad töölised polla julgenud“ sugugi rääkida. Töötute aktivistidest nimetatud Ed. Luts, Ella Sukk, A. Taalmann, P. Puts, A. Sepp, A. Tamm, J. Truu. „Päevaleht“ karjub kapod appi.

11. „Salakauba vastu võitlemise“ ettekäändel keelatakse 1. veebruarist ära Eesti—NSVLiidu ja Eesti—Läti piiril 10 km piirivöös loata liikumine päeval ja 1 km laiuses vöös öösel, samuti Peipsi järvele väljasõitmine. Huvitav on see asjaolu, et mererannikul, kus salakaubavedamine väga elav, mingisuguseid lubasid ei nõuta.

— Rukkimonopoli seaduse põhjal hallparunitelt kõrge hinna eest kokkuostetud rukkitaigavara tõuseb 46.000 tonnini. Majandusministeeriumi kaalutluste järgi tahetakse nüüd sama rukkis „võipreemiate“ näol hallparunitele tagasi kinkida.

— Londonis langeb eesti peekoni hind. Ühenduses sellega kärbiti ka 6—8 prots. võrra peekoni kontingenti.

12. Tartu ülikooli eelarvet on 2 aasta jooksul 21 prots. võrra vähendatud.

— „R. Sõna“ leiab, et Eesti palgad tekstiilitöötuses olla madalamad terves ilmas.

14. „R. Sõna“ teatel jääb Järvakandi kasti vabriku viimane senini töötav osa seisma. Süüdi polla seekord mitte vana jumal, vaid lätlased.

15. Riigikontroll leiab, et 2.072.434 krooni (seega 1/30 aasta eelarvest) väljaminekute peale küllaldasid dokumente polla, ehk et need kulud seadusevastased on. Eksportõridelt on 1930. aastast veel 255.035 krooni trahve sisse nõudmata.

— Sisekaitse ülem karistas Petseri kloostriga „päastajaid“ salakoosoleku pidamise eest kõrgesummalise rahatrahviga.

— Valitsus määras oma ladudest müüdava rukki kilo hinnaks 6 ja 10 senti. Esimene hind määrati loomade, teine inimeste toiduks müüdavale rukkile. Hallparunite lehmade toitmise on sellega sots-faschistlikkudele ministritele tähtsamaks ülesandeks, kui odavama leiva muretsemine nälgivatele töötutele.

— Meremeeste liidu teatel on „Eesti ainus kultuurne mereriik Euroopas“, kus meremehed ei käitvat mingisuguse sotsiaalkindlustuse alla. Rääkimata haiguse, tööpuuduse ja vanaduse kindlustamisest, pole meremehed ka õnnetusjuhtumite vastu kindlustatud.

— Kokkuhoiu teostamiseks tahetakse 1933. a. sulgeda hulk keskkooli klasse, mõdviku ja Orgita kodumajanduse ning Voltveti metsakool. Ka õppe-maksu tõstmine on päevakorral.

— Tallinna börsil ja sadama artell teenib õppinud töölise pealt päevas 6 krooni lisaväärtust. Selle-juures on töölise päevapalgaks 2 krooni.

— Kõlgi väljaveetud kaupade eest kavatseb valitsus maksta 7 prots. preemiat. Põllumajanduse saaduste eest, näit. või, tõusevad preemianormid aga 30 protsendini müügihinnast.

17. Kindral Laidoner kurdab, et temale olla peale kodusõja lõppu antud hundipass. Kah omapärane demagoogia, mis kõikameeste veskile vett valab. See odav demagoogia lõhnab liiaks läbi-paistvalt sõjaliste küsimuste esiplaanile toomisega.

— Eesti töösturite järjekordsel referaadiohtuk arutati töölise palkade kärpimise küsimust eratööstuses.

— Rukkimonopoli teostamisega on riik hallparunitele 5 miljoni krooni üle maksnud.

— Tallinn. „Organiseeriti“ kristlikkude raudteelaste ametiühingut“. 15. jaanuaril oli Rootsi kirikus kristlikkude raudteelaste jumalateenistus. Papp Tannebaum kriipsutas oma kõnes alla, et nimelt kristlikud raudteelased võivad kohusetruud olla.

18. Osa eratööstuse ettevõtteid alandab töölise palku. Töösturid otsustasid nõuda, et ka riik ja omavalitsused alandaksid palku, sest vastasel korral olevat karta töölise põgenemist eratööstusest.

— Lorikogu ja faschistlik „vabadussõjalaste ühing“ ruttavad üksteise võidu rahvahäletusele esitamise erinevaid kavasid riigi põhiseaduse muutmiseks ja presidendi ametisse seadmiseks.

— Reitsik — eesti faschistliku naisliikumise juht — avaldas oma kõnes „Tallinna perenaiste seltsis“, et lähemaks naisliikumise ülesandeks on „naiste kodutöö ümberhindamine“ — kodumajanduse teaduse alusel. See olevat vajalik naise ühediguluse kindlustamiseks.

— Tallinna linnavalitsus otsustas vähendada linnateenijate ja töölise palku 10 prots. võrra.

— Tallinnas asutati Eesti-Inglise kultuurühing. Peale alatakse loengutega inglise seltskonnakommetest. Ühingu liikmed võivad omavahelistel koosviibimistel ainult ingliskeelt kõnelda.

— Tallinna linnatöölise palka alandati 10 prots. võrra.

— Kreenholmi vana vabriku 1500 töolist viidi 4-päevaselt 3-päevasele tööle nädalas, nende teenistus ei tõusvat üle 20 krooni kuus. Vallandatakse 100 töölise ümber.

— Tartus arreteeriti provokatsioonilise süüdistuse alusel 15 inimest. Arreteeritud olevat „põrandaulused“, kes organiseerinud „töölisteühingute“ nime all „löökrühmi“ 1924. aasta eeskujul „riigi kukutamiseks“. Hoobeldakse 4—5 „salakulleri“ tabamisega.

20. Sotside „Rahva Sõna“ kurdab, et valge Eesti sõjaväe tehtavat kõikameeste rahvahäletuse projekti heaks kihutustööd, olla mõnes kohas kompaniide kaupa sõdureid käsutatud allkirju andma. „Päevaleht“ tõendab, et niisuguseid asju ennemgi olevat olnud.

Kindral Tõnisson „tõendavat“, et niisuguseid asju polla olnudki. Ja ei „R. Sõnal“, ei kellelgi teisel pole enam midagi ütelda.

— „Pvl.“ leiab, et merimeeste õnnetusjuhtumiste vastu kindlustamine olevat ülearune, kuna Eesti laevaperemehed nii-kui-nii pldavat heldelt oma orjade eest hoolt kandma.

21. „Uue Ilma“ Eestisse sissetoomine olla kaheks aastaks ära keelatud.

— Tamsalus streikis 52 hädaabitöölist, kes valandati.

— „Rahva Sõna“ vingub, et kommunistid end jälle organiseerivat. Leht nämmutab kapo provokatsioonijutte edasi.

— Üle riigi oli hädaabitöödel 11.000 töötut.

— „Päevalehe“ algatusel sondeeriti Balti riikide igavese erapooletuse pinda Saksa, Inglise, Prantsuse ja N. Liidu tagatisel. Sellele mõttele töötavad kõige ägedamalt vastu kindralstaabi ringkonnad.

22. Tartus algas üleriikline töötute kongress 70 saadiku osavõttel. Teel kongressile arreteeritakse osa saadikuid. Kongress konstateerib, et praegust majanduslikku kriisi ei suuda kapitalistlik valitsus lahendada, et ainult sotsialistlik kord võib päästa töölised tööpuudusest. Politsei konfiskeeris kongressil töötaoleku kaotamise ja sotside vastased resolutsioonid.

— Maapangale on panditud 62.000 talundit 65 miljoni krooni võla eest. Pangaoksjoni nimesitkus on 198 talundit, mis maksuvõlgade katteks märtsikuul maha müüakse. 1930. aastast on pangale makse võlgu 1068 talu; nende talude oksjoni küsimus on veel otsustamata.

— Kõige raskemas seisukorras on eravõlgadega koormatud talud. Lühiajalist ja kõrgeprotsendilist eravõlga lasub taludel 6 miljoni krooni.

24. „R. Sõna“ hurjutab Haapsalu linnaisasid, et need 400 töötut häda näha ei taha ja laseb mokaotsast ähvarduse lendu, et töötud meeleheitel varsti härraste aknaid lõhkuma hakkavad.

— Sulutakse 3 keskkooli; maa algkoolide õpetajate palka vähendatakse 1 astme võrra. Hariduse peale minevaid kulusid on 1931.-2. a. võrreldes hasominis vähendatud 27,2 prots. võrra.

25. Eestis suri 1931. a. 18.077 inimest, sellega 1467 rohkem kui 1930. a.

26. Tartus avastati endise põllumeeste keskosakonna ruumes võlts-tshervontside vabrik, mil alal tegevad olid üks endine sama panga direktor, üks eeskujulik politseinik, üks fashist, üks pangaametnik ja üks trükitööline. See tshervontside trükikoda olla olnud sisse seatud kõige uuema tehnika alusel. Ta asutati peale selle, kui samas ruumes, sama direktori juhatusel töötav põllumeeste keskkogu kui avanturistlik ettevõtte suleti.

— 1. aprillist kuni 31. detsembrini 1932. a. on riigi tulud, võrreldes eelmise aastaga, langenud 22 prots.

— „Rauaniidis“ on kohtuasutused avastanud kümnete miljoniite võrdse tulude varjamise.

— „Päevaleht“ algab rea artiklitega süstemaatilist propagandat kaikameeste põhiseaduse eelnou all.

— Rukkimonopol on hindade vahena vähemalt 2½ mln. krooni tänapäevani kahju teinud. Tege-äkkud on kahjud mitu korda suuremad.

27. Maksujõuetuks jäänud a.-s. „Eesti transiit“ jättis võlgnikkudele tasumata üks miljon krooni.

— 1. aprillist kuni 31. detsembrini laekus riigikassasse 48,3 miljoni krooni — 61,7 miljoni krooni asemel eelmisel aastal. Tolli tulud on langenud 24 prots. võrra — väliskaubanduse kokkukuivamise tagajärjel.

— Eelarve tasakaalustamiseks pandi maksuma kriisimaks ja kärbiti riigiametnikkude palku, esialgselt 4—7 prots. Kriisimaks moodustab aga 2—6 protsenti palgast.

— Jaanuari lõpul peeti Tallinnas piimaühingute päeva. Selgub, et Eestis on üldse 321 piimatrusti ja 544 koorejaama, kelle ümber on koostatud 65.714 talu. Võlga lasub kõigil piimatallustel 3.306.000 krooni 12 miljoni kroonilise põhikapitali juures.

— Möödunud aastal langes või väljavedu hulgalt 11 prots. võrra.

— 1929. aasta maiks maksis või kilo 270 senti, 1930. a. — 210 senti, 1931. a. — 165 senti, 1932. a. — 113 senti. Käesoleva aasta algul alla krooni.

— 1929. aastal veeti välja 244.216 tünni või 35.507.000 kr. eest, 1932. a. aga 246.216 tünni 15.000.000 kr. eest.

— Viljandi sots Maramaa küsib läbi „kõiki vabariigi kodanikke järgemööda“ ja on sunnitud tunnistama, et kodanlaste retsept — töölisi linnast maale tööle saata, arvustustud välja ei kannata. Ta manab siiski edasi, et riik dekreediga kindlaks määraks talude töömahutuse ja samase dekreediga linna- ja linnalised maale tööle saadaks. Praegune ajajärk polla sõjast parem, ja kui mehi sõtta saata tohib, miks ei tohiks siis töölisi linnast hallparunite juurde orjama saata.

— Järva maavalitsus ei maksa hulgale tööliliste poole aasta eest palka välja.

— Hiitu saare kehvikutele ei anta maad, paljude palvete ja tempelmarkide kulutamise peale vaata-mata, viimased lehmamullikad müüakse maha, sest et talunikud kehvikutelt oma maadel karjatamise eest 12—15 krooni maksu nõuavad. Tööd pole kohal mingisugust.

29. „Rahva Sõna“ algab provokaatori Teppichi reklaameerimist tema vabastamise puhul eesti kodanluse poolt.

— Tartu trükitööliselised protesteerivad palgakärpimise vastu.

— Töölised protesteerivad tselluloosi vabriku „Puhkekodu“ ruumides peetaval kaikameeste koosolekul, üks tööline pekseti kaikameeste poolt läbi ja arreteeriti.

— Kavatsetakse sõjavägede ülemjuhataja ametit sisse seada.

31. Jaanuarikuu jooksul paljastasid proletarlarised Varaksin, Villem Soo, K. Järjak, V. Sulling, E. Vassil ja J. Rahn töölisteledes kapo võtteid nende värbeerimiseks. Provokatsioonivõrk puruneb.

— „T. Tööliliste võitluse“ teatel olla arreteeritud viimase aja jooksul sm-d. Kriisemann, R. Väana, K. Leesik, A. Piir, kondilooipija Randjalg, Aigro, Tobi ja üks naisterahvas, viimased kolm — Jõgevalt ja Loorand Valgast.

— Peale ülevallloetute on selle aja jooksul veel teisigi kapo provokatsioonid korraldatud, mida ajal lehed nähtava heameelega ära trükitvad. Sõja ettevalmistus N. Liidu vastu on täies hoos.

Teistelt kodanlistelt maadelt

N. Timson

Revolutsioonilise kriisi kasvamine Saksamaal

I. Kapitalismi osalise stabilisatsiooni lõpp

Ennenägematu sügava ja laiaulatusega majandusliku kriisi neljanda aasta algus langeb ühte kapitalismi osalise stabilisatsiooni lõpuga.

„Kapitalismi osaline stabilisatsioon on lõppenud. Kuid tähtsamatel ja otsustavamatel kapitalistlikudel maadel ei ole veel otsekohesest revolutsioonilist olukorda. Praegusel siimapilgul teostub nimelt üleminek klasside ja riikide vaheliste suurte kokkupõrgete, revolutsioonide ja sõdade uude voozu“ (KITK XII pleenumi otsustest).

Kapitalistliku majanduse lagunemine areneb peatamatult edasi. Kõik monopolistliku kapitali püüded kriisist majanduslikku väljapääsu leida on nurja läinud. Seda kauaoodatud „murrangut“, mida kapitalismi prohvetid juba mitmel korral ette kuulutanud, ei ole tulnud. Kriis süveneb ja teravneb alatas. Kapitalistliku süsteemi lagunemise ja kõdunemise tempod kiirenevad. Kapitalistliku tööstuse ja põllumajanduse tähtsamatel aladel läheb seisukord iga päevaga halvemaks. Maailma tööstuse üldtoodang (ilma NSVLiiduta) kolme kriisiaasta kestel on vähenenud 36%, üksikutel maadel aga on see alanemine veelgi suurem. Tööstusliku valmistuse ulatus on Saksamaal vähenenud 52%, P.-A. Ühendriikides — 50%, Prantsusmaal — 55,5%. Põllumajanduslik kriis hävitas ja hävitab kümnete ja sadade tuhandete viisi kehvemaid talumajapidamisi. Põllumajanduse saaduste hinnad langevad peadpööritava kiirusega. Rahandusekriis võtab järjest laiemat ulatust; ei möödu pea ühtegi päeva, mil ei tuleks sõnumeid mõne suurema panga või trusti kokkuvarisemisest; juba on mitmed riigid maksuvõimetuks jäänud. Kapitalistlik süsteem toob töörahvale ohtralt nälga ja viletsust, ähvardab sõna otsekoheses mõttes näljasurraga kümneid ja sadu miljoneid töötajaid ja nende perekondi. Täpsed andmed tööpuuduse üle puuduvad, kuid kogu kodanlikes ilmas on ligikaudu 50 miljoni töötut, seejuures ei ole asumaade ja poolasumaade töölised arvestatud, samuti kui pole andmeid ka töötute kohta põllumajanduses. Kahtlemata kannatavad enam kui pooled kõigist kapitalistlike maade

töölitest praegusajal kas täielise ehk osalise tööpuuduse all.

Samal ajal, kui kapitalistlik ilm heitleb hirmsa majandusekriisi raudsete pihtide vahel, ehitab NSVLiidu töölisklass võidukalt sotsialismi kommunistliku parteienamisel juhitud sm. Staliniga eesotsas NSVLiit viis esimese viisaastaku edukalt lõpule ja asus teise viisaastaku — klassideta sotsialistliku ühiskonna loomise viisaastaku — teostamisele. NSVLiidus on tööpuudus likvideeritud, tööliste ja kolhoosnikkude ainealine olukord on määratult paranenud ja paraneb iga aastaga ikka kiiremini, kõigist raskustest hoolimata, ja tõuseb nende kultuuritase. Võidukas sotsialistlik ehitustöö NSVLiidus muutub ikka enam ja enam võimsaks jõuks, mis revolutsioonilisele tõusule kaasa aitab ja revolutsioonilise kriisi saabumist kapitalistlikudel maadel ja asumaadel kiirendab. 1933. aastal jätkub revolutsioonilise liikumise tõus veel hoogsamalt, kui esimesel aastal. Seda näitavad kõik faktid. Nii sugune on üldine rahvusvaheline olukord, mille alusel areneb majandusekriis ja revolutsioonilise liikumise tõus Saksamaal, mis omakord mõjutab kogu rahvusvahelist olukorda.

2. Majandusekriis Saksamaal

Kaotus imperialistlikus ilmasõjas asetask Saksamaal kapitalismi eriti raskesse seisukorda. Saksamaa muutus üleilmse kapitalismi üheks kõige nõrgemaks lüliks. 20-miljoniline saksa proletariaat suruti „oma“ ja välismaa kodanluse vahekordade ikke alla. Hoolimata tööliisklassi jõhkrast kurnamisest, ei suutnud saksa kodanlus oma tööstust omal jõul ilma välismaa abita jalule seada. 1924. kuni 1930. aastani võeti üldse üle 12 mlrd. marga välislaenu. Nende laenude saamine põhjustas tööstustoodangu tõusu, kuna suur osa nendest kasutati ettevõtete laiendamiseks, uuendamiseks jne.

Peale 1923. a. kriisi ja saksa proletariaadi revolutsiooniliikumise mahasurumist olid 1924—25. a. Saksamaa tööstuse kiire kasvu aastad. Aga juba 1925. a. lõpul algas kiire tagurpidimine ja selgus, et mitmel tööstusalal on ülevalmistus päevakorral. Samal ajal kui valmistus kas-

vas, jäid müügivõimalused ikka kitsamaks ja kitsamaks.

1926. a. suruseisukord paljastas need hiigla vastuolud, millesse saksa kapitalism olis sattunud sõja tagajärjel. Tööstus vähendas valmistust, tööpuudus kasvas, vast uuen datud vabrikud ja tehased jäid seisma, sest kaupu polnud kuhugi panna. Sissevedu vähenes järsult, väljavedu aga kasvas selletõttu, et Saksamaa oli sunnitud kaupa välislaenude protsentide tasumiseks välja vedama.

Peale 1926. aasta langust hakkas siseturg uuesti laienema uute laenude juurdevoolu tagajärjel (Ameerikas algas suruseisukord ja kapitalid valgusid sealt kõrgete protsentide jahil okeani taha). Saksamaa välisurg laenes sel ajal, kui Inglismaa väljavedu streigitagajärjel tugevalt langes. Stabilisatsiooni aastate kestel uuendas Saksamaa tööstus tuntavalt oma valmistuslikku aparati, mille tõttu selle valmistusvõime kasvas $1\frac{1}{2}$ korda, sõjaeelsega võrreldes.

Selle määratusuure valmistusaparaadi ära kasutamine aga ei ulatanud isegi 1927. aastal, mil toodang tõusis kõige kõrgemale, üle 70%. Oma tööstusaparaadi täielikumata töölepanekut võib Saksamaa saavutada ainult siis, kui välis- ja siseturg kasvab.

1927. aasta tõus Saksamaal tuli nimelt nende kahe eeltingimuse olemise tagajärjena. Siseturu kasvu hõlbustas laialine ülesehitus, kuna inglise söekaevajate streik aitas väljavedu Saksamaalt suurendada. Peale 1927. a. sattus Saksamaa tööstus seiskaajajärku. Väljaveo kasv tõi kaasa siseturu vähenemise, sest väljaveo suurendamist saavutas monopolistlik kapital suurel määral just kaubahindade tõstmisega Saksamaal, et väljas seda odavamalt müüa. Kodanliste majandusteadlaste arvestuse järgi on Saksamaa siseturg viimase 4 aasta kestel kõrgete monopolihindade tagajärjel ainuüksi terase pealt ligi $1\frac{1}{2}$ miljardi marka üle maksnud. See poliitika kahandas siseturu tegevust ja soodustas väljavedu. Ta teritas tugevalt vastuolusid sisemaal, kuna samal ajal teravnes ka võitlus välisurul. Saksamaa võlad olid kasvanud niivõrd suureks, et ainuüksi protsentide tasumiseks tuli teha uusi laenusid. Saksa kapitalism sattus nõiarings. Niisuguses olukorras tabas Saksamaad üleilmne majandusekriis.

Saksamaal algas kriis 1929. aasta teisel poolel, esialgu rasketööstuses. 1929. aasta juunist kuni 1930. a. jaanuarini langes rasketööstuse koormatus 73,5% pealt 60,2% peale. 1930. a. esimese poole kohta on

iseloomuliku toodangu languse tempo kiirenemine kergetööstuses ühes langemise tempo pikaldumisega rasketööstuses.

1930. a. teine pool tõi jällegi uue languse, seekord aga nii raske- kui kergetööstuses. Nii langes koormatus aasta lõpuks rasketööstuses 41,6% peale, kergetööstuses aga 47,2% peale. 1931. a. esimest poolaastat iseloomustab kergetööstuse nõrk elavnemine ja rasketööstuse seisak. 1931. a. teisel poolel tuleb päevakorrale krediidi- ja rahandusekriisi teravnemine, mis põhjustas tööstuskriisi süvenemise ja valmistuse edaspidise languse. 1932. aasta alguks langes koormatus rasketööstuses 27% peale, kergetööstuses aga 41% peale jõudes. See on viimase 40 aasta kohta kõige madalam tase, ja alanemistempod kiirenevad iga päevaga. Kriis süveneb. Juba langeb saksa marga kurss. Saksamaa läheneb majanduslikule katastroofile.

Saksamaa kapitalistid otsivad kriisist väljapääsu sel teel, et kõik kriisiraskused laovad töötavate hulkade, kõigepealt töölisklassi õlgadele. Seda teostatakse valmistuse kõige jõhkrama kapitalistliku ratsionaliseerimise abil, mille tagajärjel 9 mln. saksa töölise vabrikutest välja heideti; sellega vähenes töötasu kogusumma 37%, võrreldes kriisieelse ajaga (1928. a.). Saksamaal kärbitakse iga kuu töötute toetusraha, ja peale selle viidi miljonid töötud riiklikult toetuselt omavalitsusasutuste armetule heategevaiseloomuga toetusele.

Kui veel 1929. a. 81% ja 1931. a. algul 52% töötutest said riiklikku toetust, siis saavad seda praegu ainult 11%. Saksamaa töötavate hulkade rahalised kaotused töötasu arvel ulatavad kriisi algusest peale 38 miljardi margani, millest 22 miljardi marka langeb tööstustöölise peale.

See kõik eeldab revolutsioonilise liikumise kasvu, mis eriti selgelt väljendus 1932. a. viimastel kuudel ja 1933. a. algul. 1932. a. näeme Saksamaal võimast streigitlainet, millest osa võtsid 773 ettevõtet; kuus miljonit häält, mis komparteile antud riigipäeva valimiste 16. novembril 1932. a.; Berliini transporttöölise streik, millest üle 22 tuhat töölise osa võttis ja mis halvas 5 päevaks kogu liikumise Saksa pealinnas. Kõigil viimase aja streikidel oli juba mitte üks majanduslikkude, vaid ka poliitiliste võitluste iseloom, kuivõrd nad olid sihitud Päpini valitsuse erilise dekreediga vastu, mis 4. septembril välja antud, ja ühes sellega fashistliku diktatuuri vastu. Kuid Berliini streik näitas eriti selgelt, et saksa proletariaadi majanduslikud võitlused muutuvad poliitilisteks. See asjaolu, et saksa töölised

andsid 1933. a. märtsis riigipäeva valimistel kompartelle 5 miljoni häärit, näitab saksa kompartei jõudu ja revolutsiooniliikumise tõusu kõige ülbema ja verise faschistliku terrori tingimustes.

3. Hitleri faschistlik valitsus

Väga tähtis asjaolu kogu rahvusvahelises revolutsioonilises liikumises on avaliku faschistliku diktatuuri maksmapanek Saksamaal.

Faschistlikul diktatuuril on kaks külge: ühest küljest tähendab ta kodanluse võitlust oma klassivõimu kindlustamise eest, teisest küljest aga on ta kapitalismi kõdunemise tulemus. Ja kui faschistlikus diktatuuris kapitalismi stabilisatsiooni ajajärgu algul olid esiplaanil kapitalismi konsolidaatsiooni elemendid, siis stabilisatsiooni lõpuaja faschismis esinevad järjest enam ja enam kodanluse võimu lagunemise elemendid. Need faschismi kõdunemise elemendid on Saksamaal silmanähtavad.

Brün ngi valitsus, olles suurkodanluse huvideisi faschistliku diktatuuri jaluleseadjaks, juhtis riiki veel sotsiaaldemokraatide otsekohesel abil, kes kuulusid riigiparaati. Ta püüdis teha teatavaid järelandmisi kesk- ja isegi väikekodanlusele. See valitsus asendati Papani-Schleicheri valitsusega, Hindenburgi korraldusel, kes omal ajal valiti saksa presidendiks kõigi demokraatlike parteide, eestkätt sotsiaaldemokraatide häältelga. Von Papani valitsus oli eriti suurtooturite ja suurmaapidajate koondus, olles lähedalt seotud reichsvehri kõrgema ohvitserkonnaga. Papani valitsus faschiseeris Saksamaad, toetades pealetungi töötavate hulkade elatistasele, suurendas saksa imperialismi välispoliitika agressivsust. Kuid saksa proletariaadi kangelaslik võitlus ja revolutsioonilise liikumise kasv sundis von Papani valitsuse lahkuma.

1933. a. 30. jaanuaril asus Hitler — Saksa rahvus-sotsialistliku partei juht — suurkodanluse toetusel saksa valitsuse etteotsa. Saksa faschismi kõige tumedamad jõud koondusid uues faschistlikus võitluses revolutsioonilise liikumise vastu, mis kasvas kompartei juhtivusel.

Hitleri faschistlik valitsus on kodusõja valitsus töötavate hulkade revolutsioonilise liikumise mahasurumiseks ja kapitalistliku Saksamaa päästmiseks ligineva proletarise revolutsiooni eest. Saksa enamluse hävitamine, võitlus üleilmse enamluse vastu on Hitleri faschistliku diktatuuri peajuhtsonaks. Võitluses hulkade revolutsioonilise

liikumise vastu toetuvad rahvus-sotsialistlikud politseipresidentid peale politsei ja reichsvehri oma faschistlikele lööksalkadele ja „teraskiivrite“, nendele saksa kodanluse kodusõja vägedele. Hitleri valitsuse majanduspoliitika iseloomu määrab ära juba see asjaolu, et rahvamajanduse ja toitlus- (põllutöö-) ministeeriumid, samuti ka töötasu küsimused on koondatud rahvustaste liideri, saksa monopolistliku kapitali kõige tagurilisema esindaja Alfred Hugenbergi kätte, kes määrati ka „kriiside vastu võitlemise“ ministriks. Oma majanduspoliitika teostamises toetub Hugenberg ainult monopolistliku kapitali ringkondadele, kelle eesotsas Thyssen-Vögleri, Oldenburgi j. t. junkruterühmad. See tähendab, et Hitleri valitsuse majanduspoliitika on monopolistliku kapitali kitsa laadviku poliitika. See tähendab tööliste palkade veelgi suuremat allasurumist, pealetungi kollektiivlepingutele, kus need olemas, töösunduse maksmapanekut jne. Kõigile tööliiskade, talurahva ja väikekodanluse põlevatele küsimustele annab Hitleri valitsuse deklaratsioon ainult ühe vastuse: **nelja-aasta plaan** talurahva viletsuse ja tööpuuduse kaotamiseks, kuna selle plaani sisust sõnagi ei piiksata. Ühtlasi manitseb Hitler töörahvahulki kannatusele. Petetud hulgad, kelle turjal Hitler valimisesedeli ja verise terrori abil võimule pääsis, pööravad peagi rahvus-sotsialismile selja, sest et see nende olukorda ei suuda parandada, vaid ainult halvendab. Hitleri majanduspoliitika põrkab kokku mitmesuguste kodanluse rühmade vastuoludega tööturite ja mõisnikkude vahel, monopolistliku kapitali ja väikekodanluse vahel jne. Samuti teravnevad vastuolud paratamatult ka kodanluse ja proletariaadi vahel.

Hitleri faschistliku valitsuse militaristlik iseloom väljendub selles, et peale endise sõjaministeeriumi, mille eesotsas kindral von Blomberg, loodi veel teine sõjaministeerium, kuna nüüdsest peale on tööministeeriumil, kus „teraskiivri“ juht Seldte eesotsas, ülesandeks töösundust ja sõjaõppust saksa noorsoo seas läbi viia. Loodi veel uus õhusõiduministeerium, millel ka sõjalised ülesanded.

Sellega demonstreerib praegune saksa valitsus avalikult oma agressiivset sõjalist iseloomu, viib Saksamaad sõtta, kiirendab sõjaeeltööd kallaletungiks NSV Liidule.

5. märtsil olid saksa riigipäeva valimised. Faschistide juhid teatasid juba valimishoogtöö alates avalikult, et need on viimased valimised Saksamaal. 27. veebruaril süütasid faschistid Hitleri ja Goeringiga eesotsas

provokatsioonid otstarbel riigipäevahoone põlema. 23. veebr. alati kõige metsikumad veristjahti kommunistide peale, kommunistlik partei aeti põranda alla ja ta ajakirjandus keelati ära. Vangistati sajad ja tuhanded kommunistid, neid piinati, tapeti. 3. märtsil vangistati saksa kompartei juht Ernst Thälmann. Saksamaal kuulutati sõjaseisukord välja, fashistlik terror ja vägivald pidas töötavate hulkade üle võidupidu, — niisugustes tingimustes toimusid riigipäeva valimised 5. märtsil 1933. a.

Valmistele tulemused

Parteid	Hääle arv tuhand.	Protsent üld-arvust	Saadiku-kohit
Kompartei	4850	12,6	81 (100)
Sotsiaal-demokr.	7170	17,9	120 (121)
Rahvus-sotsialistid (hitler-lased)	17300	44,0	288 (196)
Keskkoondus	4400	10,9	73 (70)
Baieri rahvapartei	1100	3,0	19 (20)
Saksa rahvapartei	433	1,1	4 (11)
Kristlik sots.-partei	384	0,9	4 (5)
Riiklik partei	333	0,8	5 (2)
Vähemad parteid	194	0,5	0 (9)

Märkus: Klambrites on näidatud saadikukohtade arv eelmisel riigipäeval.

Rahvus-sotsialistlik (fashistlik) ajakirjandus hõiskab võidurõõmus oma valimisvõidu puhul. Saksa fashistidele antud 17 miljoni häält on välispidiselt kaalukas võit. Kui aga konkreetselt analüüsida olukorda ja fashismi eesmärke, mida ta taotles riigipäeva lalali ajades ja kõige julmimat terrori teostades, jõuame valimiste tulemuste suhtes sootuks teistele järeldustele.

Rahvus-sotsialistidel oli siin kaks eesmärki. *Esimene* — anda purustav hoop kommunistlikule parteile ja kogu töölisklassile. Kuid seda eesmärki nad ei saavutanud. Riigipäeva süütamise verisest provokatsioonist ja kommunistliku partei ärakeelust hoolimata sai kompartei 5 mln. häält, s. o. kaotas ainult ühe miljoni hääle, võrreldes eelmiste valimistega. See fakt näitab, et fashismil ei läinud korda kommunistliku partei ridades segadust tekitada ja hulkade usaldust tema vastu hävitada. See näitab, et saksa proletariaadi vastupanu fashistidele on alal hoidunud ja kõikumatuks jäänud. See on tõenduseks, et kompartei ümber ka edaspidi koonduvad töölisklassid

veel suuremal arvul, seal hulgas ka sotsiaaldemokraatlikud töölised. Fashistide kavatsuse nurjaminek kommunistlikku parteid hävitada, kõvendas kommunistlikkude hulkade ühtsust, suurendas sotsiaaldemokraatlikkude tööliste seas tungi ühist väerinda luua töölisklassi eelväega, kommunistlikkude töölistega. See tähendab kommunistlikkude jõudude tugevnenemist ja koonduumist, võrreldes fashistliku leeri sise-miste hõõrumiste ja lagunemisega.

Teine eesmärk, — mida taotlesid fashistid, oli iseseisva absoluutse enamuse võitmine riigipäeval — ka see jäi kätte saamata. See on väga meeltemööda rahvuslastele, vanadele bürokraatlikkudele aadliollustele ja suurtöösturitele. Kahtlemata on valitsuse leeri võitlus käimas, mis läheb seda ägedamaks, mida enam väikekodanilised hulgad rahvus-sotsialistide demagoogias pettuvad. Sisepoliitikas oma sihte tuntaval määral saavutamata alustavad fashistid kahtlemata avantüüri välispoliitikas, mis toob suurt teravnemist rahvusvahelisse olukorda ja tähendab kõigepealt interventsiooni ettevalmistust NSV Liidu vastu.

Hitleri kinnitused tema kõnes riigipäeva avamisel ei suuda hävitada Prantsusmaa ja ta liitlaste kahtlust, et Saksamaa ja Itaalia sepitsevad fashistlikku blokki, mis sihitud Versailles'i lepingu tühistamisele. See asjaolu, et Poola asub Saksamaa-Itaalia bloki vastases eesrinnas, on seletatav sellega, et Versailles'i lepingu revideerimine oleks kõigepealt sihitud Poola vastu, kuna inglise ajakirjandus korduvalt on pooldanud Saksamaa idapiiride muutmist n.n. „Poola koridori“ kaotamise arvel, mis praegu lahutab Ida-Preisimaad Saksamaast. Fashistlik terror ja antisemitism tekitas proteste paljudel maadel, välismaalaste peksmised Saksamaal halvendavad Saksamaa välissuhteid. Me näeme hulgalisi protestimeeleavaldusi Saksamaal valitseva terrori vastu Ameerikas, Inglismaal, Austrias, Tšehho-Slovakkias jne. Nõukogude valitsus ja Poola valitsus on korduvalt protesteerinud vägivalda vastu, mida fashistid nende riikide kodanikkude vastu tarvitavad. Hitlerlaste nõukogudevastased väljaastumised lähevad juba üle igasuguse piiri, „Deropi“ (nõukogude nahvtasaaduste müügi ühisus Saksamaal) fashistide poolt korraldatud läbiotsimised ja rüüstamised, — „Deropi“ kaastöölise vangistamised ja peksmised, kõike seda tehakse riigipolitsei silma all ja tema abil üheskoos sotsiaal-fashistidega. Hitleri valitsuse välispoliitilised eesmärgid, ta avantüürid põhjustavad imperialist-

likkude vastuolude teravnemist ja suurendavad väga tuntuvalt imperialistliku sõja ja NSVLiidu vastase interventsiooni hädaohu.

4. Töölisklassi enamuse võitmine on Saksamaal kompartei strateegiline põhiülesanne

Saksamaa kompartei, saksa proletariaadi 350-tuhandeline eelvägi on purustamatu kalju faschistliku reaktsiooni mässavas meres. Kompartei edusamme iseloomustab juba üksi see, et 5 min. revolutsioonilist saksa töölist hääletasid viimastel riigipäevavalimistel kompartei poolt, andes väerika vastuse faschistlikule diktatuurile. Saksa proletariaat jäi lõpuni truuks oma kangelaslikule komparteile. Faschistlik diktatuur tegi kõik mis suutis, et kompartei osavõttu valimistest takistada. Nad nuhkisid endiste saksa keisrite arsenaalist välja kõik terrorivahendid, täiendades neid praeguse faschismi „saavutustega“. Terror muutus eriti metsikuks peale riigipäevahoone põlemasüütamist. Riigipäeva valimiste päevaks polnud Saksamaal enam ainustki legaalselt töölistele. Kihutustöö materjalid konfiskeeriti, koosolekud ja meeleväljendused keelati ära. Kompartei kasuks kihutustöö tegemise eest vangistati viibimata ja isegi tapeti; juba puudulikkude ametlikkudegi andmete järgi tapeti valimiste ajal 95 töölist. Vangistatute arv ulatab mitmekümne tuhandeni, ja riigipäeva kommunistliku rühma juhi s. Torgleri elu on hädaohus. Faschistid valmistavad nende tapmist ette. Tööliste organisatsioonid peavad viibimata alustama rahvusvahelist hoogtööd kompartei juhtide elu päästmiseks faschistlikkude timukate käest. Faschismi otsekohene pealetung saksa komparteile ja saksa proletariaadile on tagasi löödud, — selles seisab 5. märtsi valimiste poliitiline põhitulemus.

Valimised näitasid, kui sügavasti on kompartei juurdunud Saksamaa kõige laiemasse töötavatesse hulkadesse. Häält komparteile anda tingimustes, kus igal sammul luurab faschistlik pruunsärklane-nuhkja sardarm, end mitte petta lastes kodanlike ajakirjanduse ennenägematult laialiaulatusliku maruismaalise kihutustöö läbi, — kas see pole hülgav näide tööliste poliitika teadlikkusest? Neis tingimustes pole komparteile antud häälte arvu vähenemine ühe miljoni võrd mõõduandev. Kahtlemata ei võtnud üks jagu töölisi faschistliku terrori pärast hääletamisest üldse osa, kuna komparteile antud häältest hulk maksvusetak

tunnistati. Valimistel „leiti“ 322 tuhat maksvusetatut häält, kuna 1932. a. novembrikuu valimistel tunnistati maksvusetuks üldse ainult 64 tuh. häält. Faschistidel aga suurendati kunstlikult häältearvu

Võitlus proletariaadi ühise väerinna eest, faschistliku diktatuuri vastu, saksa kodanluse kukutamiseks — see on kompartei põhiülesanne. Kominterni TK 5.III 33. a. üleskutses kõigi maade tööliste ühise väerinna loomiseks kirjutatakse: Faschistliku diktatuuri maksmapanek Saksamaal seab töölisklassi ette mõõdapääsematult ühise väerinna loomise ülesande kodanulusefaschistliku pealetungi vastu, mis sammumult kõik töölisklassi poolt kättevõidetud majanduslikud ja poliitilised saavutused ära võtab ja mis katseid teeb töölisteliikumist meetu terrori meetodiga lämmatada.

Peataktuseks kommunistlikkude ja sotsiaaldemokraatlikkude tööliste ühise väerinna loomise teel oli ja on sotsiaaldemokraatia juhtide kodanlusega koostöötamise poliitika, mis rahvusvahelise proletariaadi jõudu kindlustab. Saksamaal viis see sotside „vähema pahe“ teooria tegelikult faschistliku diktatuuri võidule. Saksa sotsiaaldemokraatlikud juhid lõhkusid transporditööliste streigi 1932. a. novembris, samuti keeldusid ka ühisest väljaastumisest Hitlerbandede vastu.

Sotsiaaldemokraadid toetasid ja toetavad tõelikult Hitlerit, andes talle erakorralisi volitusi kuni 1937. a. 10. aprillini, ja sanktsioneerisid riigipäeva laialisaatmist määramata aja peale.

Ametiühingute faschiseerimine teostub ametiühingute bürokraatide abil ja toetusel. Aprillis viiakse läbi vabrikukomiteede ümbervalimised, et kõrvaldada neist revolutsioonilisi töölisi, ehk „marksistlikke elemente“, nagu faschistid ütlevad. Uutesse vabrikukomiteedesse peavad faschistide sõnade järgi riiklikkudes huvides valitud saama ainult rahvussotsialistid. Sotslikud ametiühingute bürokraadid kiidavad neid valimisi heaks. Saksa sotsiaaldemokraatia juhid asusid Hitleri teenistusse. S.-d. Loebe, Leipart ja t. sobitavad kokkulepet Hitleri-Goeringiga. Saksa s.-d. partei juht Wels teatas, et ta lahkub II Internatsionaali büroost. Kautsky kutsub üles uuele olukorrale „kohanemisele“ ja kaastööle Hitleri valitsusega.

Preisi siseminister, rahvus-sotsialist Goering tegi kokkuleppe Saksamaa sots.-dem. partei keskkomiteega, et saksa sotsiaaldemokraadid mõjutaksid teisi s.-d. parteisid Hitleri vastast hoogtööd katkestama. Saksamaa s.-d. partei KK, täites Goeringi ette-

panekut, komandeeris Welsi Schveitsi, Stampferi — Austriasse, Schiffi — Inglismaale, Prantsusmaale ja Hollandisse, Herzi — Skandinaaviasse. Neile tehti ülesandeks „töestada“, et Hitleri rahvus-sotsialistlik fashistlik valitsus on töörahvale vastuvõetav valitsus.

Sotsiaaldemokraatlikkude äraandlikkude juhtide avalik ülemlinek fashistide laagrisse on silmanähtav.

Komintern oma ühise väerinna üleskutses leiab, et ilma konkreetse tegevuskavata kodanluse vastu käib igasugune kokkulepe sotsiaaldemokraatidega proletariaadi huvi-de vastu, ja sellepärast paneb ette:

1) Kommunistidel ja sotsiaaldemokraatidel organiseerida fashismile vastulööki, korraldades ettevõtetes massilisi poliitilisi streike, tegevuskomiteesid ja omakaitse-salku.

2) Esineda protestimeeleavaldustega töö-tasu alandamise, töötingimuste halvenda-mise, toetuse kärpimise, vallandamise jne vastu.

3) Kõigi nende vastu, kes kokkuleppe-tingimusi lõhuvad, tuleb pidada kõige hal-lastamatumat võitlust. Nendega tuleb võidelda kui streigmurdjatega, kui tööliisklassi ühise väerinna lõhkujatega.

Kommunisti põhimõteteks ühise väerinna teostamisel peab olema:

„1) Mitte varjata oma vastuolu sotsiaal-demokraatlikkude juhtidega, vaid, ümber-pöörduvalt, tõestada järjekindlalt konkreetsete faktidega, et sotsialistliku partei äraandlik poliitika pole „juhulik“ ega ka „paranda-tav“, vaid et see poliitika on järjekindel tööliisklassi äraandmise ja kodanluse hu-vid kaitse poliitika.

2) Alati võidelda sotsiaaldemokraatlikkude tööliste vabastamiseks nende juhtide mõju alt. Võita hulke oma poole, tõsta neid kommunismi tasemeni, rääkida sotsiaal-demokraatlikkudele ja reformistlikkudele töö-listele avalikult, et meie teeme teile sel-geks, meie võidame teid ideeliselt, meie saavutame seda, et teie kodanlisest „sot-sialistlikust“ parteist lahkute, kuna selle „sotsialistliku“ äraandliku partei aga purus-tame“ („Komm. Int.“ nr. 6, 1933. a.).

Töötavad hulgad näevad, et fashism ei anna mingit väljapääsu kriisist, nad jõua-vad ikka rohkem ja rohkem arusaamisele, et ainus väljapääs on proletariaadi dikta-tuur, on Nõukogude Saksamaa. Kommu-nistid peavad ruttama hulkade mobiliseeri-

misega, võitluse laiendamisega. Hitleri valitsuse võimulepääs ei suutnud takistada revolutsioonilise kriisi valmimist Saksa-maal. Vastuoksa, Saksamaa läheneb ikka kiiremas tempos revolutsioonilisele kriisile. Veel enam kui seni muutub Saksamaa kü-simus kogu Euroopa ja kogu ilma revo-lutsiooniliikumise keskpunktiks (peale N. Liidu muidugi). Saksamaa sündmuse arengust oleneb nüüd enam kui kunagi varem revolutsioonilise kriisi arenemise tempo kogu Euroopas. Saksamaa kommunistlik partei, saksa proletariaadi ainus õige juht läheneb otsustavatele võitlustele kodanluse vastu.

Võitlus töötavate hulkade igapäevaste nõuete eest, revolutsioonilise initsiatiivi arendamise eest kohtadel, võitlus KITK plenumi liini igasuguste moonutuste vastu; esijoones praegusel silmapilgul peahä-daohu — parempoolse oportunismi vastu — kogu selles võitluses paljastab kom-partei kõige halastamatult Hitleri valitsuse demagoogilisi lubadusi. SKP võitluse kogemused sm. Neumanni rühmaga näitasid oportunismi kiire paljastamise ja purusta-mise erilist tähtsust praegusel silmapilgul ja võitluse kõvendamise vajadust kompar-tei enamlustamise eest. Töötavad hulgad lähenevad revolutsioonide ja sõdade tei-sele voorule hävitatud usuga kapitalismi elujõusse, purustatud parlamentlikkude ja demokraatlikkude unistustega, mille ole-masolu senini hulkade petmist äraandlik-kude sotsiaaldemokraatlikkude juhtide poolt kergendas. Saksamaa komparteil on 15 a. võitluse ajalugu seljataga, — 15 aastat võite ja kaotusi, mis kasvatasid te-mas Kominterni juhtimisel saksa proleta-riaadi enamlise tugeva eelväe, mis si-dusid teda laiade tööliishulkadega ja muude töörahvakihitidega.

Lähemad nädalad ja kuud näitavad pro-letaarse ilmarevolutsiooni edaspidist arenguteed, mille sõlmpunktiks on Saksamaa Kominterni juhtimisel uutele võitlustele vastu minnes on Saksamaa kompartei oma võidusse kindlasti veendunud. Hoolimata politsei ja rahvus-sotsialistide terrorist kas-vab saksa proletariaadi vastupanu fashis-mile saksa kompartei juhtimisel päevast päeva, tõuseb meelevalduste, poliitiliste streikide laine, kõveneb proletariaadi ühine väerind. SKP valmistab hulke energiliselt ette kapitalismi kukutamisele sõjarilistus ülestõus.

N. K.

Komparteide seisukord ja ülesanded kodanlistel maal praegusel ajajärgul

KITK XXI pleenumi materjalidest

(Lõpp)

Komparteide töö nõrkused reformistlikes, sotslistes ametiühisustes. Töö sotslistes ametiühisustes on XI pleenumist saadik väga vähe paranenud. Seda peab kogu enamlike otsekohesusega tunnistama. Leidub sektantsust, „pahempoolsust“. Need „pahempoolsed“ lõovad käega sotslistes ametiühisustes töötamise peale, — see polla tõsise revolutsionääri au kohane minna sotslisesse ametiühisusesse ja teha seal tööd. Teiselt poolt, on olemas ka parempoolset oportunisti (ja see on praegusel ajal iseäranis hädadahtlik, on peahädadaht). Parempoolsed ei vaidle selle vastu, et vaja on sotslistes ametiühisustes töötada, kuid nad mõistavad seda „tööd“ nii, et sotslistes ametiühisustes peavad kommunistid käsikäes minema äraandlike sotsialdemokraatlike tööliste silmis, mitte nende vastu võitlema. See parempoolsete „töö“ reformistlikes ametiühisustes tähendab tegelikult nende sõrkimist sotsliste ninameeste sabas. Nõrk on sotside „pahempoolsete“ manöövrite paljastamine.

Puudused ja vead streigivõitluse taktikas ja strateegias. Komparteide poolt ülesseatavad hüüdsõnad streigivõitlustel on tihti abstraktsed. Tihtilugu ei osata veel konkreetsete päevaküsimuste alusel üles seada hüüdsõnu, ei osata töölistehulkade igapäevaseid nõudmisi, huvisid teha võitluseloosungiteks ning võitlusekäigus neid hüüdsõnu muuta, viies võitlust ikka kõrgemale astmele (majanduslistelt võitlust poliitiliste streikideni; laiendada streike ühest vabrikust teise, ühest linnast ja maakonnast teise jne). Tehakse eksisamme streigi algamise ja lõpetamise silmapilgu valimisega. Ei paljastata tarvilisel määral sotside demagoogiat streigi küsimuses, ei näidata töölistele konkreetsete faktide najal, et sotsid selleks streigi etteotsa püüavad saada, et seda streiki ära anda. Ei anta vastulööki niisugustele sotside võtetele, et kui streik tööliste üksmeele tõttu edukalt lõppes ja kui selle streigi eesotsas olid sotsid ja kui neil korda ei läinud streiki ära anda, siis teevad sotsid sellest harilikult niisuguse numbri, et, vaa-dake, kuidas *meie* tööliste huvisid kaitseme jne. Tihtigi hinnatakse alla komparteidest streikide iseseisva juhtimise tähtsust, ning

kohtadel patustatakse sellega, et „juhitakse“ streiki koos sotsliste ninameestega, mis tegelikult tähendab seda, et revolutsioonilised töölistes viiakse nende oportunistide poolt sotside sõiduvette. Kõik see aga tähendab seda, et on palju ning väga suuri puudusi revolutsiooniliste tööliste alt ühise väerinna loomises sotsialdemokraatlike, rahvussotsialistlike j.t. töölistega.

Punaste, pahempoolsete ametiühisuste töö nõrkus ning nõrkus sotslistes ametiühisustes olevate revolutsiooniliste vastasrindade töös. Punaste ametiühisuste töö nõrkuse peapõhjuseks on see, et neil puudub kindel praktiline seade — juhtida tööliste majanduslisi võitlusi iseseisvalt, et meil on nõrk side hulkadega ja nende töös on alal püsinud palju sotslisi tööviise. Enamasti pole punased ametiühisused veel hulgalised organisatsioonid. Nende organisatsioonid on vähearvulised ja neil pole seni veel kindlat organisatsioonilist alust ettevõtetes (osakonnad, volinikud jne). Ka ametiühisuste demokraatia teostamises on suuri puudusi. Juhtub näit. niisuguseid asju, et pahempoolsed ametiühisused streigi puhul määravad omalt poolt streigikomitee, selle asemel, et seda valida laialistel tööliste koosolekutel. See hulkade kartus takistab punaste ametiühisuste tööd väga palju.

Vastasrindade töö sotslistes, katoliiklikes jne ametiühisustes kannatab peajoonest samade puuduste all, nagu punaste ametiühisuste töögi. Peapuudusena märkis pleenum nende töös seda, et nad, peale üksikute erandite, pole loonud oma rühmi vabrikutes, tehastes ja muudes töökohtades ja et neil pole oma organisatsioone veel kõigis sotslistes, katoliiklikes jne ametiühisustes. Sellest kõigest on tingitud see, et revolutsioonilised, punased vastasrinnad pole suutnud asuda tööliste etteotsa ja neid juhtida võitluses kaptali pealetungi vastu.

Side parteitute hulkadega. Kommunistlike parteide side parteitute tööliste ja muu töörahvahulkadega, samuti ka sotsialdemokraatlike, natsionaal-sotsialistlike jne töölistega on enamasti nõrk. Kommunistidel, iseäranis aga komparteide juhtivatel tegelastel pole tihtilugu kuigi lähedast, tihedat isiklist sidet mittekommunistlike töörahvahulkadega. Siit aga järgneb

see, et ei tunta küllalt hästi ja põhjalikult hulkade meeoleolu, huviseid, nõudeid jne. Arusaadav, et see hulkadest eraldi olek, ta huvide ja nõudmistele mittetäpne tundmine viib eksisammudele komparteiide võitluse-taktikas, hüüdsõnade ülesseadmises jne.

Komparteiide töö ettevõtetes. Suurem osa komparteiideid on vabrikutes ja tehastes, samuti ka muudes töökohtades organisatsiooniliselt nõrgad. Komparteiideid on suurel määral töötutest koosnevad parteid. Isegi Saksa KP oli kuni viimase ajani üsna nõrk ettevõtetes, eeskätt suuremates vabrikutes. Rakukesed vabrikutes on väikesed ja neid pole kaugeltki igal pool. Sellest on ka tingitud see asjaolu, et komparteiides töö keskpunktideks pole suuremalt osalt veel mitte ettevõtetes, vabrikud. Töö raskuse-keskpunkt pole veel viidud vabrikutesse ja tehastesse jne. Suurel määral on see komparteiide nõrkus töökohtades seletatav sellega, et kodanlus seal, kus komparteiideid legaalsed on, igal võimalikul juhusel kommunistid vabrikutest välja puhastab. Sedasama teeb ta ka neil maadel, kus kommunistiline liikumine on põranda all, kui tal õnnestub kas kuidagi paljastada parteiorganisatsioone, ehk jälle vallandades töötajaid kõiki, kes „kahtlased“ on. Loomulik, et see asjaolu mõjutab komparteiide tööd ettevõtetes. Kuid see asjaolu pole selle tööala nõrkuse peapõhjus. Peapõhjuseks on komparteiide endi töö puudused, tihti ette tulev töö allahindamine ettevõtetes. Siin avalduvad veel sotsiaaldemokraatismi jäänused, nagu nad ühel või teisel kujul, enam ehk vähem avalduvad komparteiide töö muudelgi aladel.

Terror ja provokatsioon. Kodanluse verine terror, mis iseäranis viimasel ajal lobbab, mõjub teataval määral halvavalt komparteiide tegevuse peale. Kommunistide väljaheitmine vabrikutest, vangistamised, tapmised, maalt väljasaatmised jne, — kõigi nende abinõudega püüab kodanlus takistada ja purustada komparteiide mõju kasvu. Siia kuulub ka see jõe provokatsioon, mida kodanlus ja sotsifaschism pea kõigil kodanlistel maadel organiseerivad revolutsioonilise tööliikumise purustamiseks. Selle provokatsiooni kui süsteemi vastu võitlemise allahindamine on nii mõnelele komparteiile toonud kaotusi.

Töö töötute seas on üldiselt nõrk. Pleenumil konstateeriti, et see töö enamal jaol maadel isegi tagurpidi on läinud, XI pleenumi aegse olukorraga võrreldes. Komparteiideid ei pea veel alalist süstemaatilist võitlust töötute nõudmistele eest. Nad ei organiseeri seda võitlust, ei juhi teda. See

kõik võimaldas nii mõnelgi pool sotsifaschistidel tõusta töötatavate liikumise etteotsa ja seda liikumist sumbutada, allutada kodanluse huvidel.

Töö naistööliste ja töölisnoorsoo seas. Praeguse majanduskriisi ajal on naistööliste ja noortööliste osa tööliiklasis suurenenud, võrreldes kriisieelse olukorraga. Kodanlus vallandab täisealisi meestööliste ja püüab neid võimalikult asendada naistele ning noortega, keda kergem kurnata. Kuid komparteiideid pole juhtinud tarvilist tähelepanu tööle nais- ja noortööliste hulgas. Ei seata üles nende tööliiklasis osade erilisi nõudmisi, ehk kui seda tehaksegi, siis pole need nõudmised tihti küllalt konkreetsed, ei puuduta küllalt teravalt nais- ja noortööliste kõige valusamaid päevaküsimusi jne. Kommunistliku noorsooühingu töö on enamasti üsna nõrk. Komparteiideid pole juhtinud tarvilisel määral tähelepanu kommunistliku noorsooühingu töö parandamisele, samuti ka ametiühingute tööle naistööliste hulgas.

Töö maal. Paljude komparteiide töö üks kõige nõrgematest külgedest on praegu töö põllutööliste ning töötava talurahva hulkades. Siin on palju suuri puudusi. Komparteiide organisatsioonid pole küllalt hulgaliselt kuigi suured, kuna nende töö seal veel seda nõrgem on. Side töötava talurahva hulkadega on nõrk, samuti ka põllutööliste hulkadega. Puudub töö meile vaenulistes organisatsioonides. See võimaldab näit. fashistidel ja teistel kodanlistel ning sotsifaschistlikkudel organisatsioonidel levitada oma mõju osalt ka töötava talurahva hulkades. Puudub töö parteitutes talurahva organisatsioonides (ühistegeelistes j. t.). Komparteiideid pole suutnud, välja arvatud vähesed erandid (näit. Poolas j. m.), asuda tõsiselt töötava talurahva hulkade nõudmisi toetama nende võitluses kapitalistide vastu, veel vähem aga seda võitlust organiseerima ja juhtima. Enam kui kusagil mujal annab just sel proletariaadi võitluse väerinna osal end tunda ülesseatavate hüüdsõnade abstraktsus, ebakonkreetsus jne. Tihti meie ei oska veel talurahvale arusaadaval keelel seletada tema ülesandeid praegusel ajal, tõmata teda võitlusesse.

Töö sõjaväes. Majanduskriis teeb iseäranis teravaks sõjahädaohu küsimuse. Määratusuur imperialistlikkude riikide vaheline sõda võib lahti puhkeda (õieti on see sõda Kauges-Idas juba alanud). Samuti võib väga kergesti alata interventsiioon Nõukogude Liidu vastu. Sellepärast on komparteiide töö sõjaväes praegusel

ajal iseäranis suur tähtsus. Peale üksikute erandite (nagu Jaapanis j.m.) on see töö aga üsna nõrk, mida näitab seegi fakt, et Mandshuuria okupatsiooni ja Schanghai sündmuste puhul Lääne-Euroopa ja Ameerika komparteid ei suutnud sõjamoona vedu Kaugesse-Idasse takistada. Väga laialine on veel sõjahädaohu allahindamine komparteid ridades. Teiselt poolt aga näeme niisuguseidki valevaateid, et — mis siis, las sõda tulla, eks siis tule seda rutem revolutsioon. Need seltsimehed arvavad, et imperialistlik sõda automaatselt ja paratamata toob revolutsiooni. Komparteid on organisatsiooniliselt nõrgad sõjaväes, sõjatööstuse ettevõtetes ja transpordi neil aladel ning osadel, mis sõja puhul iseäranis tähtsat osa võivad mängida (vastavad raudteeliinid, sadamad jne).

Ajakirjandus. Komparteid ajakirjanduses peegelduvad selgesti kõik need puudused, mis nende parteide töös olemas. Siin rõhutas pleenum eestkätt seda, et ajakirjanduses tehtav agitatsioon ja propaganda on väga tihti alles schablooniline ja abstraktne. Puudub tarvilik konkreetus, enamus, enamline teravus (ei saa tõsiseks enamiseks teravuseks nimetada seda, kui lehes sotse või fashiste lihtsalt sõimatakse suurte sõnadega, ilma konkreetse tõestamiseta, milles asi on). Kommunistlikus ajakirjanduses leiavad tihtigi veel vähe tähelepanu pisikesed faktid tööklassi ja teiste töörahvahulkade igapäisest elust ja võitlusest. Ehk kui neid käsitaksegi, siis ei osata neist mitte alati teha niisuguseid revolutsioonilisi järeldusi, mis hulki mobiliseeriks võitlusele kriisist revolutsioonilise väljapääsu eest.

Kaadrite küsimus ja komparteid idee-line tase. Kaadrite küsimus on üks kõige valusamatest päevaküsimustest komparteid töös. Komparteid koosnevad suurel määral parteiltselt noortest kaadritest. Alaline liikmete voolavus (fluktuatsioon) mängib siin suurt eitavat osa. Kõik need alles üsna hiljuti komparteisse tulnud sellised pole oma määratus enamuses revolutsioonilise võitluse karedat kooli veel läbi teinud. Ei pöörata veel küllaldast tähelepanu uute juhtivate kaadrite kasvatamisele alt, tööliste hulgast. See kõik ei jäta muidugi mõju avaldamata kogu komparteid töö peale. Siit ilmuvad suurel määral nõrkused, puudused ja vead komparteid töös kohtadel. Kuigi komparteidel suuri saavutusi on endi ideelise taseme tõstmise ja marksistlik-leninliku teooria valdamise alal, ei saa siiski öelda, et siin kõik tehtud on mis teha tarvis ning või-

malik. Kaugeltki mitte. Teoreetiline õppus pole komparteid veel saanud üldiseks ja süstemaatiliseks. Enamasti piirdub see õppus lühiajaliste kursuste või ringide tööga, ning sedagi pole kaugeltki igal pool. Tihtigi pole tarvilist sidet teoreetilise õppuse, teoreetiliste teadmiste ja praktilise tegevuse vahel. Teoreetiline õppuski kannatab tihtilugu abstraktsuse all. Tööliselikumise enamline juhtimine aga nõuab neilt, kes seda liikumist juhivad, peale praktiliste võitluskogemuste ka marksismi-leninismi teooria valdamist, ilma milleta võimata on proletariaadi revolutsioonilist võitlust võidule viia.

Nõukogude Liidu sotsialistliku ehitustöö saavutuste ja kogemuste populariseerimine. Siingi on komparteid töös suuri puudusi, kuigi ühenduses Oktoobri-revolutsiooni 15-da aastapäevaga ja esimese viisaastaku teostamisega on Nõukogude Liidu saavutuste populariseerimises tuntavat paranemist märgata. Enamasti ei tee komparteid NSV Liidu saavutuste populariseerimist küllalt järjekindlalt ja püsivalt. Ei selätata hulkadele neile arusaadaval keelel kõiki Nõukogude Liidu edusamme, samuti ka neid raskusi, mis sotsialistlikus ehitustöös olemas. Puudulikult võrreldakse Nõukogude Liidu saavutusi ja kapitalismi kriisi konkreetsete andmete ja faktide najal. Mitte alati ei tehta sellest võrdlusest tarvilise selgusega järeldusi nõukogude süsteemi paremuse kohta, kapitalistliku korraga võrreldes. Mitte alati ei kasutata Nõukogude Liidu saavutusi tarvilise selgusega ning uskumapanevusega proletariaadi diktatuuri idee levitamiseks, hulkade organiseerimiseks võitlusele kriisist revolutsioonilise väljapääsu eest. Tihti ei reageerita küllalt otsustavalt ja kiiresti iga vähemagi laimu ja vale peale, mida kodanlus ning sotsfaschistid levitavad Nõukogude Liidu kohta.

Need on peapunktid kommunistlike parteide töö nõrkuste nimestikus. See on terve küsimuste kompleks, nagu juba öeldud. Neid küsimusi ei saa üksteisest lahutada. Kõigi nende ja teiste puuduste juured ulatavad tagasi kaugemale Lääne-Euroopa tööliselikumise ajalukku. Kahtlemata annavad siin end tunda Lääne tööliselikumise sotsialistlike ja anarhosündikalistlike traditsioonide jäänused. Kahtlemata on siin üheks peaküsimuseks, kui mitte põhiküsimuseks see, et kodanliste made komparteid, peale väga väheste erandite (näit. Saksamaa KP ja mõned teised), ei ole veel muutunud lõpuni töölisteks enamlisteks parteideks ÜK(e)P-ga

võrreldes, hoolimata kõigist neist suurtest saavutustest, mis neil nende töös olemas, hoolimata neist tõepoolest kangelaslikkudest võitlustest, mida need parteid on pidanud ja peavad. Isegi Saksamaa, Poola j.t. komparteid, kes sammuvad Kominterni sektsioonide esireas, on veel sotsiaaldemokraatlikke traditsioone, mis ajuti ja kohati takistavad nende parteide tõsist enamlist võitlust. Kodanliste maade komparteid pole seda võitlusekooli läbi teinud, mida Üleliiduline Kommunistlik partei läbi tegi. Neil pole neid aastakümnete pikku **enamlist** võitlusetraditsiooni ja kogemusi, nagu on ÜK(e)P-l. Ja ühe tuntava puudusena komparteid töös annab end tunda **ÜK(e)P väga rikkalikku enamliste võitluskogemuste puudulik tundmaõppimine ja ärakasutamine**. Tõsi, seda tundmaõppimist ja kasutamist on komparteid teatud ning tehakse, kuid meie saavutused sel alal ei rahulda meid kuigi palju.

Komparteid ülesanded praegusel ajajärgul

Komparteid **peaülesanne** praegusel ajajärgul on, nagu juba öeldud, tööliklassi ja kõigi kurnatavate hulkade ettevalmistamine lähenevateks otsustavateks võitlusteks võimu pärast, võitlusteks **proletariaadi diktatuuri** eest.

Strateegiline põhiseade selle ülesande täitmiseks on praegusel ajajärgul **tööliklassi enamuse võitmine kommunistlike parteide lipu alla**. Proletaarne revolutsioon võidab, kui otsustaval kohal ja otsustaval silmapilgul on kompartei käes jõudude ülekaal vaenlaste üle.

Taktiline põhiseade tööliklassi enamuse võitmisel komparteid lipu alla on praegusel ajajärgul **majandusliku võitluse organiseerimine tööliklassi igapäevaste nõudmiste, valusate päevaküsimuste eest, üksikute majanduslikkude streigivõitluste laiendamine ja süvendamine võitluse käigus hulgalisteks ja poliitilisteks streikideks kuni poliitilise üldstreigini ning sõjariisus ülestõusuni**.

Selleks on vaja ettevõtetes, töökohtades, külas, sõjaväes jne **enamlike hulgalise tööga** likvideerida komparteid mahajäämine revolutsioonilise liikumise arenemise tempodest. See aga tähendab luua tööliklassi ja kõigi kurnatavate hulkade **ühist väerinda** altpoolt, hulkades, tähendab **peahoobi juhtimist sotside, sotsfashistide juhtide pihta** selleks, et purustada seda kodanluse sotsiaalsel peatuge,

kelle najal eestkätt püsib kodanline kord praegusel ajal.

Ühise väerinna taktika sisu seisab praegusel ajajärgul peajoontes selles, et enamlistelt organiseerida tööliklassi ja kõigi teiste kurnatavate hulkade võitlust neile omaste valusate majanduslikkude päevaküsimuste eest laialise proletarse demokraatia alusel, paljastades otsustavalt sotside juhtide äraandlikku tegevust ja nende „pahempoolseid“ manöövreid, tõmmates sotsiaaldemokraatlike laialisi hulki klassivõitluse väerinda kodanluse vastu, tõstes seda võitlust tema arenemisel ikka kõrgemale astmele, võites neid hulki kompartei lipu alla. Selle ühise väerinna taktika teostamises ei tohi kommunistide poolt olla vähematki sotsfashistlike ninameeste sabas sõrkimist, niisama nagu ei tohi siin olla ka kübetki „pahemlist“ sektantsust (ah mis sinna sotside hulka ikka end määrima minna!), ei tohi olla vähematki kõõrdivaatamist sotsiaaldemokraatlike tööliste peale. Revolutsioonilistel töölistel on tarvis kommunistliku partei juhtimisel, enamliste põhimõtete alusel võidelda õlg õla kõrval ühes sotsiaaldemokraatlike ja parteitute töölistega ning kõigi teiste kurnatavate hulkadega äraandlike sotsfashistlike ninameeste ja fashistlike juhtide paljastamiseks töörahva silmis, kodanlike kurnamiskorra purustamiseks¹⁾.

1) Käesoleva aasta märtsi algul avaldas KITK üleskuse, milles ta soovib komparteid igal ühel üksikult, vastavalt oma maa olukorrale, pöörduda sotsiaaldemokraatlike organisatsioonide poole ettepanekuga, organiseerida ühist võitluseväerinda kapitali pealetungi vastu. Põhitingimusena selle ühise väerinna loomisel seab Komintern üles, et sotsiaaldemokraatlikud organisatsioonid jalamaid tõepoolest ja tegelikult asuksid võitluse organiseerimisele kapitali pealetungi vastu (hulkade mobiliseerimine, vastavate organite loomine jne). Omalt poolt kindlustab Komintern, et seni, kuni kestab ühine võitlus, lõpetab ta sotsiaaldemokraatide pihta sihitud teravad kallalekippumised. Igaühte aga, kes ühiselt vastuvõetud lepingutingimusi murrab, paljastavad kommunistid kõige suurema halastamatusega, kui tööliste huvide äraandjat.

Saksa, Rootsi, Eesti j.t. maade sotsid lükkasid nende maade komparteid sellekohased ettepanekud tagasi. Seni on ainult inglise iseseisvate sotsialistide partei kompartei tingimised vastu võtnud ja on asunud ühes KP-ga võitluse organiseerimisele fashismi hädaõhu vastu.

On arusaadav, et KITK üleskute ei tähenda Kominterni ülesannetest ja sihtidest lahtitulemist, vaid vastuoksaks, ta lähendab veel ägedamat võitlust nende sihtide ja ülesannete eest. Kui sotsiaaldemokraatia tööliste huvid tõepoolest ja tegelikult kaitsma hakab, siis läheme temaga koos tööliklassi vaenlaste vastu. Kui ta aga seda ei tee, siis paljastab ta end lõplikult kui kodanluse kukruhoidjat ja tööliklassi ning kogu töörahva verivaenlast.

Tõelise, enamlike ühise väerinna teostamine, niisuguse ühise väerinna teostamine, mis suuteline kodanlist korda purustama ja hävitama, on aga võimata, kui meie ei likvideeri kõiki neid (ja muidki) puudusi komparteiide töös, millest ülalpool jutt oli. Kompartei töö nõrkuste ja puuduste kõrvaldamine peab teostuma viibimatu klassivõitluse tules, peab teostuma ühise väerinna loomisel, samuti, nagu ühise väerinna loomist ei saa ega tohi lahutada komparteiide töö puuduste likvideerimisest. Need kaks küsimust — komparteiide töö tõstmine tõelisele enamlikele tasemele, vastavalt praeguse ajajärgu nõuetele, ja ühise väerinna loomine — on lahutamatud Kommunistliku Internatsionaali strateegilise põhiprobleemi lahendamiseks revolutsioonide ja sõdade teise vooru ülemineku ajajärgul, samuti ka **töölisklassi enamuse võitmisest Kominterni lipu alla.**

Organisatsioonilise töö küsimused

Siin pole ruumipuudusel võimalust peatuda sellel, missugune tähtsus on komparteil, kui töölisklassi eelväe **organisatsioonil** töölisklassi revolutsioonilises võitluses. Rõhutan vaid, et ilma komparteiita, ilma selle organisatsiooni enamlike tööta pole proletarise revolutsiooni võit ühelgi maal võimalik.

Kommunistlikkudes parteides on otsustavalt tarvis parandada juhtivust, nimelt selles mõttes, et oleks rohkem **elavat, isiklikku sidet** kõrgemate ja alamate parteiorganisatsioonide ja organite vahel. Tarvis on vähendada paberlikku juhtnõrde andmist. See elava sideme kõvendamine on tähtis iseäranis sellepolest, et kõrgematest organitest tulnud seltsilised saavad kohalistele tegelastele anda konkreetseid ja praktilisi näpunäiteid töö jaoks ning sellega kohandada üldiste juhtnõrde teostamist kohalistele konkreetsetele oludele. Ühes sellega tutvunevad need seltsilised kohtadel valitseva olukorraga nii parteis, kui ka väljaspool teda. Seda kõike ei saa kirjavahetuse teel teha kaugeltki nii hästi, kui isikliku läbikäimisega. See kõik on aga hädatarvilik partei nii alg- kui kõrgemate organisatsioonide edukaks tööks. Peale selle suurendab niisugune isiklik side parteis kindlamat ühtsustunnet, kasvatab vastustunnet jne.

Parteirakukeste töö vajab kõvendamist. Tarvis on parteirakukestes luua niisugune olukord, et **ükski otsus täitmata ei jääks.**

Iga otsus ja juhtnõr, mis tuleb poliitbüroolt, keskkomiteelt, maakonna- või linnakomiteelt, on tarvis täita täpselt ja korralikult seks ajaks, mil ta täidetud peab olema. Siin ei tohi olla mingit vasturääkimist, mingit vaibandamist, et raske täita jne. Iga parteiliige vastutab kogu partei ja töölisklassi ees kõigi partei otsuste täitmise eest. Seesama maksab ka parteirakukeste enestepoolt vastuvõetud otsuste kohta, — kui otsus kord on vastu võetud, siis peab teda täitma. Lääne-Euroopa legaalses parteides on iseäranis palju patustusi just neis küsimustes. Sellepärast on siin tarvis järjekindlalt läbi viia demokraatliku tsentralismi põhimõte, kus vähemus peab alluma enamuse otsusele. Tarvis on komparteiides teostada järjekindlat kontrolli otsuste täitmise üle, alates algrakukese kuni keskkomiteeni ja poliitbürooni. Siin kerkib üles **partei distsipliini** küsimus. See ei ole tõeline kompartei, kus pole kindlat parteidistsipliini. See on aabitsatõde. Kuid see aabitsatõde pole veel mitte kõigis komparteiides, eestkätt algorganisatsioonides, tarvilisel määral teostamist leidnud. Komparteiide ees seisab määratusuur ülesanne — tõsta parteidistsipliini niisugusele kõrgusele, mis kindlustab kõigi partei otsuste ja sammude edukat teostamist. Tarvis on igas parteiliikmes kasvatada seda teadlikku **vastutustunnet**, et ta igalpool, kus ta ka ei töotaks ja mida ta ka ei teeks, kõigepealt oleks parteiliige, et ta töölisklassi huvidele ohvriks peab tooma isiklised huvid, kui olukord seda nõuab. Lääne komparteiides aga teame palju niisuguseid juhtumeid, kus näit. partei liige ei ilmu rakukese koosseisule, ega täida talle antud ülesandeid sellepärast, et tal on mõningaid isiklikke asju õiendada.

Komparteid peavad endid võitluse käigus **puhastama igasugusest oportunistlikust rämpsus**. Ei tohi olla vähematki liberaalsust võitluses kallakute vastu, nende vastu, kes nii parempoolse kui „pahempoolse“ kallaku vaateid kas avalikult või salaja püüavad levitada ja oma praktilises töös teostada. Parteist väljapuhastatud paendlikkude ja muude kahjulikkude olluste asemele on vaja võtta uusi parteiliikmeid, eestkätt tööstuselise suurte tööstuse ettevõtetest. Tarvis parteis otsustavamalt ja süstemaatilisemalt kasvatada juhtivaid kaadreid algrakukestest, töölisi vabrikute töolistest, neid järkjärgult tõmmates ikka enam vastutavale tööle. Lõpulikult tulevad puruks lüüa kõik need väited, et vabrikutöölised ei oskavat parteiorganisatsioone juhtida jne. Just kindlate, järeleproovitud

tööliskaadrite kasvatamine ja väljaeraldamine juhtivale tööle on üheks tähtsamaks teguriks komparteid töö otsustavas parandamises.

Edasi on tarvis komparteid sisse- ja väljavoolamist (fluktuatsiooni) likvideerida või viimase piirini vähendada.

Iga uut juurdetuud partelliiges tuleb panna konkreetsele tööle; ta tuleb esimesest päevast peale võtta enamlike ideoloogilise kasvatusena alla, ühe sõnaga, — tarvis teda tömmata partei elust ja võitlusest aktiivselt osa võtma, teda kogu aeg õpetades, talle nõu andes jne. Kui komparteid seda teevad, siis vabanevad nad peagi sellest suurest liikmete edasi-tagasi voolamisest, mis praegu nende ridu nõrgendab.

Iseäranis suurt tähelepanu juhtis XII pleenum sellele, et komparteid **likvideerida ülearrust tsentralismi**, s.o. et kohalikud parteiorganisatsioonid oleksid rohkem iseseisvad, **revolutsiooniliselt initsiativsed**, algatusvõimelised. See tähendab, et mitte igat pisematki sammu kohalike parteiorganisatsioonide töös ei reguleeritaks partei kõrgemate asutuste poolt (mis tegelikult ka võimata läbi viia), vaid et need kohalised organisatsioonid tegutseksid üldiste juhtnõude ja revolutsioonilise klassiteadvuse alusel ka iseseisvalt, ilma ei igakord kõrgematelt parteiasutustelt näpunäiteid ootaksid. See on iseäranis tähtis praegusel ajal, mil sündmuste käigus järsud murrangud võimalikud, mis nõuavad kiiret ja otsustavat tegutsemist, kuna kõrgemat poolt nõuküsimine ja juhtnõude ootamine viivitust ning seega enamasti ka kaotust tähendab. Niisugustel juhtumitel peavad kohalikud parteiorganisatsioonid, iga üksik partelliige tegutsema iseseisvalt ja kiiresti, et mitte aega raisata ja õiget silmapilku mööda minna lasta. Küsimus sellest, et parteiorganisatsioonid sündmustele **kiiresti reageeriks**, — see küsimus pole mitte ainult kohalikkude alorganisatsioonide küsimus. See on kogu partei tegevuses üheks tähtsamaks küsimuseks. Partei tugevuse, ta löögi- ja teguvõime üheks tähtsamaks tunnuseks on see, kui kiiresti ta hulki suudab võitlusele viia, kui seda olukord nõuab.

Saksamaa kompartei andis Berliini trammitöölise streigi puhul väga hea näite sellest, kuidas hulki vaja ruttu ja otsustavalt võitlusele viia. Selle kiiresti tegutsemise tagajärjel sai kompartei initsiativli enda kätte ja ei lasknud sotsidel juba algusest peale streiki nurja ajada. (Vaata: „Коммунистический Интернационал“, № 1, 1933.)

Kommunistide algatusel korraldati trammitöölise hulgas hääletus — kas alata streiki, või mitte. 20 tuhandest trammitöölisest oli 70% streigi poolt. Kuid streiki ähvardas, juba algusest peale nurjumine, sest Ülesaksamaaline trammitöölise ametiühing on sotside käes. Ametiühingu funktsionääride (aktiivi) koosolekul otsustati üldise hääletuse tagajärgede teada saamiseks peaaegu ühelhäälele streiki mitte alustada (streigi algamise vastu oli funktsionääride koosolekul 396 in., poolt — 3). Streigi mittealgamise ettekäändeks oli see, et streigi pooldajad ei saanud nõuetavat 75% hääli. Seda ette nähes, et sotsid streigi nurja võivad ajada, tegutsesid kommunistid väga kiiresti. Selsamal ajal kui sotslikud funktsionäärid koosolekut pidasid, kutsus punane ametiühingute väerind (RGO) tuhandeinimeselise Berliini trammitöölise delegaatide koosoleku kokku. Delegaatide koosolek oli streigi poolt. Streigi algamise otsus võeti vastu kell 11 õhtul. Kohe mobiliseeriti kogu Berliini parteiorganisatsioon ja kella 4-ks hommikul oli kõigil trammitöölistel delegaatide koosoleku otsus juba teada. Kella 4-ks homm. olid kõigi Berliini trammitöölise juures juba hulgalised streikijate valvepostid, millest ka tõttud osa võtsid. Sellega anti paras vastus sotside lehele „Vorwärts“ile, kes kirjutas, et „streikimise resolutsioonist kuni streigi läbiviimiseni on veel pikk tee“. Trammitöölise streigi suure poliitilise tähtsuse pärast võis oodata politsei vahelesegamist ja streigikomitee vangistamist. Ka seda nägi kompartei ette, ning streigi-keskkomitee ja ta osakonnad kohtadel tegutsesid salaja, põranda all.

Sellest streigist peavad kõigi kodanlike maade komparteid õppima, kuidas kiiresti tegutseda ning liikumise juhtimist enda kätte võtta, vaenlase aktiivsest vastutegevusest hoolimata.

Töö sotslikkudes ametiühingutes. Mida tähendab töö sotslikkudes ametiühingutes? — küsis sm. Pjätitski KITK XII pleenumil ja vastas selle peale järgmiselt:

— See tähendab agiteerida, propageerida, teha oma ettepanekuid, näidata oma tööga, et meie paremini töötame kui reformistid ja et mitte ainult reformistidel pole ainuõigust püsivaks tööks, vaid et ka meie oskame töötada ja saavutada tagajärgi; ametiühingutes töötada — tähendab arvustada ametiühingute bürokraate (sotslikke ninamehi — N. K.) nende vigade

eest, näidata kuidas on vaja tegutseda ja talitada igal üksikul juhtumil ja miks ametiühingute bürokraadid nii ei talita, teha juhtivatele organitele oma ettepanekuid ja panna neid hääletusele, teades peaaegu alati ette, et nad läbi ei lähe. Kuid siis peame aga selle eest hoolitsema, et meie ettepanekust ametiühingute liikmete hulgas ja üldse töölised teada saaksid. Ning siis näevad töölised, et meil on õige liin, et meie midagi teeme.

Ja edasi tõi sm. Pjätznitski näite Saksamaalt selle üle, kuidas kommunistid ühele ametiühisuse koosolekule läksid, seal oma ettepanekuid tegid ja nende eest välja astusid ja tagajärg oli see, et sotsid sel koosolekul kõigest 5 häält said, kommunistide ettepanekute poolt oli aga 3—400 töölisi.

Igat vähematki fakti on tarvis koosolekutel, kongressidel jne kasutada sotsliste ametiühingute äraandlikkude juhtide paljastamiseks. Tarvis on näidata, kuidas nad töölise huvisid ära annavad ja vabrikomanikkudega kokku mängivad; tarvis on paljastada sotside „pahempoolseid“ manöövreid. Niiviisi peame püsiva võitlusega sotsiaaldemokraatlikke töölisi enda poole võitma, peame kommuniste ja teisi ausaid parteituid töölisi ametiühingutes juhtivatele kohtadele läbi viima ning sealt sotsid minema peksma, eestkätt ametiühingute **algorganisatsioonide** juhtimisest.

Selle töö alal on komparteid kahe sugused kallakud. **Pahempoolsed** näevad oma ülesannet sotsliikkudes ametiühingutes selles, et sotside ninameestega mitte „teravat vahetada“ luua. Nad ei paljasta sotside äraandlikku tegevust, ei mobiliseeri hulki võitlema selle eest, et sotslikke ninamehi ametiühingutest välja peksta. Nad ei organiseeri hulkade võitlust nende igapäevaste valusate pävaküsimuste ümber. Ühesõnaga, — nende tegevus on enam-vähem sarnane sotslikkude ninameeste tegevusele ametiühingutes ning tähendab tegelikult tööliklassi huvide äraandmist. Pahempoolne oportunism loob soodsa pinna „pahempoolse“ kallaku levimiseks. **„Pahempoolsed“**, nähes sotslikkude ametiühingute oportunistikku poliitikat, keelduvad üldse igasugusest tööst sotslikkudes (ja teistes) ametiühingutes. Nad heidavad ühte hunikusse puha, — nii sotslikud ninamehed, kui ka sotsiaaldemokraatlikud töölised. Nii, näiteks, lasid „pahempoolsed“ Saksamaal lendu lause, et „sotsiaaldemokraatlikkude ja reformistlikkude

ametiühingute liikmed on väiksed reaktioonärid ja Zörgiebelid“ (Zörgiebel — endine Berliini sotslik politseipresident, kes saksa tööliste veristamise poolest kuulsaks sai).

Mingil tingimusel ei tohi sotslikke juhte ja töölisi ühte hunikusse ajada. Esimesi on vaja paljastada, teisi aga võita kompartei lipu alla. Sotside paljastamiseks ei jatku paljast laia suuga sõimust. Niisugune sõim toob kasu asemel harilikult kahju. Tarvis on töölisele konkreetsete tõsiasjade abil näidata, miks sots on äraandja, miks ta on nuhk, verekoer, kodanluse sabarakk, provokaator jne. Kõik kõvad sõnad sellest, et sotslikkudes ametiühingutes ei maksa töötada jne tähendavad tegelikult loobumist visast ja raskest tööst neis organisatsioonides, tähendab seda, et need töölised, kes seal on, jäetakse sotside piiramatu meelevalla ja mõju alla. See näiline „pahempoolsus“ pole muud midagi, kui kodanlusele ja sotsfaschismile allavandumine, ja see viib sinnasamasse välja, kuhu viib pahempoolnegi kallak. Need mõlemad kallakud on vaja otsustavalt purustada, sest nad takistavad proletariaadi revolutsioonilist võitlust, viivad tööliklassi tahes ehk tahtmata kodanlusele soovitavas suunas.

Sotslikkudes, katoliiklikkudes jne ametiühingutes olevate **punaste ametiühingute vastasrindade** töö paremale järjele seadmiseks on kõigepealt tarvis, et need vastasrinnad tõepoolest aktiivselt tegutsema, kogu jõuga tööle asuksid. Missugused on nende vastasrindade ülesanded, mille täitmisest jalamaid kogu energiaga tuleb kinni haarata? Selle kohta ütles sm. Pjätznitski KITK XII pleenumil oma kõnes:

„Töötada reformistlikkudes ametiühingutes. Organiseerida organiseerimataid ühes organiseeritutelega. Luua organisatsiooniline alus iseseisvate võitluste ettevalmistamiseks ja läbi viimiseks ametiühingu vastasrinnaga, kes töötab reformistlikkudes ametiühingutes, selleks et kui streigid algavad, ehk liikumine valmib, et siis ametiühingu vastasrinnaliikmed „tõukaksid“ ametiühingute sotslikke juhte tagant, paneksid ettepanekud streigiga ühinemise ja streigi toetamise kohta hääletusele. Ametiühingute vastasrinnal on veel üks ülesanne ja väga tähtis ülesanne. See on — ette valmistada organisatsioonilist alust selleks silmapilguks, kui hulgas liikvele tõusevad.“

Tarvis on ametiühingute vastasrinnad muuta hulgalisteks organisatsioonideks, võttes neisse liikmeid nii ametiühingute liikmete hulgast, kui ka organiseerimatuid töölisi. Just organiseerimata tööliste tõmbamisele ametiühingute vastasrinna ridadesse tuleb juhtida erilist tähelepanu. On ju suurem osa kodanliste maade töölisklassist organiseerimata. Ametiühingute vastasrinnad on tarvis viibimata asutada kõigis neis sotslikkudes ja teistes ametiühingutes, kus neid senini veel pole. Tarvis on ametiühingute vastasrindade rühmad luua kõigis töökohtades, — vabrikutes, tehastes, veoasjanduses jne. Iseäranis tähtis aga on side vabrikutega. Kuid niisuguse kindla sideme loomine hulkadega on võimalik siis, kui ametiühingute vastasrinnad päevast päeva visa võitlust peavad töölisklassi „väikeste“ nõudmiste eest, nende nõudmiste alusel hulki organiseerivad võitlusele kapitali pealetungi vastu, paljastades kogu aeg vahetpidamata ametiühisuste sotslikkude juhtide äraandlikku tegevust.

Iseseisvate punaste, pahempoolsete ametiühingute töös on tarvis peatähelpanu juhtida töölisklassi majandusliku võitluse organiseerimisele. Nad peavad asuma hulkade etteotsa ning iseseisvalt juhtima nende võitlust. Ainult sel teel, kui pahempoolsed ametiühingud enamliselt võitlevad töölisklasside põlevate päevaküsimuste eest, suudavad nad endile hulkades autoriteeti ja poolehoidu võita, kõvendada sidet endi ja hulkade vahel ning tõsta töölise võitlust kõrgemale astmele. Pahempoolsed ametiühingud peavad muutuma hulgalisteks organisatsioonideks, nad peavad endile looma kõige kindlama sideme vabrikutega, asutama seal oma osakonnad, määrama sinna volinikud jne. Pahempoolsetes ametiühingutes on tarvis otsustavalt kindlustada proletaarset demokraatiat. Tarvis on juhatuste töö võtta tõsise **enamlise eneseärvustuse** alla. Tarvis on valida juhatustesse eeskätt töölisi vabrikutest, kes töölisele tuntud kui ausad ja ennastsalgavad võitlejad proletariaadi huvide eest. Pole viga, kui neil seltsimeestel ei ole veel niisuguse juhtiva töö kogemusi, — küllap need tegelikult töös omandatakse, kui aga tahtmist ning julgust on töölisklassi huvide eest tõsiselt võidelda.

Streigivõitluse alal on peaküsimuseks töölisklassi majanduslikkude võitluste iseseisev juhtimine ja nende võitluste viimine nende arenemise ikka kõrgematele võitlusvormidele, kusjuures sündmustest maha jääda ei tohi, ja samuti ka mitte ette

hüpata. Ei tohi olla mitte mingit sotsialdemokraatlikku sörkimist. Kommunistid peavad iseseisvalt tegutsema, avaldades siin kõige laiemal määral revolutsioonilist initsiatiivi. Igal sammul tuleb meeles pidada, et sotsialdemokraatide manöövreid, nende juudasetööd on vaja alatasa ning väsimata paljastada.

Streigivõitluses ülesseatavad loosungid peavad olema konkreetsed ja aktuaalsed. Nendeks loosungiteks peavad olema töölisele arusaadavad ja omased nõudmised, nende kõige valusamad päevaküsimused vastavalt iga vabriku, tööstuseharu jne olukorrale. Niisuguste loosungite ümber on võimalik mobiliseerida töölisklassi võitlusele, on võimalik luua revolutsiooniliste, sotsiaaldemokraatlikkude j.t. tööliste ühist väerinda. Sedamööda, kuidas võitlus areneb, on vaja streigi käigus ikka uusi loosungeid, uusi nõudmisi üles seada, viies seda võitlust ikka kõrgemale astmele. Loosungite ülesseadmine üksi ei anna midagi. Tarvis on organiseerida konkreetset, tõsist enamlist **võitlust** nende hüüdnõudade eest.

Toome siin kujuka näite **Poola kommunistide** tööst, kuidas **majanduslik streik revolutsiooniliseks poliitiliseks streigiks tuleb muuta**. See oli Pabjanitzis „Krusche ja Ender'i“ tekstiilvabrikus. Vabrikuvallandus vallandas 1200 töölise. Tööliste koosolekul, millest 3000 töölise osa võttis, otsustati streiki alata ja vabrikust mitte lahkuda. Valiti streigikomitee, millesse peale pahempoolsete tööliste kuulusid ka PPS-lased (sotsid) ning parteitüd. 1500 töölise jäi vabrikusse, kuna ülejäänud töölised läksid naabrivabrikutesse ja töölise korteritesse streikijate toetamisele üles kutsuma. Sotsiaalfaschistlik seimi (parlamendi) liige Stscherkovski püüdis algul näidata oma „iseseisvust“, loobudes läbirääkimiste pidamisest koos faschistliku ametiühinguga. Kuid pisut hiljem tuli see sotsialdemokraat lähedaloleva Kindleri vabriku tekstiiltöölise viietuhandalisele miitingule ja ütles, et PPS-lased on nõus toetama streiki, kuid ainult sel tingimisel, et streikijad „Krusche ja Ender'i“ vabrikust lahkuvad ja loobuvad vabriku oma kätte võtmisest. Miitingul tõusis hiiglamüra ja sotsiale karjuti: „Maha politsei käsik, maha äraandjal!“ Kui Stscherkovski plehku pani, astus kohalik sotsialdemokraat Raschpljä välja, kes niisuguse kokkuleppe-ettepaneku tegi, et alustada streiki, kuid ainult sotsialdemokraatide ametiühingu juhtimisel. Töölised läid esialgu sellega nõusse. Kuid kui Raschpljä ettepaneku tegi miitingut lõpetada ja laiali minna, seadsid kommunistid loosungi üles — „Krusche ja Ender'i“ vabriku juurde mee-

leavaldus korraldada. 6000 töolist läks meelevaldusega vabriku juurde. Üheloop vabrikumüüri olid meelevaldajad, teisel pool — streikijad. Mõlemalt poolt hakkasid kostma loosungid, mis sihitud **fascistliku valitsuse, vabrikuomanikkude ja sõjahädaohu vastu. Kuuldusid hüüded: „Elagu tööliste ja talurahva valitsus!“** Politsei võttis pisargaasi tarvitusele. Võitlus laienes üle terve linna. Töölised rüüstasid restoraani, kus kohalik kodanlus koos käis. Lodsist toodi kohale tugevad jalaja ratsapolitsei salgad, kes vabrikusse sisse püüdsid tungida. Töölised löid nad tule-
tõrjepriitide veejugadega tagasi. Teisele politsei pealtungile vastasid töölised soolahappejoaga värvimisejaoskonnast. Võitlus kestis kuni kella 5-ni hommikul. 60 töolist said haavata ja peksti politsei poolt läbi, 200 töolist vangistati. Politsei valdas vabriku. Kuid juba reedel algasid meelevaldused uuesti. Laupäeval puhkes Kindleri vabrikus protestistreik. Esmaspäeval jäi veel 7 vabrikut seisma. Miitingul, kus kommunistlik seimisaadik väljastus, oli 3000 inimest. Streik „Krusche ja Enderi“ vabrikus aga kestis edasi.

Toome veel teise näite, seekord **Tsheho-Slovakklast**. 1931. a. sügisel puhkes Freivaldau maakonnas kivitöölise streik lahti, protestina palgaalandamise vastu; streiki juhtis Tsheho-Slovakkia kompartei. Streik levis üle terve maakonna ja kandis väga tormilist iseloomu, mis ettevõtjaid sundis töölise nõudmistele järele andma. Labidate ja haamritega relvastatud töölised hulgad demonstreerisid vabrikuomanikkude losside ja kohalike politseijaoskondade ning riigivõimuasutuste ees. Kui töölised streigi võitsid, siis vastas valitsus selle peale katsega punaste ametiühingute liikmeid töötatöölise abirahast ilma jätta. Kompartei ja punase ametiühingu-vastastanna üleskutsel jätsid kogu maakonna kivitöölised töö seisma ja korraldasid protesti-meelevalduse. Politsei keelas meelevalduse ära. Kohale, kuhu meelevaldus oli määratud, koondati sandarmid. Kuid kõigest sellest hoolimata viidi meelevaldus siiski läbi. Olid verised kokkupõrked, kus tapeti 7 töolist ja haavati raskelt 13 töolist. **Kuid siiski löid töölised sandarmid põgenema.** Vastuseks sellele töölise veristamisele organiseeris Tsheho-Slovakkia kompartei ülemaakonnalise üldstreigi, mis kestis kolm päeva, kuni tapetute matuseni. Kogu selle aja vältel ei julenud ükski sandarm oma nägu uulitsal näidata. 150 vabrikut jätsid protestiks töö seisma. Tshehidest töölised protesteerisid

tshehidest sandarmite vastu, kes sakslas-
test töölise peale olid lasknud. Sajad vabrikute ja tehaste komiteed, ka need, mis sotside käes olid, võtsid protestiliikumisest osa. Omavalitsuseasutused ja haritlased, tuhanded töölise ja muu töörahva koosolekud avaldasid protesti selle metsiku tapmise vastu. Kompartei suutis energilise tööga muuta majandusliku streigi poliitiliseks streigiks, luua **töölise ühise väerinna kapitalistide vastu.**

Suurt oskust nõuab komparteidelt streikide alguse õige silmapilgu valik. On streik alanud, siis tuleb teda **kogu jõuga edasi viia**, kuni võiduni. Kui aga streigi käigus olukord millegi pärast ebasoodsaks kujuneb (streigitaktika vigade jne pärast) ja streik töölise kaotusega lõpeb, siis peab kompartei töölised organiseeritult lahingust välja viima, ning alustama tööd uueks võitlusteks, kusjuures kõige hoolikamalt on tarvis kaotuse põhjusi tundma õppida, et tehtud vigu mitte enam korrata. Streigivõitluste jaatavaid ja ka eitavaid kogemusi on vaja laialiselt populariseerida revolutsioonilises ajakirjanduses, et töölised neist kogemustest õpiksid, kuidas streigivõitlust tarvis pidada ja kuidas seda mitte ei tohi pidada.

Kompartei side mittekommunistlikkude töölisehulkadega

Et komparteid suudaksid kõiki neid ülesandeid täita, mida praegune olukord neile peale paneb, selleks peavad nad hulkadega kõige lähemalt seotud olema. Nad ei tohi mingil tingimusel olla eraldatud parteitute, sotsiaaldemokraatlikkude, natsionaalsotsialistlikkude j.t. töölise hulkadest. Kommunistidel peab olema alaline isiklik side nende hulkadega, nad peavad alati nende töölise ridades asuma selleks, et nende nõudmisi ja huve hästi tunda, et igal võimalikul juhtumisel nende töölise silmis nende sotslikke ja natslikke juhte paljastada ning neid töölise kompartei ideede pooldajateks võita. Niisugusel tihedal isiklikul sidemel on väga suur tähtsus kommunistliku partei agitatsiooni ja propaganda edukuses. Kommunistid peavad igalpool, kus nad töötavad, endile töölise hulgas autoriteedi ja poolehoidu võitma. Seda saab aga teha eeskätt just siis, kui töölise nõudmistele eest alati julgelt ning otsustavalt välja astuda.

Peale selle rõhutati pleenumil veel, et kompartei juhtivad tegelased peavad looma samuti isikliku sideme mittekommunistlikkude töölisehulkadega (rääkimata muu-

dugi kommunistlikkudest tölishulkadest, millest ülal juba juttu oli), millel suur tähtsus on kompartei mõju levitamisel.

Arusaadav on, et siin, nagu muudeski punktides, on jutt eeskätt **legaalistest**, põrandapealsetest parteidest, sellepärast ei saa olla seda, et kõik siin toodud ülesanded ühevõrdselt ja ühes vormis oleksid maksvad nii põrandaaluste kui põranda-pealsete kompartei kohta. Seda ei tohi unustada. Üldised põhimõtted on maksvad nii legaalistele kui illegaalsetele parteide jaoks, kuid nende põhimõtete konkreetne teostamine ja läbiviimine on kummalgi korral isesugune. Kuid nende erinevuste arutamine ei käi käesoleva kirjutuse raamidesse.

Töö ettevõtetes. Kogu kompartei töö raskuse-keskpunkt tuleb viibimata viia vabrikusse, tehasesse, kui seda senini veel tehtud pole. Ettevõtted on kompartei organisatsiooni aluseks. Kuid kõigist Kominterni juhtnõõridest hoolimata on komparteid veel väga palju patustamist nende põhimõtete vastu. Olgugi, et praeguse kriisi ajal ränk tööpuudus valitseb, mis miljonid ja miljonid töölised vabrikutest uulitsale heitnud, jääb töö vabrikutes siiski kompartei kogu tegevuse aluseks. Parteirakukete tegevuse kohta vabrikutes peab kõigepealt seda ütleva, et nad endid hästi konspireerima peavad, et kodanlus neid purustada ei saaks. Kuid kõige selle hoolika konspiratsiooni peale vaatamata peab neil niivõrd tihe side olema hulkadega, et nad suudaksid ja võiksid kõige laialisemat enamist hulgalist tööd oma ettevõtte töölise hulgas organiseerida. Ja just vabrikus on selle hulgalise töö organiseerimiseks eriti soodne pind. Siin on igal sammul fakte, mida kommunistid saavad ära kasutada agitatsiooniks ja töölise organiseerimiseks kompartei põhimõtete alusel. Kommunistid peavad kõik need faktid ära kasutama. Iseäranis praeguse kriisi ajal on lugematul arvul kõiksugu töölise kurnamise suurendamise fakte jne, mis kommunistide tegevuseks eriti soodsa pinna loovad. Näit. palkade alandamised, töölt vallandamised, tööpäeva pikendamised, tööpäevade vähendamine nädalas ühes vastava palga alandamisega, vabrikute seismapanek kas ajutiselt ehk täiesti, igasugune ratsionaliseerimine, meistrite üibus ja jõhkru töölistega ümberkäimised, nuhid, keda poetatatakse töölise sekka, sotside paljastamine (kuidas nad revolutsioonilisi töölisi vabrikuvallitsusele kätte näitavad, töölise palgavõitlusele otsekohe ehk kaudselt vastu sõdivad jne), isegi

seebi, käterätikute jne nõudmised ei tohi kommunistidel silmapaari vahele jääda. Niisuguseid fakte võiks loetleda palju. Kommunistid peavad ettevõtetes mobiliseerima töölisi võitlusele kõigi teravate majanduslikkude ja poliitiliste päevaküsimuste ümber. Selle võitluse organiseerimise ja läbiviimise käigus ei tohi kompartei silmapilgukski seda silmast lasta, et alatasa kogu energiaga vaja on kõvennada oma ridu ettevõtetes, võites uusi liikmeid, neid kasvatades enamlikes vaimus jne. Praegusel ajajärgul peavad legaalsed komparteid iseäranis hoolega töötama selle kallal, kuidas **ühendada illegaalset tööd legaalsega**, kuidas põrandaaluse olukorra tingimustes juhtida legaalselt tööliselikku. Praegune olukord võib iga silmapilk tuua niisuguse pöörde, et komparteid on sunnitud põranda alla minema (kus nad veel pole sinna aetud). Ja just ettevõtetes on illegaalse ning legaalse töö enamlikes ühendamisel iseäranis suur tähtsus.

Siin on tarvis kõige otsustavamalt kõigi nende parteilikkude vastu võidelda, kes tööd ettevõtetes alla hindavad, kes partei töö raskuse-keskpunkti ettevõtetesse üleviimist takistavad.

Võitlus terrori ja provokatsiooni vastu. Kommunistlikud parteid ei tohi ühtki kodanluse terroriakti, mis sihitud revolutsioonilise liikumise vastu, tähelepanuta jätta. Revolutsiooniliste töölise väljaheitmised vabrikutest, vangistamised, tapmised, kottuprotsessid jne, — kõiki neid fakte peavad kommunistid laialiseks agitatsiooniks kodanluse korra vastu revolutsioonilise liikumise õhutamiseks ja tagakiusatavate seltsiliste kaitseks terrori vastu ära kasutama. Iseäranis suurt tähelepanu on tarvis juhtida fashistlikkude bandede terrori vastu võitlemiseks. Suuri saavutusi sel alal on Saksamaa komparteil, kes tihtigi terve linnajao töölised viis võitlusse fashistide vastu, kui need töölise linnaosasadesse ilmusid. Fashiste võeti vastu kas kivirahga, või loobiti nende peale akendest lillepotte jne. Ning töölise ühisel jõul tõrjuti fashistid töölise raioonidest välja.

Erilist tähelepanu juhtis pleenum võitlusele provokatsiooni vastu. Ei tohi olla kõige vähemakti provokatsiooni-hädaohtu allahindamist. Mõistagi, et ka paanikasse ei tohi sattuda klassivaenlase provokatsioonilise tegevuse tagajärjel. Tarvis on paljastada provokatsiooni kui kodanluse ja sotsifashismi võitlusestseemi revolutsioonilise liikumise lämmatamiseks. Tarvis on iseäranis paljastada sotside osa provokat-

siooni organiseerimises, nende osa nuhk-politseite teenistuses. Päevavalgele on tarvis tuua iga üksik provokaator, kes komparteele teatavaks on saanud. Neid on tarvis konkreetselt paljastada laialiste tööli-hulkade ees, neid on vaja panna tööliste viha, põlguse ja boikoti alla. Teatud eri-juhtumustel on vastava parteiorganisatsiooni otsusel tarvis see ehk teine provo-kaator isegi füüsiliselt ära hävitada.

Pole ülearune siin veel kord rõhutada kommunistlike parteide töö konspireerimise vajadust. Ei tohi olla vähematki lobisemist partei salajatest asjadest. Neist ei tohi rääkida isegi oma kõige parematele seltsilistele mitte. Partei salajasi asju tohib rääkida ainult seal ja siis, kus ja kui seda nõuab partei töö. Igal muul korral peab keele kindlasti hammaste taga hoidma. Just niisugused lobisemised ulatavad pea-aegu alati nii ehk teisiti nuhkide kõrvu ning tagajärjeks on partei tegevuse pal-jastamine kodanlusele, sissekukkumised. Igat üksikut provokatsioonijuhtumist, sis-sekukkumist jne peavad komparteid hoo-lega tundma õppima ja kõik neist järg-nevad kogemused arvele võtma selleks, et kui selgub, et vigu on tehtud, siis neid edas-pidi mitte enam korrata. Komparteid pea-avad järeljätmata teritama endi **revolut-sioonilist valvelolekut**. Tarvis on õigel ajal klassivaenlase võitlusviisid avalikuks teha ja seejärele tarvilised sammud astuda.

Töötatöölise võitlusele peavad komparteid juhtima palju enam tähel-panu, kui nad seda seni on teinud. Komparteid peavad looma tiheda sideme töö-tatöölise hulkadega. Nad peavad pidama süstemaatilist (alalist, järjekindlat) võitlust töötatöölise igapäiste majanduslike ja poliitiliste nõudmistest eest, nagu töötute kinnitamine tööpuuduse vastu ettevõtjate ja riigi kulul, elatismiinimumi suuruse toetusekindlustamine töötatöölisele, nende vabastamine üürimaksust, nende korterit-est väljatõstmise vastu võitlemine jne, jne. Sellejuures on iseäranis tähtis different-seerida ülesseatavaid nõudmisi töötatöölise erialade, vanaduse ja soo järgi, sil-mas pidades muidugi töötute revolutsiooni-lise võitluse üldiseid põhimõtteid. Võit-luseüloosungid oigu töötute hulkadele sel-ged ja arusaadavad. Kogu selle võitluse protsessis on tarvis organiseerida tööta-töölisi, valida proletaarse demokraatia alu-sel töötatöölise komiteed, korraldada töö-tute konverentse, nõupidamisi, koosole-kuid, miitinguid jne. Komparteid peavad erilist tähelepanu juhtima töötatöölise ko-miteede töö korraldamisele, selle juhtimi-

sele. Igal sammul on tarvis paljastada sots-faschistide tegevust, seda, kuidas nad töö-tute huve ära annavad, valitsuseasutustes olles kodanlusel töötatöölise toetust kär-pida aitavad jne, kuna nad ise silmakir-jaks „organiseerivad“ töötatöölise „võit-lust“ nende olukorra „parandamiseks“. Sotsjuudased on tarvis esimeses järje-korras minema peksta töötatöölise or-ganisatsioonide eestotsast. Samuti on tar-vis otsustavalt paljastada faschistide de-magoogiat, kes suuri sõnu teevad töötute huvide kaitsmisest, tegelikult aga tööta-töölisele peale nälja, tina ja vangikoja müü-ride midagi eianna. Komparteid **peavad tõi-selt võitlema** töötatöölise liikumise oma mõju alla saamise eest, selle liikumise juhtimise eest. Selles võitluses ei tohi ühegi raskuse ees tagasi kokkuda.

Seni on kommunistid enamasti väga vähe-tähelepanu pööranud töøbörsedel töötamise peale. Ja ometi on just siin iseäranis-soodne olukord töötatöölise seas töö tege-miseks. Siin on tarvis järsk ja kiire mur-rang teha, — töøbörsed peavad muutuma kommunistide agitatsioonipunktideks. Ot-sustavalt tuleb võidelda igasuguste palve-kirjade saatmise vastu, millega kodanluselt töötutele näljakopikaid kerjatakse. Palve-kirjade asemel on tarvis organiseerida töötatöölise hulgaist revolutsioonilist võit-lust oma nõudmistest eest. Ja kuigi sel pu-hul valitsuseasutustele märgukirju saade-takse või saadikuid läkitatakse, siis pea-avad sellega tingimata käsikäes käima tööta-töölise hulgalised väljaastumised, — mee-leavaldused, miitingud jne, mis enamasti tormilise iseloomu peavad omandama. Ai-nult **jõuga** suudavad töötatöölised kodan-luselt endi olukorra parandamist välja pres-sida, — seda tõe peavad kommunistid nii sõnas kui teos levitama töötatöölise hulkades. Tarvis on organiseerida tööta-töölise ja töötavate tööliste ühist võitlust, ühiseid väljaastumisi, ja seega takistada kodanlusel streigimurdjaid töötute ridadest hankimast, et kiirendada kogu tööliklassi üksmeelse väljaastumisega kodanlise korra lõppu.

Toome paar näidet töötatöölise revolutsi-onilistest väljaastumistest komparteid juh-timisel. 1932. a. märtsis oli Detroitis (P.-Am. Ühendriikides) Fordi tehastest vallandatud 30.000 töötatöölise meeleavaldus. Vabriku juurde minevatele meeleavaldajatele pani politsei tee kinni. Tekkis kokkupõrge. Mee-leavaldajad hakkasid juba taganema. Kuid siis näitasid kaks noort kommunisti (poiss ja tüdruk) erilist vahvust üles, asusid mee-leavaldajate etteotsa ja viisid meeleavaldajad

endi järgi tormijooksule politsei aheliku peale. Ja meelevaldajad murdsid politseinikkude ahelast läbi. Ses kokkupõrkes sai 3 töölise surma. Mõlemal pool oli palju haavatuid.

1932. a. oktoobris organiseeris P.-Am. Ühendriikide KP Chicagos töötatöölise ühise väerinna konverentsi ja selle järgi töötatöölise meelevalduse, millest 30.000 töötut osa võttis. Selle meelevalduse tagajärjeks oli, et 150.000 töötatöölisele, kellele toetust 50% võrd oli vähendatud, tõsteti toetus endisele kõrgusele.

Põhja-Iirimaal läksid töötatöölised novembris 1932. a. linnavalitsuse juurde, nõudes toetust. Politsei pani töötatöölise meelevaldusel tee kinni. Meelevaldajad löid politsei taganema. Siis tõid võimud sõjaväeosa kohale. Tekkis lahing. Meelevaldajad ehitasid **barrikaade**.

Detsembri lõpul 1932. a. oli Shotimaal Glasgows inglise kompartei juhtimiselt töötatöölise hulgaline meelevaldus, mille lõpuks oli lahing politseiga. Meelevalduse rongikäigust linnavalitsuse juurde võttis osa 5.000 töölise. Linnavalitsuse hoone ees kasvas meelevaldajate hulk juba 15.000-ni. Meelevaldajad laulsid „Punast Lippu“ ja hüüdsid: „Meie nõuame talveks toetust!“ Keppide, kivide ja malkadega relvastatuna hakkasid töötatöölised nuhke püüdma, kes endid meelevaldajate hulka olid poetanud. Kostasid hüüded: „Visake nuhid jõkke!“ Tekkis kokkupõrge ratsapolitseiga, kusjuures 14 politseiniku haavata sai. Mitmes kohas Inglismaal suutsid töötatöölised hulgaliste tormiliste meelevaldustega endale toetust välja pressida (näit. Edinburgis, Portsmouthis ja mujal).

Töö noor- ja naistöölise seas. Kommunistlikud parteid peavad kommunistlike noorsooühingute juhtimise peale rohkem tähelepanu pöörama. Komnoored vajavad partei alalist süstemaatilist tähelepanu ja juhtimist. Seda enam on see tarvilik praegu, mil noortöölise revolutsiooniline liikumine täisealiste töölise revolutsioonilisest liikumisest üldiselt tuntavalt maha jääb. Igalpool ettevõtetes ja töökohtades, kus töötab noori, on tarvis erilisi noortöölise nõudmisi üles seada, vastavalt kohalikele olukorrale ja mobiiliseerida siis noori võitlusele neile arusaadavate ning omaste nõudmistest eest. Ülesseatavate nõudmistest ja hüüdsõnade kohta maksavad samad põhimõtted, mis ülalloodud täisealiste töölise nõudmistest kohta, — need peavad olema teravad päevaküsimused, alates kõige psematestki majanduslikkudest ja poliitilistest nõudmistest. Komnoored peavad tungima

kõigisse organisatsioonidesse, kus on töölise noori (spordiseltsid, kultuurühingud jne). Iseäranis suurt tähelepanu peab juhtima sotsialismis noorsooorganisatsioonides töötamise peale. Ei tohi komnoorte seas olla vähematki sektantsust, — keeldumist töötamast parteitutes, sotsialistlikkudes ning isegi fashistlikkudes organisatsioonides, kus leidub töölise noori ja kehva talurahva noorsugu. Tarvis on need noored võtta Kommunistliku Noorsoo Internatsionaali (KNI) lipu alla. On tõsi, et see töö pole kerge (nagu klassivõitlus üldse pole mänguasi, vaid võitlus elu ja surma peale); kuid noored enamused ei kardavad võitluse raskusi, nende jaoks pole olemas äravõimatuid kindlusi, kui nad endi tööd õieti teevad, nii nagu seda Lenin õpetas. Peale selle, kuna kõige halastamatumat võitlust on tarvis pidada sektantsuse vastu, peab sama vihatud võitlust pidama ka parempoolse oportunisti vastu komnoorte ridades. See parempoolse kallaku hädaoht on iseäranis kardetav praegusel ajajärgul, sest ta (parempoolne oportunism) hoiab töölise noorsugu revolutsioonilisest klassivõitlusest tagasi, viib neid sotsialismis sõiduvette, sotsialistide sappa. Töötades sotsialismis organisatsioonides, ei tohi komnoored silmapilgukski unustada sotsialistlikkude nina-meeste paljastamist. Seda paljastamist ei tule teha mitte labase sõimuga, vaid faktide ja andmetega. Tarvis on konkreetselt näidata, kuidas sotsialistid töölise noorsoo huve ei kaitse, neid kodanlusele maha sahkerdavad jne. Siis on meie agitatsioonil ja propagandal edu.

Komnoorsooühingutes on tarvis märksa kõvendada ideoloogilist kasvatustööd. Tarvis on korraldada süstemaatilist poliitilist hariduslikku õppust, kusjuures selle õppuse vormid peavad olema niivõrd elavad ja noorte arenemistasemele vastavad, et noored sellest õppusest huvitatud oleksid ja temast ei loobuks. Töölise noorsoo organisatsioonid, kes kommunistide juhtimisel tegutsevad, eeskätt spordiseltsid, on vaja viibimata muuta hulgalisteks organisatsioonideks, kõvendades seal ideoloogilist kasvatustööd enamuses valmus. Siingi on iseäranis tähtis töövormide küsimus, — leida niisugused töövormid, mis noori huvitavad ja aitavad neid tähendatud organisatsioonidesse tõmmata.

Need on peaküsimused, mida komparteid peavad noortöölise liikumise organiseerimisel silmas pidama. Võiks palju näiteid sellest tuua, kuidas noortöölise revolutsiooniline võitlus seal, kus komparteid sellele küsimusele tarvilist tähelepanu

juhivad; edukas on ja teinekord isegi väga tähtsaks teguriks kujuneb täisealiste tööliste tõmbamisel võitluse kapitali vastu. Selle kohta üks näide Poolast, mis komnoorte eeskujulikust tööst tunnistust annab. Vidzevi vabrikus Lodsis alandati mullu augustis tööliste palka 25 prots. 26. augustil algas streik kahes ketrusejaoskonnas. Streigikomiteedesse valiti ka noorte esindajad. Komnoorsooühing alustas kohe tööd selleks, et ka teistes vabrikujaoskondades streiki alataks. Kudumisejaoskonnas valiti 9 noortöölistest koosnev streigikomitee. See komitee läks direktori juurde ja nõudis noortöölistele 5 zloty'list päevapalka, täkitöö ärakaotamist, vabrikupoest sundusliku kaubaostmise ärakaotamist jne. Nende nõudmiste peale ähvardas vabrikuvallitsus noori töölt vallandada. Kuid noorte esindajad ei annud alla. Esmaspäeval, kui vanad tööliised alles töötasid, jätsid noored töö seisma. Streigikomitee suurendati kuni 18 inimeseni. Streik noortööliste seas laienes, kuna vanad tööliised ikka alles tööd tegid. See ei heidutanud noori, nad hakkasid vanade seas agitatsiooni tegema. Agitatsioonil oli edu. Noored murdsid täisealiste tööliste passiivsuse. Komnoorsooühingu üleskutse peale jätsid kõik vabriku kudumisejaoskonnad töö seisma. Kogu vabrik jäi järkjärgult seisma. Tööliised otsustasid vabrikut okupeerida. Vabrikuvallitsus kasutas tööliste töökodadest väljaminekut selleks, et vabrikuksed kinni pitseeris. Siis otsustasid 2000 töölise vabrikuõues ööbida. Järgmisel päeval organiseerisid tööliised varustekomitee ja kommuuna. Politsei konfiskeeris toiduained, kuid tööliste määratu enamus ei lõonud kõikuma. Poola kompartei ja Poola komnoorsooühingu juhtimisel jäid tööliised vabrikuõue, hoolimata näljast, külmast ja vihmast. Neid, kes streigi lõpetamise poolt rääkisid, peksid tööliised minema. Komnoorsooühingu Lodzi komitee alustas solidaarsuse hoogetööd teiste tekstiilvabrikute noortööliste seas. Vabrikutes korraldati miitinguid ja meelevaldusi. Esmaspäeval tuli Vidzevi vabriku juurde 2000 töölise. Alles laupäeval 3. septembril lahkusid tööliishulgad vabrikust. Kuid streik kestis edasi. Vabrikuvallitsus oli sunnitud tööliste nõudmisi osaliselt rahuldama.

Naistööliste seas tehtava töö alal on komparteidel üldiselt samad ülesanded, nagu ülalpool juba räägitud tööliste võitluse kohta üldse. Peale kõige selle on tarvis iseäranis suurt tähelepanu pöörata **naistööliste eriliste nõudmiste** ülesseadmise

peale, nagu — meestöölisega võrdset palka võrdse töö eest, töölt vabastamist ühes täielise palga edasisaamisega 2 kuud enne ja 2 kuud pärast sünnitamist, vaba aega lapseimetamiseks tööajal, lastesõimeid ja -aedu vabrikuvallitsuse kulul jne, jne. Et kompartei töö naistööliste seas iseäranis praegusel ajal väga tähtis on, seda näitavad paljud faktid proletariaadi revolutsioonilisest võitlusest viimase ajal, kus naistööliised tihti võitlejate eesotsas sammuvad. See tähtis osa, mis naistöölistel on revolutsioonilises liikumises, kohustab komparteid oma tööd naistööliste ja kõigi kurnatavate naiste seas üldse kümnekordselt parandama ja kõvendama. Toome paar näidet naistööliste kangelaslikkusest revolutsioonivõitluses. Belgias, Charleroi streigi ajal võttis 19-aastane naistööline Madelaine de Vulf kahe öö ja päeva kestel osa tööliste meelevaldustest Charleroi's ja Marchienne's (14. ja 15. juulil). Punast lippu kandes sammus ta meelevalduse ees ja viis tööliised tormijooksule politseinikkude väesalga peale, kes meelevaldajatel Marchienne'st väljatulekul tahtsid teed kinni panna. Meelevaldajad murdsid politseinikkude ahelikust läbi. Seesama naistööline oli Marchienne's ka selle meelevalduse eesotsas, mis ehitas barrikaade ja Kopaine lossi maha põletas. Ta pani vapralt sandarmitele vastu. Kesk-Belgia streigi ajal 13—14. juulil pidasid naistööliised trammiliikumise sellega kinni, et trammiroobastele pikali maha heitsid. Sedasama tegid naistööliised ka mitmetes teistes Belgia linnades. Suurt meelekindlust ja ennatsalgavust näitasid üles saksa naistööliised fashistlikkude bandede vastu võitlemisel. Toome näite. Dessaus korraldasid fashistid rünnaku tööliste korterite peale. Nad tulid veoautodel ja politsei saatel. Tööliised olid terve päeva uulitsal. Naistööliised olid esimestes ridades. Järgmisel päeval nõudsid naistööliised politseilt, et see fashiste tööliste linnajaku ei laseks. Kuid politsei ei teinud midagi fashistide tuleku takistamiseks. Siis tulid tööliised majadest välja ning olid terve päeva ja öö uulitsal, et mitte lasta fashiste oma linnajaku. Naised nõudsid politseilt, et see fashistide autod läbi otsiks ja sõjariistad ära võtaks. Politsei keeldus läbiotsimist tegemast ja leppis ainult sellega, et küsis fashistide nina-meestelt, kas neil sõjariistu autodes on. Need vastasid eitavalt. Kuid ühelt autolt kuuldus pauk ja üks kümneaastane poisike sai jalast haavata. Tööliishulk sai vihaseks ja nõudis, et politsei, kes neid bandiite laseb tööliste linnajaku, siit jalamaid

kaoks. Politsei tahtis mõnda töölise ja kommunisti vangistada, kuid töölised ei lasknud seda sündida. Naised võtsid üksteisel kätest kinni ja sulgesid niiviisi nullitsa fashistide autodele, karjudes viimastele „seisa!“ Kuid fashistid ei peatanud autoid ja tahtsid naistele peale ajada. Alles nüüd segas politsei vahele ning fashistide autod olid sunnitud tagasi pöörama ja endile teist teed otsima.

Meie näeme siin, kuidas hulgaline revolutsiooniline võitlus sünnitab kangelasi ka naistööliste hulgas.

Töö maal. Maal (mõisates, taludes, maal olevates vabrikutes ja muudes töökohtades) tuleb otsustavalt kõvendada kompartei organisatsioone. Tarvis on luua rakukestevõrk, mis ulataks igasse tähtsamasse töökohta, tarvis on luua maal niisugune parteiorganisatsioon, et ükski vald kompartei mõjupiirkonnast välja ei jääks. Tuleb tugevasti kõvendada kompartei sidet põllutööliste ja kurnatavate talurahva hulkadega. Komparteid peavad organiseerima ja toetama maatörahva hulkade võitlust nende olukorra parandamiseks. Nad peavad toetama kõiki nende majanduslikke ja poliitilisi nõudmisi, mis sihitud kapitali vastu, samal ajal silmas pidades seda, et mitte sattuda tagurlike väikekodanlike nõudmiste õnge. Komparteid peavad kurnatavatele talurahvahulkadele selgeks tegema, et nende pääsemiseks nälgist ja viletsusest on üksainus tee, see on töölise ja talurahva valitsus, proletariaadi diktatuur. Tarvis on organiseerida linnatööliste sidet maatörahvahulkadega, et teostada proletariaadi juhtivat osa kurnatavate talurahvahulkade revolutsioonilises liikumises. Niisuguse elava sideme loomine linnatööliste ja maatörahva vahel on iseäranis tähtis (ühised väljasõidud maale, koosolekute, miitingute, pidude jne organiseerimine j. m.). Iseäranis suured ülesanded on maal asuvate tööstusettevõtete jne töölistel talurahva hulgas töötamisel. Need puutuvad töötavate talurahvahulkadega alatasa kokku ja võivad niiviisi päevast päeva külas revolutsioonilisi ideesid levitada. Selleks on muidugi tarvis, et kompartei töö neis maalasuvates tööstusettevõtetes oleks vastavale kõrgusele tõstetud.

Külas tehtav agitatsioon ja propaganda olgu konkreetne, asjalik ja sündigu lihtsas, kuulajaile arusaadavas keeles. Seda tuleb iseäranis hästi meeles pidada. Ülesseatavad nõudmised, hüüdsõnad peavad olema päevakohased, valusaid küsimusi puudutavad ning vastavad põllutööliste, kehvikute või keskmikkude, üksikute maatörah-

vakihtide erihuvidele. Kõige selle juures on tarvis organiseerida proletariaadi juhtimisel kurnatavate talurahvahulkade hulgalist **aktiivset võitlust** kõigi nende nõudmiste eest (meeleavaldused, koosolekud, miitingud, oksjonite takistamine jne). Tarvis on organiseerida **talurahvakomiteed**, kes organiseeriks ja juhiks kurnatavate talurahvahulkade võitlust kapitali vastu, kusjuures iseäranis tähtsapanu peab juhtima nende komiteede töö sisule ja vormile, et see oleks tõepoolest revolutsiooniline ja aktiivne. Komparteid peavad organiseerima tööd meile vaenulistes talurahvaorganisatsioonides maal, kui seal leidub töötavaid talupoegi. Iseäranis on tarvis silmas pidada **fashismi hädaohtu vastu võitlemist maal**, sest fashism võib oma demagogiaga ajutiselt ka suure osa töötavat talurahvast oma mõju alla kiskuda, kui meie maal kohe algusest peale kõige otsustavamalt fashismi paljastamise tööd ei tee. Ühes fashismi paljastamisega on tarvis iseäranis suurt tähtsapanu juhtida sotsfashismi paljastamisele, kes eriti maatöölise organisatsioonides endale sooja pesa on loonud. Kompartei töös maatöölise seas peab tähtsapanu keskpunktiks olema sotsfashistide mõju kaotamine ja maatöölise hulkade (samuti teiste maatörahvakihtide) võitmine kompartei lipu alla, ehk vähemalt nende erapooletuks tegemine proletariaate revolutsiooni puhuks (keskmik). Talurahva küsimus on siin proletariaadi liitlaste küsimus proletariaates revolutsioonis.

Töö sõjaväes ja võitlus sõjahädaohtu vastu. Komparteid peavad maksimaalselt looma oma organisatsioonid sõjaväeosadesse, kus neid veel pole, sõjaväerühmade tehastesse, sadamatesse, raudteedele, laevaliiniidele jne. Kõigis neis kohtades on tarvis teha kõige energilisemat sõjaväest kihutustööd, samuti ka otsekohe takistades sõjaväerühmade valmistamist ja vedu. Tarvis on igal sammul pidada hulgalist võitlust sõjahädaohtu vastu, korraldada meelevaldusi, miitinguid, koosolekuid, tehes individuaalset selgitustööd, tarvitades selleks kõige laiemal määral töölise ajakirjandust jne, jne. Igat kodanluse sammu imperialistliku sõja ja Nõukogude Liidu vastase interventsiooni ettevalmistamises (relvastamine, strateegiliste teede ehitamine jne) on vaja paljastada ja näidata teda törahvale. Komparteid peavad järelejätmata paljastama sotsfashistide osa imperialistliku sõja ja Nõukogude Liidu vastase Interventsiooni ettevalmistamises. Tarvis on törahvahulkadele ikka ja alati sotsjuudaste ülalpidamist möödunud ilma sõja ning ko-

dusõdade ajal meelde tuletada. Komparteid peavad tegema kihutustööd selleks, et töörahvas mobilisatsiooni puhul selgest mitte kõrvale ei hoiaks, vaid kodanlisesse sõjaväkke läheks, sõjariistad kätte saaks, ja need siis „oma“ kodanluse vastu pööraks ja imperialistliku sõja kodusõjaks muudaks. Tarvis on otsustavalt võidelda sõjahädaohu allahindamise vastu, mis veel paljudes komparteid aset lelab, ning samuti on tarvis puruks lüüa see vaade, mis püüab lähenevat sõda kujutada kui tegurit, mis iseenesest, automaatselt proletaarsele revolutsioonile viib. Imperialistlik sõda ei muutu iseenesest proletaarseks revolutsiooniks, teda on tarvis muuta kodusõjaks, mis proletaarse revolutsiooni võidule viib. Praegusel ajal on olukord niisugune, et proletaarne revolutsioon võib ühel ehk teisel maal lahti puhkeda enne imperialistliku sõja algust. See kõik aga kohustab komparteid sõjavastast tööd maksimaalselt kõvendama.

Jaapani ja Hiina komparteid tööst Mandshuuria ja Schanghai sündmuste ajal võib tuua terve rea näiteid eeskujulikust, kangelaslikust sõjavastasest võitlusest.

Sel ajal kui Jaapani väed Schanghai peale tungisid, organiseeris Hiina KP Schanghai lääneosas tekstiiltöölise streigi kõigis jaapani kapitalistidele kuuluvates tekstiilvabrikutes, nõuti palgakõrgendust ja jaapani vägede äraviimist Schanghaiist. Streigist võttis osa 40.000 töölise: Streik kestis 4 kuud, sellest 2¹/₂ kuud peale sõjategevuse lõppu Schanghai. Streik toimus jaapani ja Kuomingangi täakide terrori ning äärmise majandusliku viletsuse olukorras. Kuid sellest hoolimata ei tulnud töötatöölise poolt ühtki streigimurdmise juhtumist ette.

Mitu hiina autojuhti, keda jaapanlased Schanghai sündmuste ajal sundisid autodel jaapani soldateid ja sõjavarustust vedama, juhtisid autod Jangtse jõkke ning uputasid sinna sõjavarustuse ja uppusid ka ise.

Schanghai rahvusvahelises linnaosas keeldusid hiina telefonistid inglise kontsessioonis jaapanlaste pealetungi ajal töötamast, olgugi, et neid surmanuhtlusega ähvardati. Osa neist lasti maha, kuid teised ei tulnud sellegipärast tööle.

Kohe sõja algusest peale organiseeris Jaapani KP kõige vapramalt võitlust sõja vastu, kuulutades Jaapani lüüasaamise hüüdsõnu. Rahvusvahelisel sõjavastasel päeval 1. augustil 1932. a. viisid kommunistid ja revolutsioonilised töölised Tokios mitu tuhat töölise uulitsameeleavaldusele, sellest hoolimata, et võimud mobiliseerisid mitu

tuhat politseinikku, kes kuulipildujatega relvastatult linnaringi sõitsid. Kommunistide ja revolutsiooniliste tööliste rühmad, kus 30—40 inimest koos, korraldasid vabrikutes miitinguid, nõudes sõja lõpetamist. Tööliste linnajagude elanikud võtsid meeleavaldajaid vaimustatud revolutsiooniliste hüüetega vastu.

Schanghai pealetungimise ajal andis soldatite revolutsiooniline komitee Schanghai sõjavastase üleskutse välja ja väelinnil loobiti sõjaväeleennukist revolutsioonilisi üleskutsed alla. Kommunistlik propaganda leidis sõjaväes elavat vastukaja. Nii näit. lasti Mandshuurias Fuschunis 200 jaapani soldatit maha selle eest, et nad keeldusid võitlemast oma hiina klassivennade vastu.

Toome veel näite Prantsuse KP tööst sõjaväes. Prantsuse mereväe distsiplinaarpataljoni Korsika saarel tekkis meremeeste mäss. 26—28. veebruaril 1932. a. peeti nende meremeeste üle kohut. Meremehed, kelle seas prantsuse kommunistid kolm kuud olid töötanud, hakkasid ühe seltsimehe kartserisse paigutamise puhul vastu, ehtasid barrikaadid ja võitlesid vahtidega. Nende vastu toodi sandarmid ja pataljon jalaväge. Kohtus nõudsid meremehed endile advokaati-kommunisti, toonitades, et nad ainult kommunisti usaldavad. Kohtu all oli 5 vastuhakkamise juhti. Tunnistajaid oli kutsutud 19. Kuid meremehed ei pidanud endid kohtus ülal mitte kui kohtualused, vaid kui süüdistajad, kes prantsuse imperialismile energiliselt peale tungisid.

Niisuguseid näiteid võiks tuua palju, kuid aitab neistki, et peajoonteski näha, kuidas sõjaväes ning sõja olukorras enamlast tegutsema peab.

Ajakirjandus. Siin on komparteid tarvis kogu jõuga teostada seda enamlast põhimõtet, et partei ajaleht peab olema tõeliselt enamline kollektiivne agitaator, propagandist ja organisaator. Ajakirjanduse sisu olgu konkreetne, selge, hulkadele arusaadav. Tarvis on käsitada eestkätt põlevaid päevaküsimusi, neile õigel ajal reageerida, neid tõsta enamlastele põhimõttelisele kõrgusel, siduda proletariaadi klassivõitluse üldiste ülesannetega. Kogu parteide töö peab leidma nende ajakirjanduses enamlast valgustamist. Ajakirjandus peab komparteid käes olema väga teravaks relvaks nende võitluses kodanlike korra hävitamise ja proletariaadi diktatuuri maksmapaneku eest. Just parteide ajakirjanduse peale (arvates siia hulka ka see ajakirjandus, mis otsekohe komparteid ajakirjandus ei ole, kuid mis nende juhti-

mise all tegutseb) langevad iseäranis suured ülesanded kõigi nende komparteide töö puuduste kõrvaldamises, millest siin jutt on ja komparteide revolutsioonilise liikumise tõusu tempodest mahajäämise likvideerimises ning enamilise hulgalise töö tegemises.

Töö parlamendis ja omavalitsuseasutustes. Komparteid peavad iseäranis suurt tähelepanu sellele juhtima, et parlamentide ja omavalitsuseasutuste kõnetoole tõesti revolutsiooniliselt ära kasutataks. Iga kommunist, iga aus revolutsiooniline tööline, kes on valitud ühte ehk teise esinduskogusse, ei tohi silmapilgukski unustada, et ta on sinna valitud tööliste ning teiste kurnatavate hulkade poolt. Igal saadikul peab olema kõige lähedam *side* tööliste, kogu töörahva hulkadega. Parlamendisaadikute tegevuse üle peab olema seatud tõsine *proletaarne kontroll*. Saadikute töö raskuse keskpunkt peab olema *väljaspool parlamente ja omavalitsuseasutusi*. Nad peavad väsimata tegema laialist agiteerimise, propageerimise ja organiseerimise tööd. Neil on selleks võimalusi. Neid võimalusi peavad nad kõige kõrgema määranäi ära kasutama, korraldades (vabrikutes jne) koosolekuid, *mittinguid*, meelevaldusi jne, jne.

Nende saadikute töö parlamentides ja omavalitsuseasutustes ei tohi olla sotslik parlamentarismi kummardamine. Peasjaks ei ole mitte parlamendi liige olla. Parlament on revolutsioonilistele töölistele vaid üheks abinõuks, mille abil kompartei juhtimisel töölisti ning teisi töörahva hulki organiseerida ja neid proletaarsele revolutsioonile viia.

Samuti tuleb parlamentlikust tööst „pahempoolse“ loobumise (kui loobumine pole tingitud komparteide erilisest taktikast ühel ehk teisel silmapilgul) vastu võidelda. Kodanlikes korras peab proletariaat kõiki teesid ära kasutama, mis kapitalismi hävitamisele viivad.

Kaadrite küsimus ja komparteide ideeline tase. Kaadrite kõvendamine, eeskätt juhtivate kaadrite kõvendamine, on üks peaküsimustest komparteide töös. Nagu juba öeldud, on tarvis edaspidi palju suuremal määral kui senini, järkjärgult alt vabrikutööliste hulgast uusi kaadreid välja eraldada. Erilist tähelepanu on tarvis juhtida nende uute kaadrite karastamisele tegelikus klassivõitluses. Komparteid on tarvis ideoloogiline kasvatustöö nii kõikide parteiliikmete seas, kuid iseäranis veel juhtivate kaadrite hulgas, veel palju kõrgemale tasemele tõsta, kui see senini olnud. Siin peab olukorrale vastavalt kõik-

sugu vorme, — ringide tööd, kursusi, üksikuid loenguid, kirjanduse ja ajakirjanduse lugemist jne ära kasutama. Paljude komparteide ees seisab väga tähtsa ja suure ülesandena endi minevikuvigade enamline arvustamine ja nende kogemuste arvestamine. Tarvis on veel enam kõvendada võitlust kahel väerinnal, — parempoolse kallaku kui peahädaohu vastu praegusel ajajärgul, ning „pahempoolsete“ kõverduste vastu. See võitlus kahel väerinnal peab olema lahutamata osa kogu parteide tänapäevasest võitlusest. Tarvis on kontrollrevolutsioonilise trotskismi jäänused puruks lüüa, kus neid veel alale on jäänud. KITK XII pleenum rõhutas iseäranis veel seda, et Karl Marxi surma 50. aastapäeva (14. märtsil 1933. a.) peavad komparteid kõige laiemas ulatuses marksismi-leninismi ideede levitamiseks laialistes töölis- tehulkades ära kasutama, muutes seda tähtpäeva lähtepunktiks marksismi-leninismi teooria alalisel süstemaatilisel levitamisel, paljastades kõige otsustavamalt sotsiaalfaschistide „marksismi“, nende jõledat Marxi õpetuse moonutamist. Komparteid peavad igal sammul meeles pidama, et ilma revolutsioonilise teooriata ei ole revolutsioonilist liikumist.

Nõukogude Liidu sotsialistliku ehitustöö saavutuste ja kogemuste populariseerimine. Komparteid peavad kogu enda töös alatasa populariseerima Nõukogude Liidu sotsialistliku ehitustöö saavutusi konkreetse faktilise materjali abil (esimese viis-aastaku teostamine nelja aastaga jne, jne). Tarvis on jalamaid reageerida igale kodanluse ja sotsfaschistide valele Nõukogude Liidu kohta ja näidata hulkadele arusaadavalt, kuidas need härrad sihilikult mustavad Nõukogude Liitu, kui kogu ilma töörahva ainust isamaad. Tarvis on sotsialistliku ehitustöö saavutusi alati kõrva seada kapitalismi kriisi tulemustega, nende viletsustega, mida see kriis toob miljonitele ja miljonitele töölistele ning kehva- dele talupoegadele. Kõige selle juures ei tohi komparteid unustada hulkadele selgitamast sotsialistliku ehitustöö kasvu raskusi ja nende põhjusi, samuti ka seda, kuidas Nõukogude Liidu proletariaat neist raskustest üle sai ja üle saab. Siin on tarvis näidata kommunistliku partei osa sotsialistlikus ehitustöös. Tarvis on näidata, et **ainult kompartei suudab proletariaati revolutsiooniliselt võidule viia, ainult kompartei juhtimisel on sotsialistlik ehitustöö võimalik.** Komparteid kodanlistel maadel peavad *kõige suuremal määral* ära kasutama ÜK(e)P võitluse kogemusi

nil enne kui pärast Oktoobrirevolutsiooni. Neil seisab ju suurem osa sellest tööst alles ees, mis ÜK(e)P juba võidukalt on ära teinud. Komparteid ei tohi unustada, et vene revolutsiooni põhiküsimused on kogu rahvusvahelise proletaarse revolutsiooni põhiküsimused. Kõigesse sellesse töösse peavad komparteid põimima Nõukogude Liidu kaitsmise agiteerimise **Interventsiooni hädaohu vastu**.

Need on komparteid üldised peatulesanded praegusel ajajärgul. Erimaadelsisavad nad eriulatuses ja eriläbilõikes iga üksiku kompartei ees. Nende ülesannete teostamise konkreetne vorm ei saa kõigil maadel ühesugune olla. Igal maal ja igas olukorras on tarvis nii tegutseda, nagu see kusagil on kõige kasulikum ja tagajärjerrikkam. Ei saa kõigil maadel, igas olukorras, kõigi ülesannete täitmisel olla täpselt ühesuguseid tööviise. Ja pealegi on peale nende üldiste ülesannete iga maa komparteil veel terve rida oma erilisi küsimusi, ülesandeid, mida teistel maadel mitte ei ole.

Kõigi nende ülesannete täitmisel peavad komparteid organiseerima oma **saavutuste**, oma edukate tööviiside kõige laialisemat **populariseerimist** nii rahvuslises, kui ka rahvusvahelises ulatuses. Samuti on tarvis **arvestada** ka kõiki tehtud **vigu**, et neid mitte enam korrata. Kõigi nende ülesannete täitmine, kogu komparteid töö peab olema alalise **enamlike enesearevustuse** tule all, mis aitab kõvendada proletariaadi revolutsioonilist võitlust, on selle võitluse edukuse üheks peatingimuseks.

Ainult siis, kui komparteid Kommunistliku Internatsionaali enamlikel juhtivusel need ülesanded täidavad, mis XII pleenum neile ette seadis, suudavad nad **purustada sotsfaschismi kui kodanluse sotsiaalse peatoe ja võita tööliklassi enamuse proletaarse revolutsiooni lipu alla**. Ainult siis suudame lõpuni **paljastada faschismi demagoogia**.

Kogu komparteid tööst peab praegusel ajajärgul **proletariaadi diktatuuri eest võitlemise idee** ja nõukogude valitsuse loosungi populariseerimine iseäranis selgelt ja teravalt läbi käima. Proletariaadi diktatuuri ideed ei tohi kinni mätsida, teda ei tohi asendada muude, segavate loosungitega. Tööliklassile on tarvis otsekohe ja selgelt öelda, et kommunistlik partei võitleb proletariaadi diktatuuri eest; tööliklassile on tarvis selgelt ja konkreetselt näidata, mida proletariaadi diktatuur tähendab. Siin peab veel kord rõhutama seda määratusuurt tähtsust, mis on Nõu-

kogude Liidu, kui proletariaadi diktatuuri konkreetse kehastuse, sotsialistliku ehitustöö saavutustel. Ka kõigile teistele kurnatud hulkadele on tarvis konkreetselt näidata, missugune tähtsus on proletariaadi diktatuuril nende kohta; tarvis on näidata, kuidas **ainult** proletariaadi diktatuur toob ka neile töörahvakihtidele tõelist vabane mist kapitali ikkest.

Pleenum rõhutas, et praeguse aja kõige tähtsamaks küsimuseks on **hulkade võitluse arendamine**, ta laiendamine ja süvendamine kõigis ta vormides. Hulkade revolutsioonilise võitluse organiseerimisel on tegusid tarvis. Ning selles võitluse käigus likvideerivad komparteid oma töö puudusi, organiseerivad, karastavad oma ridu ja valmistavad proletariaati otsustavateks lahinguteks kodanlusega võimu pärast ette.

Selle võitluse keskloosungina seadis pleenum üles:

Kapitali pealetungi vastu!

Faschismi ja tagurluse vastu!

Läheneva imperialistliku sõja ja Nõukogude Liidu vastase interventsiooni vastu!

Pleenum rõhutas eriti seda, et kõiki ülalloetletud ülesandeid, nagu juba öeldud, on tarvis täita **kiiresti**. Kiiresti sellepärast, et aega selleks on väga vähe üle jäänud. Sündmused arenevad ruttu. Nende arenemises on võimalikud järsud pöörangud, äkilised olukorra muutused, mis ühe ehk teise maa kompartei niiöelda üle õõ võivad panna niisugusesse seisukorda, et tal tarvis on juhtida proletariaadi otsekohest tormijooksu kodanlise korra kukutamiseks. Ja proletariaadi võit selles otsustavas võitluses oleneb praegu eestkätt komparteid, tema valmisolekust, ta võitlusevõimest.

Siin peab veel kord seda alla kriipsutama, et komparteid peavad kõige järjekindlamat ning halastamatumat võitlust pidama **kahele väerinnal**. Nad peavad veel enam kui senini kõvendama seda võitlust endi igapäevases praktilises töös, peavad kõik ja igasugused kõrvalekaldu mised Kominterni liinist, igasugused parem- ja „pahempoolse“ oportunismi avaldused paljastama ja puruks lööma. On tarvis paljastada nende oportunistlikkude vaadete konkreetseid kandjaid. Ei tee komparteid seda, siis tabab proletariaati võitluses kodanluse vastu kindlasti kaotus. Peatuli tuleb koondada parempoolse kalaku pihta, sest see on peahädaoht praegusel ajajärgul.

Lõpuks on tarvis lühidalt peatuda nende eritulesannete juures, mida KITK XII plee-

num tähtsamate kapitalistlike maade kompartei de ette igapäevale üksikult üles seadis.

Saksamaa kompartei. Mobiliseerida töörahva miljonilisi hulki nende igapäevaste huvide kaitseks, nende rõõvimise vastu monopolistliku kapitali poolt, fashismi ja erakorraliste seaduste vastu, marurahvusluse ja maruisamaalsuse vastu ning majanduslike ja poliitiliste streikide teel, proletarise internatsionalismi eest võitlemise ja meelevalduste teel viia hulgad poliitilisele üldstreigile; sotsiaaldemokraatlike põhimasside äravõitmine, ametiühingliku töö nõrkuste otsustav kõrvaldamine. Pealoosung, mida Saksamaa kompartei peab fashistliku diktatuuri loosungile („Kolmas impeerium“) ja samuti ka sotsiaaldemokraatliku partei loosungile („Teine vabariik“) vastu seadma — on **töölise ja talupoegade vabariigi** loosung, s.o. Nõukogude Sotsialistlik Saksamaa, mis samuti kindlustab Austria ja teiste Saksamaalade rahvaste vabatahtliku liitumise võimaluse *).

Prantsuse kompartei. Pööre tööliste ja talupoegade hulkade igapäevaste huvide kaitsmisele (palkade alandamise vastu, sotsiaalkindlustuse ja töötutele viibimata abiandmise eest, maksukoorma vastu jne), ühendades seda kaitsmist võitlusega Versailles lepingu vastu, Elsass-Lothringi ja asumaade rõhumise ja prantsuse imperialismi sõjapoliitika vastu. Parteid, unitariseid ametiühinguid ja komnoorsooühingut selles sihis ümber orienteerides, visa hulgalise tööga oma noorte kaadrite sektantsust võites, neid ümber kasvatades laialdase valitavuse ja all-hulkades nende vastu tekkinud usalduse alusel — kannat-

*) Hitleri võimulepääsemisega Saksamaal on Saksa KP töötingimustes ja ta töös endas sündinud sügavad muudatused (vaata selle ülelähemalt käesolevas „Klassivõitluse“ nr-15 N. Timsoni artiklis). Kuj Saksa KP enne töötas legaalselt ja osalt poollegaalselt, siis on ta nüüd sunnitud töötama pööranda all. Kompartei tuli kogu enda tegevus sellele vastavalt ümber korraldada. Olgugi et ta juba aegsasti ettevalmistusi oli teinud pööranda alla minekuks, ei läinud see pööranda alla minek parteile siiski mitte ilma teatud kaotuseta mööda. Kuid peasi on, et SKP oma read fashismi löögi alt üldiselt organiseeritult välja viis ja praegu organiseerib tööliskulkade energilist vastupealetungi fashismi pealetungile. Seda näitab muuseas ka see fakt, et Prantsuse KP häälkandja „L'Humanite“ teatel Saksa KP keskhäälkandja „Die Rote Fahne“, mis nüüd pööranda all ilmub, juba kolmesajatuhandes eksemplaris laiali läheb, et saksa tööliste ikka otsustavamalt fashistlike pruunsärklaste vastu välja astuvad, neid vabrikutest välja kihutavad jne. Hitleri müstpruunide timukajõukude terror ei suuda proletarise revolutsiooni kiiret lähenemist Saksamaal takistada.

likult ja väsimata võidelda sündikalistlike ja sotsialistlike tööliste vabastamise eest reformistlikest, parlamentlikest ja patsifistlikest illusioonidest.

Poola kompartei. Majanduslike ja poliitiliste streikide väerinna laiendamise; Poola sotsialistliku partei hulgalise mõju hävitamine; talupoegade väljaastumiste juhtimine tervel Poolamaal; partei nõrkuste kõrvaldamine suurtes ettevõtetes, raudteelaste keskel ja sõjaväes. Kui tingimused kohased, peab partei enda peale algatuse võtma üldstreigi läbiviimiseks. Linna ja küla kõige laialisemate hulkade mobiliseerimine kuritegelise nõukogudevastase sõjapoliitika vastu. Visa ideoloogiline võitlus poola tööliste, talupoegade ja väikekodanluse rahvuslike eelarvamiste vastu.

Tsheho-Slovakkia kompartei. Majanduslike ja poliitiliste võitluste kestev edasiarendamine altpoolt ühise väerinna alusel, sidudes seda võitlust tsheho-slovakkia valitsuse kui imperialismi käsiku paljastamisega. Võitluse kõvendamine sotsiaaldemokraatia vastu, kõige passiivsuse ja sabassõrkimise poliitika tendentside süstemaatiline äravõitmine, võitluste juhtimise oma käte võitmine ja kompartei ning punaste ametiühingute poolt võitluste käigus kättevõidetud hulgalise mõju organisatsiooniline kindlustamine.

Itaalia kompartei peab sügavalt pööranda alt välja tulema, arendades hulgalist võitlust fashistliku diktatuuri vastu töörahva igapäevaste huvide kaitsmise alusel, selleks fashistlike koosolekuid ära kasutades, ettevõtetes väikeid kohtamiskoosolekuid organiseerides, fashistlike ametiühingutesse, kultuur- ja ühistegelistesse organisatsioonidesse sisse tungides, streike ja meelevaldusi ette valmistades ja läbi viies; hulgalist pöörandaalust tööd igati kõvendada.

Hispaania kompartei. Pidades kurssi proletariaadi ja talurahva nõukogulise diktatuuri poole, luua töörahva hulgalise liikumise tõstmise organisatsioonilised toetuspunktid vabrikute ja tehaste tööliste, töötute, talupoegade ja soldatite valitud komiteede näol, seejuures sektantlikku omaette olemist lõpetades ja anarhistlike tööviise kõrvaldades.

Inglise kompartei. Töös reformistlike ametiühingute ridades otsustav pööre läbi viia, tõstes tööliskulki võitlusele altpoolt ühise väerinna alusel: 1) kodanluse pealetungi vastu, mis juhitud tööliste tööpalga ja töötute toetuse mahakiskumisele; 2) valitsuse poliitika vastu, mis jaa-

pani ja prantsuse imperialismi nõukogudevastast agressiivsust toetab ja julgustab; 3) Briti asumaade ja Iirimaa iseseisvuse eest.

P.-A. Ühendriikide kompartei peab hulki mobiliseerima võitluseks; 1) sotsiaalkindlustuse eest, palkade kärpimise vastu, töötutele viibimatu abiandmise eest; 2) abiandmise eest kokkuvarisevatele farmeritele; 3) neegrite üheõigusluse ja „Musta võõ“ enesemääramiseõiguse eest; 4) Hiina rahva ja Nõukogude Liidu kaitsmise eest. Otsus töö pöörde kohta parteis ja pahempoolsete ametiühingute Liidus on tarvis teostada.

Jaapani kompartei ülesandeks on muuta oma võitlust sõja ja Hiinamaa maaalade haaramise vastu tõeliseks tööliste ja talupoegade hulgaliseks liikumiseks, seda tihedalt sidudes võitlusega hulkade igapäiste nõudmiste eest. On tarvis luua tööliste ja talupoegade omakaitse komiteesid, on tarvis organiseerida külade üheaegseid väljaastumisi talupoegadelt maksude vägivaldse sissenõudmise ning rentnikkudelt maa äravõtmise vastu; on tarvis selgitada hulkadele revolutsioonilise võitluse hädavaajalikkust, et mõisamaad talupoegade jaoks tasuta konfiskeerida.

Hiina kompartei. 1) Mobiliseerida hulki rahvusliku-revolutsioonilise võitluse loosungi all jaapani ja teiste imperialistide vastu Hiinamaa rippumatuse ja ühendamise eest; 2) nõukogude raioonide arendamine ja ühendamine, punaväe kõvendamine; 3) arendada võitlust Kuomingtangi võimu kukutamiseks; 4) viia otsustav pööre läbi punaste ametiühingute muutmises hulgalisteks organisatsioonideks ja Kuomingtangi ametiühinguisse kuuluvad töölistel oma poole võita; 5) arendada partisaanliikumist, seades Mandshuurias selle liikumise loosungiks talupoegade komiteede loomise, maksude ja valitsuse käskude boikoteerimise, imperialistide agentide varanduste konfiskeerimise, valitava

rahvavõimu organiseerimise; 6) populariseerida nõukogude raioonide saavutuste ja Hiina ning NSVLiidu tööliste ja talupoegade vennaliku liidu loosungit.

India kompartei: Kompartei organisatsiooniline ja poliitiline kindlustamine, enamliste kaadrite kasvatamine, visa võitlus reformistlikkudes ametiühingutes, laialdase imperialismivastase väerinna arendamine, hulkade vabastamine rahvuskongressi mõju alt; üldstreigi agitatsiooniline ja organisatsiooniline ettevalmistus; igati toetada talupoegade liikumist riigimaksude, rendirahade ja võlgade tasumata jätmiseks; agraarrevolutsiooni põhiloozungite ja ülesannete populariseerimine (XII pleenumi resolutsioonist).

* * *

Meie seisame otsustavate võitluste eel töö ja kapitali vahel. Oleme üle minemas revolutsioonide ja sõdade teise vooru. See üleminek areneb ikka kiireneval sammul. Teadku iga kommunist, et tema praegusel ajajärgul rohkem kui kunagi varem vastutab hulgamiljoniliste töörahvahulkade tuleviku eest. Iga kommunist, iga kompartei kaasatundja, iga aus tööline ja kehvtalunik teadku, et **meist enestest** oleneb kodanluse kukutamine, et **meist enestest** oleneb meile parema tuleviku võitmine proletariaadi diktatuuri maksmapaneku teel Nõukogude Liidu eeskujul. Enam kui kunagi varem nõuab praegune ajajärk meilt visa ja ennastohverdavat võitlust.

Selle võitluse edu, **meie võidu tagatiseks** on Nõukogude Liidu, kui rahvusvahelise proletarise revolutsiooni võimsa kantsi, ÜK(e)P ja Kommunistliku Internatsionaali olemasolu, kes marksismi-leninismi teooria alusel õigesti juhatavad proletarise revolutsiooni arenemist. Meie võidu tagatiseks on see, et rahvusvahelist revolutsioonilist töolisteliikumist juhivad raudse käega Lenini parem õpilane sm. **Stalin**.

KARL MARXI SURMA 50. AASTAPÄEVA PUHUL

R. V.

Marxi elust ja tööst

(Lõpp)

IV. Marx—Engels

Sellest silmapilgust peale, kui Marx ja Engels kokku said, töötasid ja võitlesid nad lahutamatu käsi käes. Nende esimene kokkusaamine Kölnis 1842. a. novembris olla küll külm ja ametlik olnud, kuid seda pare-

mateks sõpradeks ja seltsimeesteks said nad pärast. Ajalugu ei tunne teist sarnast geenuste südamiikku sidet, kui Marxi ja Engelsi side üksteisega.

Engels oli Marxist kaks aastat noorem. Alguses sidus neid pahempoolne hegelism,

1848. a. revolutsiooni eelaeg ühendas neid kui revolutsiooni eelvõitlejaid. Üheskoos muutusid nad kommunistideks-marksistideks. 1848. a. revolutsioonist võttis Engels otsekohestes sõjariistus võitlustes osa (ta oli Villichi revolutsioonilises sõjaväes adjutantiks ja võttis osa neljast lahingust).

Kui kontrrevolutsioon võitis, põgenes ka Engels Inglismaale ja asus „Ermen-Engelsi“ ettevõttesse kantseleitööle (nagu ülalpool juba rääkisime), sest et muud tööd saada ei olnud. Engels ise nimetas seda tööd „koeraametiks“. Oma väiksest palgast aitas ta Marxi niipalju kui vähegi võimalik oli. Kirjavahetuse Marxiga seadis ta sisse oma isa äri kaudu, tarvitades firma agente, posti, sidemeid (et kirjavahetust politsei eest varjata, kes nii Marxi kui Engelsit hoolega silmas pidas). Marxile saatis ta isa äri kulul postmarke, bänderolle ja muud. Äärmistel kordadel seadis ta ka võltsarveid kokku, et isa ettevõttest Marxile hädast väljaaitamiseks raha muretseda.

Hiljem hakkas Engels rohkem palka saama ja siis võis ta Marxi ka rohkem toetada. 1860. a. suri Engelsi isa ja 1864. a. sai Engels „Ermen ja Engelsi“ äri kaasosaniku ning ettevõtte üheks direktoriks. 1869. a. lahkus ta „puuvilla lordi“ ametist. Enne aga kui seda teha, nõudis ta Marxiilt tema võlgade täielikku nimekirja, tema täpset eelarvet ja seadis siis ka oma edaspidise elu peale eelarve kokku ning müüs oma vabriku direktori- ja pärandatud osaniku-õigused ära hinnaga, millest arvas võimaliku olevat endal ja Marxil lähedalt ära elada. Marx oli juba 1862. aastast peale suurel määral Engelsi ülespidamisel. Nüüd aga maksis Engels kõik Marxi veksleid ja muud võlad välja, kolis järgmisel aastal ise ka Londonisse (1870.) ja jatkas Marxiga koos ühist tööd.

Engelsi amet isa äris oli Engelsil alati kõrvaliseks asjaks, ainult sissetuleku allikaks endale ja Marxile. Selle kõrval tegi ta energiliselt tööd teadusliku sotsialismi loomiseks ühes Marxiga. 1851—1862. a. oli Marx „The New-York Tribune“ kaastööliseks. Tegelikult tegi seda kaastööd aga Engels, kes oma kirjatööd Marxi kätte saatis, kes siis, omakorda neid New-Yorki läkitas oma nime all (raha kaastöö eest saadeti muidugi Marxile). Engels pidas seda tarvilikuks selleks, et Marxil suurem võimalus oleks oma põhitööd — „Kapitali“ — kirjutada, et Marxil ei tarvitseks muude kõrvaliste „väiksemate“ asjade peale tähelepanu raisata. Marx omakorda ei pidanud end alguses küllalt ingliskeele tundjaks, et selles keeles iseseisvalt kirjutada,

Alles 29. I 1853 (peale pooleteistaastast kaastööd) kirjutab Marx Engelsile: „Eila riskeerisin ma esimest korda ise artikli kirjutada Dana („The New-York Tribune“ väljaandja) jaoks *ingliskeeles*.“ Kuid ka edasi jatkas Engels oma tööd ikka Marxi nimel.

1857. a. tegi Dana ühenduses kaastöö ja tasu vähendamisega tema nimetatud ajalehes Marxile ettepaneku kaastööd teha kavatsetavale leksikonile. Marx teatas sellest Engelsile. Engels oli nõus, et nad kahekesi kogu leksikoni kokkuseadmise oma peale võivad võtta; ta kirjutas — „niipalju „täieväärtuslikku“ teadust andname meie kergesti, kui selle vastu vahetuseks ainult täieväärtuslikku kalifornia kulda saaks.“ Tervet leksikoni nad kokku seada ei saanud, kuid palju kaastööd tegid nad sellele siiski.

See asjaolu, et Marx ja Engels tööd üheskoos tegid, ei võimalda tihtigi kindlaks määrata, missugused nende kirjatööd eraldi kumbagi kirjutatud on. 1851—1852. a. „The New-York Tribune's“ ilmunud artiklid ilmusid kõik Marxi nime all. Need kirjatööd ilmusid hiljem eriraamatuna pealkirja all „Revolutsioon ja kontrrevolutsioon Saksamaal“, kui Marxi kirjutatud. Nüüd on selgeks tehtud, et kogu see raamat on Engelsi kirjutatud, kuna Marx neid artikleid ainult läbi vaatas.

Engels saatis Marxile tema, naise ehk laste haiguste puhul veine (oma ettevõtte ladust). 1857. a. suvel jäi aga Engels ise tõsiselt haigeks. Ta kirjutas sellest Marxile, kirjutas ka arstide otsustest jne. Engelsil oli kollatõbi. Marx asus Briti Muuseumis uurima kõike uuemat prantsus-, inglis- ja saksakeelset arstiteaduslikku kirjandust selleks, et Engelsit haigusest päästa. Uurimiste põhjal tegi Marx oma otsuse Engelsi haiguse suhtes (ta arvas haiguse peapõhjuseks olevat raua puudust veres) ja saatis oma otsuse arstimise viisi, rohude jne kohta (peaabinõuks soovitas meresupeluse) ning soovitas seda Engelsil anda arstide ehk keemikute konsiiliumi arutada. Sel puhul tekkis nende vahel elav arstiteaduslik vaieldus, sest Engelsi arvamisest haiguse kohta läksid Marxi omadest palju lahku. Engelsi haiguse ajal tuli Marxil Engelsi aset täita artiklite kirjutamises sõjaküsimuste üle (Engels oli hea sõjaliste ja strateegiliste küsimuste tundja; Marxi perekonnas nimetati teda muuseas ka „kindraliks“).

Marx sõitis mitu korda aastas Engelsi juurde, kuna Engels šamuti Marxi juures külas käis. Siis oli neil „juttu ja aruta-

mist* ööd ja päevad. Kui Engels Marxi juurde Londonisse sõitis, siis istusid nad tingimata ühe õhtu kahekesi õllepoes ja sõelusid õllekannude taga oma uudiseid, küsimusi, ülesleidusi jne. 1852. aastal võtsid nad kahekesi koos õllepoes „uut aastat“ vastu. Jäid õllepoodi kauaks istuma, nii et Engels kartis Jenny noomimist ja rattas õllepoest kohe rongile, ilma et Jenny'ga ja Marxi lastega jumalaga oleks jätanud. 8. I 1852. kirjutab Jenny Engelsile sel puhul, et Engels ilma põhjuseta plehku pani, et niisugustel „meelelahutustel“ tihti tervendav tagajärg on, et Marx aga sel oma „õisel filosoofilisel hulkumisel end väga tugevasti külmetas“ ja pärast mitu päeva voodis haige oli.

Marxi ja Engelsi vahekorid oli haruldase selt soe, intiimne. Nad olid üksteisele südamesõbrad, kelle sarnaseid teisi ei teata. Kuid üks kord tekkis nende vahel lõhe. See oli ainukene lõhe sotsialismi loojate vahel. Lugu oli järgmine:

1863. a. 6. jaanuaril suri Engelsi esimene naine — Mary Burns*). Engelskirjutas sellest Marxile. Marx vastas jalamaid pika külma kirjaga, milles ta iseenda häda ja viletsust kirub. Engels vastas uuesti alles nädala pärast ning teatas, et ta poleks Marxilt niisugust külma osavõttu oma õnnestusest oodanud. „Silmapilku, kui kõik minu sõbrad ja ka tuttavad igapäevainimesed mulle suurt kaastundmust ja sõprust avaldasid, pidasid sina — vastab Engels — kohaseks silmapilguks, et oma külma mõlemisviisi ülekaalu üles näidata.“ Marx vastas selle peale alles pooleteise nädala pärast, vabandab oma „tsünismi“ ja seletab, missugune hirmus seisukord temal koriteris siis oli (toas istus kohtupristav, kes üürivõlga nõudis, lihakaupmehelt toodi protesteeritud veksel, tütar oli voodis haige, majas polnud kütet ega süüa jne). Engels vastab talle uuesti sõbraliku heameelega, et ta on „rõõmus, et ühtaegu oma Mary'ga ei kaotanud ka oma kõige vanemat ja paremat sõpra.“ Kirjavahetus sel puhul lõpeb Marxi seletusega, et teda piinas kogu see aeg „kartus, et meie sõpruses on tekkinud lõhe“.

Lõhe kasvas jäädavalt kinni. Endine revolutsioonivõitlejate sõprus süvenes veel enam. Engels aitas Marxi, igal sammul,

*) Mary oli liri naistööline. Alguses elasid nad Manchesteris lahus, kuid hiljem kolis Engels tema juurde. Tema surma puhul kirjutas Engels Marxile, et „ühes temaga matsin ma maha oma nooruse viimase osakese“.

Engelsi teiseks naiseks oli Mary õde Lizzi (suri 1878. a.).

igal võimalikul viisil. Kui Marx oma „Kapitali“ kirjutab ja oma majandusteaduslikke uurimusi toimetab, saadab Engels talle igasuguseid nõuandeid, materjale, isa ettevõtte salajasi aruandeid, Manchesteri börsi salajasi ülevaateid, seletab talle kapitalistide raamatupidamise võtteid, äri „kriukaid ja konkse“, kapitalide liikumist jne, jne.

1867. aastal lõpetab Marx oma ajaloolise „Kapitali“ I köite kirjutamise. 1867. a. 16.VIII kell 2 öösel kirjutab ta Engelsile: „Nii siis, esimene köide on valmis. Ainult sinule olen ma tänu võlgu, et see võimalikuks sai. Ilma sinu enese ohverdamiseta ei oleks ma seda suurt tööd kolme köite jaoks mitte kuidagi teha saanud. Kaelustan sind tänutundes!“

V. Emigratsioon, „sklooka“, klassivaenlased parteis

Peale Marxi surma hakkasid kõik sotsiaaldemokraadid Marxi ülistama. Ja praegusel ajal ei leidu naljalt sotsi ega sotsfaschisti, nagu end „marksistideks“ tunnistavad tihti „vabameelsed“ kodanlasedki, kes ei tahaks marksistid olla. Niikaua kui Marx elas, oli lugu aga sootuks teisiti. Siis sõimati Marxi, kiruti teda, valetati ta peale, laimati teda. Kõige hullem oli lugu selles suhtes siis kui Marx Londonis elas. Peale 1848. a. revolutsiooni lüüasaamist põgenesid Londonisse igasugused elemendid kõigist riikidest, kus pisutki oli revolutsioonilist liikumist. Ilma kindla tegevuse mõtlesid emigrandid oma joomingutel ehk „keelepeksmise“ kokkusaamistel igasuguseid lugusid Marxi vastu välja. Fraktsioone oli emigrantide seas lugematu hulk. „Sklooka“ õitses piirita. Tülid ja hõõrumised aina kasvasid.

1851. a. 12. veebr. kirjutab Marx Engelsile: „Ma olen ikka rohkem ja rohkem veendunud selles, et emigratsioon on niisugune asutus, mille tõttu iga inimene paratamata peab muutuma lolliks, eesliks ehk lihtsalt kelmiks, kui ta emigratsioonist hoopis eemale ei lähe ja kui ta ei lepi iseseisva literaatori seisukorraga, kellel mitte mingisugust tegemist pole niinimetatud „revolutsioonilise parteiga“. See on päris keelepeksu ja alatuse kool, kus viimane eesl tehakse „isamaa päästjaks“. Engels vastab Marxile selle kohta väitega, et neil pole ju õiget parteid, kuna „inimesed, keda meie vähemalt ametlikult oma parteisse kuuluvateks pidasime, on — meie oma vahel õelduna — parandamata eeslid“.

Üks grupp Marxi vastaseid „revolutsioonääre“ nimetasid Marxi ja Engelsit „okt-roerimise partei“ peameesteks, kusjuures Marx ja Engels olevat veel hullemad tirannid, kui vene keiser. Niisuguste fraktsionääride seas liikus, muidugi, väga palju ka valitsuste agente, provokaatoreid, nuuskureid jne. 1852. a. augustis kirjutab sellest pikemalt Marx (näiteks kuidas poola - ungari - itaalia „revolutsioonäärid“ ülestõusu korraldavad plaani järele, mida neile vene valitsuse agent ette sokutab ja mis ennem Peterburis on läbi vaadatud jne).

1851. a. 2. augustil kirjutab Engels Marxile: „Hoiatama oma paberid kusagil kodust eemal; juba mõni aeg valvatakse siin mind hoolega ja ma ei saa sammugi astuda, ilma et mul kaks ehk kolm nuhki kannul ei oleks.“ Valitsusvõimud tegid tihti nuuskurite kaudu katseid kas otsekohe ehk kaudseltki Marxi-Engelsi lähedusse pääseda, neid oma provokatsioonilistesse võrkudesse mässida. Näit. I Internatsionaali tegutsemise ajal arvas üks tsaarivalitsuse ohranka agent täiesti võimaliku olevat I Internatsionaali juhtimist tegelikult oma kätte võtta, Marxi sellest hoopis eemale tõrjuda, jne jne. See nuuskur püüdis seda oma kavatsust isegi teostada. Veel enam — seda plaani peeti tolleaegses tsaari ohrankas isegi tõsiselt võimalikuks. Muidugi ei tulnud ta teostamisest midagi välja. Marxil oli küllalt revolutsioonäari tunnet ja instinkti, et klassivaenlast, eriti aga nuuskurit, juba kauge maa tagant ära tunda. Kuid seda enam õhutasid provokaatorid igasugust „sklookat“ emigrantide seas.

Marxi nimetati diktaatoriks, tööliste kurrajaks, tööliste raha raiskajaks. „Marx ja Engels polegi revolutsioonäärid, vaid võllaroad, keda töölised Londonis õllepoest välja viskasid“ — rääkis saksa demokraatlik luuletaja Kinkel, emigrant, endine Marxi kaasvõitleja. 21. mail 1851. a. kirjutab Marx: „Lutikas Meyer jookseb siin väga asjalikult ringi ja teatab kui saladust igapähele, kes teda kuulata tahab, et Marx ja Engels olevat Saksamaal kõik oma poolehoidjad ja igasuguse mõju kaotanud.“

Kõige selle kõrval organiseerisid „sklookameistrid“ igasuguseid seltse, gruppe, fraktsioone, mälestasid mitmesuguseid sündmusi ja päevi, korraldasid pidulikke koosolekuid ainult selleks, et *iseendid* laiaks puhuda, et *iseendid* kiita lasta. Mõnikord lõppesid need ettevõtted emigrantide omavaheliste kisklemiste, otsekoheste rusika-

võitluste ja üksteise peksmisega. Marxi vastu sobitati igasuguseid intriige.

Sellega seltsisid igasugused isiklikud emigratsioonid vahekorrad. Kui Marx hädas olles kellegilt raha laenas, sõimati teda jällegi priiskajaks, raiskajaks, kurnajaks. Topsisõbrad levitasid Marxi kohta igasuguseid kuulujutte. Nende topsisõprade kilda langes kord ka vana revolutsioonäär Vilhelm Volff (seesama V. Volff, kellele Marx hiljem oma „Kapitali“ pühendas).

Marx oli Volffi käest omale tarvitada võtnud väikese mõnekopikalise hispaaniakeelse grammatika. Volff ilmub kord ärritatult ja vist pisut joobnult Marxi juurde ja nõuab seda raamatukest tagasi. Raamatuke oli kaduma läinud, Marx ei leidnud seda (mõne aja pärast leiti ta üles) ning avaldas arvamist, et kas ta ehk ei ole grammatikat Volffiile juba tagasi annud. Volff vastab Marxile toorelt ja teravalt ning karjub viimaks: „Sa müüsid ta ära.“ Asi lõppes seekord terava kokkupõrkamisega, kus Volff Marxi meeletult sõimas. Engelsile kirjutab Marx sel puhul muu seas: „Sa tead, et ma paljugi andeks annan vanadele, idiootlikkuse langenuid inimestele, kes parteilise kombe järele austust väärivad. Kuid kõigil on oma piir. Vana lolipea oli nähtavasti imestanud, kui ma talle lõpuks hambaid näitasin.“ Volff ja teised levitasid sel alal „salajast“ sõnumit, nagu oleks Marx doktor Roland Danielsi (üks kohtualustest Kölni protsessis) ära annud preisi nuuskuri Bangya (endine ungari revolutsioonäär, pärast provokaator) abil. Sel puhul kirjutab Marx Engelsile 8. oktoobril 1853. a.: „Kui ma hästi, ehk vähemalt muretultki elaksin, ma, arusaadav, sülitaksin kõigi nende alatuste peale. Kuid peale ainelistele piinadele kannatada ka veel teisi alatust — see on juba liig. Mul on mõte lähemal võimalusel *avalikult* teatada, et mul ei ole midagi ühist *mitte ühegi parteiga*. Ma ei taha enam kannatada, et iga parteiesel võiks mind parteilisel ettekäändel teotada.“

Niisugustel tingimistel tuli Marxil tol ajal sotsiaaldemokraatlikku parteid luua ja organiseerida. See oli aeg, kus hulka-des veel mitte mingisugust proletaarset teoreetilist arusaamist ei olnud, kus kogu maailmas ainult kaks järjekindlat marksisti oli (Marx ja Engels ise), kus aga seda enam leidis igasugust segadust, võltsimist ja intrigeerimist. Ka isegi siis veel, kui Saksamaal juba s.-d. partei oma häälekandjaga oli, rääkisid Marxi vastased

„sklotshnikud“, et Marxi partei koosneb kolmest inimesest: Marx — partei pea, Engels — tema sekretär ja Liebknecht — tema „agent“. Saksamaal aga hoidsid „revolutsioonärid“ Liebknechtist eemale, sest ta olevat „väljamaalaste agent“.

Nende Marxi laimajate ja fraktsionääride teoreetilistes töödes, mis sihitud Marxi vastu, oli aga ka palju Marxilt varastatud mõtteid, ideid, mida need pudrupealised revolutsiooni sabarakud ja kontrrevolutsioonärid oma moodi mõistsid, ümber tegid ja moonutasid. 1851. a. augustis kirjutab Engels selle kohta Marxile: „Kas on nende rüvetamises ühtegi lauset, milles ei oleks meie ideede plagiaati ehk nende moonutamist, või lauset, mis ei oleks neile meie ideedega kätte juhutatud.“

Kogu oma teadliku elu ja töö pühendasid Marx ja Engels otsekohele võitlusele proletariaarse partei puhtuse eest. Nad pidasid halastamata võitlust kahel väerinna, — nii väikekodanlise sotsialismi, prondonismi, kui ka „pahempoolse“ bakunismi, anarhismi vastu, nad võitlesid proletariaarse revolutsiooni eest.

VI. Kuidas Marx „Kapitali“ kirjutas

Nagu juba nimetasime, hakkas Marx oma majandusteaduslike küsimuste uurimist 1842. aastal. Ei ole teada kedagi teist teaduse ajaloos, kes niisuguse põhjalikkusega ja enesekriitikaga oleks teaduslikku uurimistööd teinud, kui seda tegi Marx. Oma sotsiaalse päritolu poolest oli Marx küll kodanline demokraat, kuid oma teoreetilist tööd tegi ta niisuguse püsivuse ja innuga, niisuguse kindlusega, täpsusega, enesekriitikaga, mida kodanlisel intelligentsil ei ole, mis on omamööda ainult pro-

Oma majandusteaduslikku uurimistööd kavatses Marx peagi avaldada. Nagu nimetasime algas tasedatööd 1842—1843. a.a. 1845. a. jaanuaris kirjutab Engels talle, et neil on tingimata vaja oma ilmavaate selgitamiseks kavatsetavat tööd avaldada, et revolutsioonilisele liikumisele teoreetilist alust luua. „Püüa oma majandusteaduse raamat kiiremini lõpetada, kuigi see ka mitte täiesti rahuldav ei tuleks... Püüa ta aprillikuuks valmis teha...“ Sama aasta märtsis kirjutab Engels ühes oma artiklis, et doktor Marx annab varsti uue ülevaate majandusteaduse kohta ja mais kirjutab ta juba, et varsti pidada ilmuma Marxi „Politiika ja majandusteaduse põhimõtete ülevaade“. See oli 1845. aastal. Kuid raamat ei ilmunud ei 1846. ega ka 1847. a. 1848. a. revolutsioon nõudis palju praktilist tööd, nagu järgminegi aasta. Londonis süvenes Marx oma uurimistesse. Ta leidis, et vaja on kogu senine majandusteadus põhjalikult läbi uurida. 1851. a. jaanuaris kirjutab nende kaasvõitleja Pieper Engelsile Marxi kohta: „Kui tema juurde tuled, võtab ta sind tervituste asemel majanduslike kategooriatega vastu.“ 1851. a. aprillis kirjutab Marx ise Engelsile: „Ma olen juba niipalju edasi jõudnud, et umbes viie nädala pärast saan ma oma majandusliku värgiga valmis.“ Kuid viis nädalat läks mööda. Läks mööda viis kuud. Mida enam süvenes uurimine, seda enam leidis Marx vajaliku olevat põhjalikke uurimisi teha paljudes teisteski teadusealades. 1851. a. oktoobris kirjutab ta, et tal oma kavatsetava teose jaoks on vaja tutvuneda tehnoloogiaga, tehnoloogia ajaloo ja agronoomiaga. Selgus, et vaja on põhjalikult uurida kriiside küsimust. Oli vaja ajalugu veel kord üksikasjaliselt läbi uurida. Marx leidis, et tal teadmised

maale oli, heitsin ma välja.“ Edasi kirjutab Marx, et ta juhtumisi uuesti Hegeli „Loogikat“ lehitses ja selle tagajärjel oma töö meetodit muutis. Märtsikuul selgitab ta kriiside tsüklilikkuse küsimust (milles teda Engels konkreetse materjaliga aitab). 2. IV saadab ta Engelsile oma töö „esimese osa“ plaani (kogu töö pidi selle plaani järele tulema kuues osas). Maikuul teatab ta, et käsikiri on tal äärmiselt laialdane ja kordaseadmata, ning et esimese osa kordaseadmiseks on enne tarvis sisukord kokku seada, mille järele siis alles kõike materjali võib süstematiseerida. Sügisel pärib Engels, millal Marx oma töö trükki annab. 29. X vastab Marx lühidalt: „Käsikiri ei ole veel trükki läinud ja... ei lähe mõne nädala jooksul veel mitte.“ Kuu aja pärast teatab Marx: „... esimene osa paisus laiaks, sest et tuli kahte esimest peatükki üksikväljalikumalt arendada, kui ma seda alguses kavatsesin...“ Ja 1859. jaanuaris sai see „esimene osa“ valmis, s.o. 17. aastat peale Marxi uurimistöo algust. Engelsile kirjutab aga Marx sel puhul: „Käsikiri on umbes 12 trükipoognat (3 vihku) ja kuigi ta pealkiri on — ära minestusesse lange! — „Kapital üldse“*), ei ole nendes annetes kapitalist veel mitte midagi, neis on ainult kaks peatükki: 1. *Kaup*, 2. *Raha ehk lihtne ringkäik*...“ See oligi Marxi esimene majandusteaduse uurimistöo „Zur Kritik der politischen Oekonomie“.

Marx tegi oma tööd äärmise põhjalikkusega ja täpsusega. Iga küsimust, mida ta puudutas, õppis ta enne põhjalikult tundma. Majandusteaduse alal püüdis ta kogu maailma kirjandust tundma õppida. Engels manitses teda alatasa oma tööd kiirendama. 1860. aasta jaanuaris kirjutab Engels talle: „Ole iseenda töö vastu kordki vähem nõudlik; selle kärnase publikumi jaoks on sinu töö veel liigagi hea. Peaasi, et töö oleks kirjutatud ja ilmuks; nõrgemaid külgi, mis sulle silma torkavad, ei pane eeslid tähelegi.“ Marx vastab selle peale, et kui ta asja tõsiselt käsile võtab, siis saab ta „Kapitali“ kuue nädala pärast valmis.

Läksid jällegi mööda kuus nädalat, siis kuus kuud. 1861. a. detsembris kirjutab Marx, et „raamat liigub, kuid aeglaselt... Kuid kirjatöö muutub märksa populaarsemaks ja meetodit läks mul korda rohkem ära peita, kui esimeses osas.“ 1862. a. juulis töötab Marx „raamatu kallal nagu

*) „Kapital“ pidi olema Marxi esialgse kava järele esimene osa tema suurest kuueköitelisest uurimistööst.

härg“, kuna augustis: „Arvan, et minu raamat saab umbes kolmekümne-poognane“. 20. VIII kutsub Marx Engelsit Londoni: „Oma „Kriitikas“ lükkasin ma nii palju vana ümber, et mul tarvis oleks sinuga ennem mõne punkti kohta nõu pida. Kirjutada kõigest sellest on igav nii mulle kui ka sulle.“ Möödus ka 1862. aasta, — kolmas aasta peale esimese raamatu ilmumist. Engels naeris tihti Marxi üle, et ta majandusteaduse kirjatöö ei saa ennem valmis, kui ta pole kogu maailmas kõik majandusteaduse kohta ilmunud raamatud läbi lugenud ja läbi töötanud. Engelsil oli peaaegu täieline õigus.

1863. aastal uurib Marx Vene-Poola-Preisi ajalugu ja diplomaatiat. Maikuul teatab ta, et hakkab oma majandusteadust puhtalt trükivalmis ümber kirjutama. Juulis töötab ta oma majandusteaduse kallal igapäev 10 tundi, uurib peale selle kõrgemat matemaatikat — differentseerimist ja integreerimist (mille alal ka uusi ülesleidusi teeb), kirjutab Engelsile pika seletuse oma kordusvalmistuse teooria kohta (ühes skeemidega). Poolteist kuud ei kirjuta ta Engelsile ühtegi rida. Järgmises kirjas augustis seletab ta, et igal hommikul otsustas Engelsile tingimata kirjutada, kuid „niipea kui ma oma töötuppa astusin, rahustasin ma oma südametunnistust sellega, et ainult kuus rida sellele juurde lisan, mis eila kirjutatud.“ Nii möödus ka 1863. aasta.

1864. a. jätkab ta oma pinevat tööd. Kuid töö juures ilmub vajadus väga mitmekesisel muid uurimusi teha: tutvuneda keeleteadusega (sanskriti, leedu, vana-gooti jm. keeled), anatoomiaga ja füsioloogiaga (lubab loengutel käia, kus anatoomilisi lõikeid tehakse) jne. Samal aastal asutab ta I Internatsionaali.

1865. a. uurib Marx Tyndali uuemaid ülesleidusi valguse kiirte alal. I Internatsionaali juhtimise peale kulub palju aega. 3. V küsib Engels: „Kuidas on asi raamatuga?“ 9. V Marx vastab: „Ma loodan, et vaatamata kõigile takistustele, saab minu raamat lõplikult valmis 1-ks septembriks.“ 20. V teatab: „Ma teen tööd... kui hobune.“ 15. VII soovib Engels raamatut osade viisi välja anda, et ilmumist kiirendada. „Kuidas asi sellega on? — küsib ta, — 1. september oli kõige viimane täht-aeg, ja nagu sa tead, maksab see kaks-teistkümmend pudelit veini.“ 31. VII kirjutab Marx: „Jääb veel kirjutada kolm peatükki, et teoreetilist osa (kolm esimest raamatut) lõpetada. Siis on veel vaja kirjutada neljas raamat, ajalooline-kirjandus-

lik osa; see viimane on mulle võrdlemisi kerge, sest et kõik küsimused on esimeses kolmes raamatus otsustatud, ja viimane on vast ainult kordamine ajaloolises kujus*). Kuid ma ei sõanda enne midagi ära saata, kui see kõik pole tervelt valmis. Misugused ta puudused ka ei oleks, üks väärtus on minu töödel ikkagi: nad moodustavad endast kunstilise terviku. Seda võib kätte saada ainult minu viisiga — enne mitte trükkida, kui töö ei ole laual *valmis*." 5. VIII teatab Marx, et ta teeb kõik, et raamatut võimalikult kiiresti lõpetada, mille peale Engels 7. VIII vastab, muu seas: „Sel päeval, kui käsikirja ära saadad, joon ma end kõige armetumal kombel täis; lükkan selle edasi ainult sel korral, kui sa järgmisel päeval siia sõidad ja kui meie seda koos võime teha.“ 1. september läks mööda, aga Marx ei lõpetanud oma „Kapitali“ esimest raamatut. Läks mööda ka 1865. aasta.

1866. a. 13. II kirjutab Marx: „Minu raamat oli *valmis* detsembri lõpul. Osa maa-remendi kohta, eelviimane peatükk, moodustab üksi praeguses kujus peaaegu terve raamatu. Päeviti käisin ma Muuseumis, õõseti aga kirjutasin. Uus põllutööstuse keemia Saksamaal, eriti Liebig ja Schönbein, kes selles asjas tähtsamad on kui kõik ökonomistid kokku; teiselt poolt, hüglasuur materjal, mille prantslased löid peale seda, kui ma viimati selle asjaga tegemist tegin, — kõike seda oli mul vaja nüüd läbi uurida... Nüüd on käsikiri valmis, kuid ta on niisugune hüglasuur ja on niisuguses kujus, et mitte keegi peale minu, ka sina mitte, seda välja anda ei suuda. Ma hakkasin seda ümber kirjutama ja *stiili parandama* just 1. jaanuaril ja asi läks üsna kiiresti edasi, sest mulle teeb ainult lõbu last peale niipaljuid sünnitusvalusid puhtaks lakkuda...“ Kuid — jälle ilmus niisugune paise, mis Marxi istuda ei lasknud. Juulis teatab Marx, et augustis lõpetab esimese raamatu. 10. XI aga teatab ta: „Järgmisel nädalal läheb viimaks ometi käsikirja esimene osa Meisnerile“ (kirjastajale). Kuid hiljem näeb Marx, et tal veelgi on käsikirjas vaja ühte ja teist täiendada ja muuta (eriti põllumajanduse kohta).

*) Kolm raamatut — need on „Kapitali“ kolm köidet, millest ainult esimese Marx ise trüki valmis tegi, kuna teised kaks on „Kapitali“ teine ja kolmas köide, mille Engels peale Marxi surma välja andis. Neijas raamat, millest Marx räägib, on „Lisaväärtuste teooriad“, mis Kautsky peale Engelsi surma kolmes raamatus välja andis. Sellepärast nimetataksegi „Lisaväärtuse teooriad“ tihti „Kapitali“ neljandaks köiteks.

„Kapitali“ I köide sai valmis 1867. aastal. Selle aasta aprillis viis Marx käsikirja ise Saksamaale (Hamburgi). Raamat ilmus trükist 1867. a. lõpul.

„Kapitali“ korrektuuripoognad vaatas Marx ise läbi ja saatis need ka Engelsile, paludes temalt hindamist ja otsust eeskätt sisu kohta. Raamatu korrektuuri 2-se poogna kohta kirjutas Engels, et sellel poognal on paise jäljed, mille peale Marx vastas: „Sinu heakskiitmine on senini mulle tähtsam, kui see, mis kogu muu maailm selle kohta ütelda võib. Igatahes loodan ma, et kodanlus kogu oma eluaeg minu paiseid meeles peab.“

16. VIII 1867. a. lõpetas Marx oma peatöö „Kapitali“ I köite viimase trükipoogna korrigeerimise.

Kogu see töö, mis Marx oma „Kapitali“ kallal teinud, on määratusuur teaduslik uurimine, kusjuures Marxi peaju laboratooriumis kogu inimsoo teadus läbi sõeluti. Oma uurimistööd tegi ta kahes suures ajajärgus, kaks korda ja mõlemal korral tuli ta ühele ja samale otsusele.

Esimest korda algas Marx oma teaduslikku uurimist 1843. a. peale „Rheinische Zeitung“ kinnipanekut. Siis asus Marx, nagu ta ise kirjutas, ühiskondlikult arenenud oma teadusekabinetti, et oma senist praktikat teaduslikult läbi mõelda. Teistkordne uurimistöök algas 1850. aastal Londonis, kus Marx kogu seniste revolutsioonide praktika, kogu selleaegse teaduse hoolega läbi töötas.

Pikk reaktsiooniaeg, mille kestel Marx oma uurimistööd teadusliku sotsialismi loomise alal Londonis tegi, oli aga ühtlasi ka aeg, kus Marx püüdis kogu maailma töörahvast ühise proletariaadi partei juhtimise alla koondada. Proletariaadi hulgad olid aga veel võrdlemisi vähe arenenud ja sellepärast jäi Marxi I Internatsionaal püüdeks ühendada võitlevat proletariaati *ülevalt poolt*. III Internatsionaal jätkab Marxi tööd proletariaadi üleilmse võitluse koondamise alal, tuginedes just hulkadele *alt poolt*.

Peaasi Marxi õpetuses on proletariaadi, kui sotsialistliku ühiskonna looja, osa selgitamine. Oma üleilmlist-ajaloolist ülesannet ei saa proletariaat muudmoodi teostada, kui kukutades kodanlust sotsialistlikus revolutsioonis ja maksma pannes oma klassidiktatuuri, mis ise igasugused klassid ja igasuguse vägivalla hävitab. Marx võitles *selle* diktatuuri eest nii teoorias kui ka praktikas. Marx oli proletariaadi lõpuliku võidu sisse täiesti kindel juba 1848. aastal. Proletari-

aadi selleaegne nõrkus ei lasknud Marxi lootust teostada. Tuginedes Marxi õpetusele, arendades teda uues olukorras edasi, viis Lenin, olles enamlike partei eesotsas, Vene ja üleilmilise proletariaadi Oktoobri-

revolutsioonis esimesele suurele võidule. Marksismi-leninismi teooria edukas levimine üleilmse proletariaadi ja kogu töörahva hulkades kindlustab proletariaadi lõpuliku võidu terves ilmas.

Kõigi maade proletarlastel, ühinege!

Tööraha ühise väerinna eest!¹⁾

Eestimaa Kommunistilise Partei üleskutse kõikidele linna ja maa tööliste, kõikidele sotsiaaldemokraatlikele ja reformistlikele tööliste, sõduritele ja madrustele, merimeestele, kehvikutele, kehvadele kaluritele ja keskmikkudele, piiriäärse vöö ja Petserimaa vene töörahvale

Eestimaa Kommunistiline Partei tegi märtsis käesoleval aastal Eesti Sotsialistilisele Tööliste Parteile ja Eesti Töölisühingute Keskliidule ettepaneku töörahva ühise väerinna loomiseks — võitluseks kapitali ja fashismi pealetungimise vastu.

Tehes ESTParteile ja ETKeskliidule ettepaneku ühise väerinna loomiseks, arvestas EKP seda ennenägemata häda ja viletsust, tööpuudust ja nälga, kõrgeid makse ja elukalliduse tõusu, mida kapitali ja fashismi pealetungimine töölisteklassile on toonud. Ühise väerinna ülesanne seisab selles, et võidelda selle nälja ja tööpuuduse vastu. Samuti arvestas EKP Saksamaa sündmuste õppetundisid, kus fashismi võit sellepärast võimalikuks osutus, et saksa sotsiaaldemokraatia ühisest väerinnast ära ütles ning sellega fashismi tagasilöömise nurja ajas. Võttes ühise väerinna loomise algatuse oma kätte, seadis EKP omale sihiks kõige laiemat fashismivastast ühist väerinda luua, sest fashismi hädaoht on Eestis viimasel ajajärgul kiiresti kasvanud. Ühise väerinna loomist kõikide nende organisatsioonidega, kes tahavad võidelda kapitali pealetungimise vastu, nõudis ka sõjahädaohu kasv N. Liidu vastu.

EKP pani ette alustada kõige laiaulatuslikumat, hulkadele tuginevat võitlust sõjaseaduse ja n. n. kaitseseisukorra vastu piiriäärses vöös ja Tallinnas ning teistes linnades.

Edasi pani EKP ette alustada viibimata võitlust selle eest, et kõikidele töötutele, ilma igasuguse vahetegemiseta ühekordset toetust 25 krooni suuruses ja riiklikkudest viljatagavaradest töötute komiteede järelevalve all maksuta leiba antaks ning et kõik linna ja küla töötud tööpuuduse

ja haiguse vastu ettevõtjate, riigi ja omavalitsuste kulul ära kinnitatakse.

Sellejuures pani EKP ette kinnituseaduse aluseks võtta ESTP ja ETKeskliidu poolt esitatud „tööpuuduse vastu kindlustamise seaduse eelnõu“, tingimisel, et see täiesti puudulik, poolik ja ühekülgne eelnõu saaks lõpulikult välja töötatud tööliste ja töötute koosolekutel, miitingutel, ülelinnalistel, maakonnalistel ja vallalistel konverentsidel, kus kõik ameti- ja töölisühingud, organiseeritud ja organiseerimata tööliised kõige laiemalt esindatud on.

EKP näitas selgesti ära, *kuidas seda ühist väerinda teostada.* Ta näitas ära, et oma osalisi nõudmisi suudavad tööliised ainult hulgalise revolutsioonilise võitluse ja tegevuse abil läbi viia. EKP pani ette töörahvahulkasid mobiliseerida võitluseks nende nõudmiste eest koosolekute, konverentside, nõupidamiste, miitingute jne teel. EKP pani ette luua kõikides linnades, alevites,abrikutes, tehastes, töökodades, asutustes, hädaabitöödel, külates ja mõisates töölistest, töötutest ja töölisteorganisatsioonide esindajatest tegevuskomiteed, kes organiseerivad ja juhivad kogu töörahva hulgalist võitlust, meelevaldusi, näljamarssisid, streikisid jne.

Ühtlasi avaldas EKP täielikku *valmisolekut vastastikkuse alusel võitluse ajajärguks ESTP ja ETKeskliidu arvustamist lõpetada*, kui viimased need töörahva nõudmised täielikult omaks võtavad ja tegelikult nende nõudmiste eest ühises väerinnas võitlema asuvad.

Tehes ESTParteile ja ETKeskliidule ettepaneku ühise väerinna loomiseks, arvestas EKP sellega, et saksa sots.-dem. partei hakkas avaldama oma poolehoidu töörahva ühisele väerinnale. 2. Internatsionaal avaldas oma valmisolekut ühise väerinna loomiseks. Ka ESTP hakkas rääkima

¹⁾ Toimetusele avaldamiseks saadetud.

ühise väerinna tarvilikkusest, „kommunist-
lisest vennasparteist“ jne. Sellest välja
minnes tegi EKP veel kord tõsist katset
ühist väerinda luua ESTP ja ETKeskliidu
kaudu.

Nii viisi rääkis ESTP enne EKP ettepaneku.
Kuid mida vastas ESTP EKP ettepaneku peale? EKP ettepaneku peale vastas Eesti Sotsialistilise Tööliste Partei ja Eesti Töölisühingute Keskliidu nimel labase sõimu ja mõnitamisega Karl Freiberg sotside häälekandjas. *Oma vastuses lükkavad ESTP juhid Eestimaa Kommunistilise Partei ettepaneku töörahva ühise väerinna loomise asjus täielikult tagasi, põhjendusega, et kommunistid olevat ühise väerinna lõhkujad ja et võitlust tööliste huvide eest peab üksi ESTP.*

ESTP vastusest selgub, et see partei EKP poolt esitatud nõudmiste eest üldse ei taha ega tarvilikuks ei pea võidelda. ESTP vastus näitab, et *sots.-dem. juhid ka nende ettepanekute eest ei taha võidelda, mida nad ise üles seadnud.* ESTP vastus näitab, et sotsid räägivad töötatööliste kinnitamisest ainult tööliste ninapidi vedamiseks, sest et nad tegelikult selle eest võidelda ei taha. ESTP vastus näitab, et tema rääkimised ühise väerinna tarvilikkusest olid ainult manöövrüks, millega tööliste kasvavat tungi töörahva ühise väerinna järele kinni tahetakse pidada. ESTP vastus, milles EKP vastu välja astutakse labase vale, sõimu ja räuskamisega, mis omane igale kodanlisele uulitsalehele, annab ühtlasi tunnistust sellest närvilikkusest ja paanikast, mida sotsiaaldemokraatia ridades on tekitanud saksa sotsiaaldemokraatia häbistav pankrott, 2. Internatsionaali lagunemise algus ning töörahva ühise väerinna kasv üle sotsliste juhtide peade.

ESTP vastus näitab veel kord, kes *lõhub töörahva ühist väerinda.* ESTP vastus tõendab, et töörahva ühist väerinda lõhuvad sotsiaaldemokraatlikud juhid. Need juhid ei taha võidelda kapitali ja fashismi pealetungimise vastu. ESTP vastus näitab, et sots.-dem. juhid toetavad oma poliitikaga fashismi ja valmistavad seega teed avalikule fashistilisele diktatuurile. Sellega on tõendatud veel kord, et kommunistidel oli õigus, kui nad rääkisid, et sotsiaaldemokraatia on ümber kasvanud sotsiaalfashismiks. ESTP vastus tõendab veel kord, et ainult kommunistid võitlevad tõeliselt töörahva ühise väerinna eest, kuna sotsiaaldemokraatlikud juhid seda väerinda alati on lõhkunud ja edasi lõhuvad. Kogu Eesti tööliikumise ajalugu kinnitab seda.

Et tugevat ametiühisuslist liikumist, mis tervelt oli revolutsiooniliste tööliste mõju all, lõhkuda ja puruks lüüa, lasksid sotsiaaldemokraatlikud juhid oma esitaja sise-
ministri Hellati kaudu esimese ametiühisuste kongressi sõjariistus jõuga laiali ajada ja ametiühisusliste liikumise juhidi Isborski rabas tappa. Pärast 1. detsembrülehtõusu kaotust kasutasid nad valget terrorit selleks, et ametiühisuslist liikumist lõhkuda, asutades paralleelseid ühisusi, heites pahempoolseid töölisi ja terveid organisatsioone töölisühingute keskliidust välja, sulgudes pahempoolsete tööliste eest ametiühisuste ukseid jne. Tehes kodanlusega koostööd, toetades kapitali ja fashismi pealetungimist, on sotsiaaldemokraatlikud juhid aidanud kodanluse seisukohti kindlustada ja tööliste klassi võitlust nõrgendada.

Lükates tagasi EKP ettepaneku, räägib ESTP, et tema üksi võitleb tööliste klassi huvide eest. *Kuidas on võidelnud ja võitlevad sots.-dem. juhid?* Sotside äraandliku poliitika tagajärjel pääsis Saksa maal fashism võimule. Selle äraandliku poliitika tagajärjel aitas sotsiaaldemokraatia Eestis kodanluse võidule tööliste klassi üle. Kui sotsiaaldemokraatia kodusõja päevil tööliste klassi ära ei oleks annud, eesti tööliste klass töörahva vabariigis poleks tunnud seda nälga, kurnamist ja koledust, mida temale tõi kodanluse diktatuur. Sotsiaaldemokraatia toetas kogu „iseseisvuse“ ajal seda kodanluse „majanduspoliitikat“, mille tagajärjel tööliste klass laiali pilluti, tööta ja nälga jäi. Sotsiaaldemokraatia aitas kodanlusel läbi viia kodanlist maa-seadust, mille tagajärjel rõhuv enamus maatöölistest ja kehvikutest maata jäi, väike osa neist ainult raasukei said, kuna maa külakurnajate, valgekaardlaste ja uute mõisnikkude kätte läks. Sotsiaaldemokraat. Rei valitsus 1928/29. a. teostas igal alal täielikult suurkodanluse poliitikat. Oma esindajate Oina ja Piiskari kaudu Pätsi valitsusest 1931. a. osa võttes, aitasid sotsiaaldemokraadid suurejoonelist maatööliste palkadealandamist läbi viia ja suhkru, kohvi, jahu, soola ning teiste esimesejärgu tarbeainete tolle ja hindu tõsta. Võttes oma esindajate Rei ja Johansonini kaudu osa praegusest Pätsi valitsusest, mis on fashistilise diktatuuri organiseerimise valitsus, aitavad sotsiaaldemokraadid tegelikult fashistilise diktatuuri teostamiseks kaasa, soodustavad fashistilist „vabadussõjalaste“ ja „karksi“-liikumist, samal ajal tööliste lehti sulgudes ja revolutsioonilise liikumise vastu provokatsioonide organiseerides.

Kommunistiline partei, kes alati on korraldanud töörahva võitlust kodanluse pealetungimise vastu, kes alati on sammunud töörahva ühise väerinna eesotsas, *jätkab endiselt võitlust ühise väerinna eest*, vaatamata sotsiaalfaschistlike juhtide saboteerimise peale.

Organiseeritud ja organiseerimata tööliised!

Sotsiaaldemokraatlikud ja reformistlikud tööliised!

Eestimaa kommunistiline partei kutsub teid ühist väerinda looma võitluseks kapitali ja faschismi pealetungimise vastu. Kuulake kommunistlike partei kutset! Järgnege viimseni kommunistlike partei kutsele! Ärge kuulake äraandlike juhte, kes ühist väerinda lõhuvad! *Ühine väerind on ainuke tee, mille abil teie võite võidelda kapitali ja faschismi pealetungimise vastu, tööliste ja talurahva valitsuse eest.*

Alake ja jätkake tegelikku võitlust ühise väerinna eest all, hulkades. Looge ühes pahempoolsete töölistega *tegevusekomiteesid*, et võidelda oma nõudmiste eest, faschismi vastu. Kutsuge kokku koosolekuid, miitinguid, nõupidamisi. Organiseerige meelevaldusi ja streike. Võideldge selle eest, et kõik kohalikud töölisteorganisatsioonid, nagu ametiühisused, haigekas-

sad, tööliste vanemad, tööliste kultuurühingud jne asuksid võitlusele ühise väerinna eest. Ühine väerind all, hulkades, peab saama teostatud.

Paljastage igal pool *sotsiaalfaschistlike juhte*, kui ühise väerinna lõhkujaid ja tööliste klassi jäledaid äraandjaid. Katkestage sidemed sotsiaalfaschistlike juhtidega. Astuge ühise väerinna lipu alla!

Hädaoht on suur. I. maist lõpeb igasugune viletsamgi toetus töötutele. Veel kohutavam nälg hakkab tuhandete meeste, naiste ja laste kõri pigistama. Kodanlus hirmutab jõhkralt tööliste nälja ja viletsuse üle. Tiivustatud Hitleri võimuletulekust Saksamaal, sirutab faschism kiiresti kätt võimu järele ka Eestis. Faschistid loovad oma lõöksalku, kelle ülesandeks tööliste metsik veristamine. Kõrvuti kõige sellega jätkub sõja ettevalmistamine N. Liidu vastu.

Maha töörahva ühise väerinna lõhkujad — sotsiaalfaschistlikud juhid!

Töörahva ühine väerind võitluseks — kõikide töötute täielise kindlustamise, palgade 1930. a. tasapinnale tõstmise eest, sõjaseaduse vastu!

Võitlusele revolutsioonilise väljapääsu eest kriisist!

Aprill, 1933. a.

Eestimaa Kommunistlike Partei (Kommunistlike Internatsionaali sektsiooni) Keskkomitee.

SISUKORD

	Lhk.
Valgest Eestist:	
Eesti kommunistlike poliitvangide tervitus NSVLiidu kangelaslike proletariaadile ja töölisklassi üleilmsele juhile Kominternile	
<i>H. Pöögelmann</i> — Tõusva fashismilaste vastu!	3
<i>J. Reesen</i> — Hitlerism ja Eesti iseseisvus	10
<i>E. Alas</i> — 1932. a. streigivõitluse õppetunnid	20
Kroonika — Valge Eesti elupäevad	26
 Telstelt kodanlistelt maadelt:	
<i>N. Timson</i> — Revolutsioonilise kriisi valmimine Saksamaal	29
<i>N. K.</i> — Kompartei seisukord ja ülesanded kodanlistel maadel praegusel ajajärgul	35
 Karl Marxi surma 50. aastapäeva puhul:	
<i>R. V.</i> — Marxi elust ja tööst	53
Tööraha ühise väerinna eest	60

Ответственный редактор: Г. Пегельман. — Технический редактор: Н. Каротамм.
Издание № 79. Сдано в производство 23/IV 1933. Подписано к печати 5/V 1933.
Формат 74×105. 4¼ печ. лист. Кегль 10. 1 печ. лист 85.312 зн. Всего 362.576 знаков.

Изд. „КЮЛЬВАЯ“, Ленинград 31, ул. 3-го июля 48.

Ленгормит № 10096. — Тир. 1500. — Типография „Кюльвая“, ул. Держинского 49.
Зак. 4081. Изд. „Кюльвая“.

Tellimiste vastuvõtmine kirjanduse,
kunsti ja kriitika ajakirja peale

„LEEGID“

kestab edasi.

===== TELLIMISE HIND: =====

12 kuu peale	10 rbl. — kop.
6 " "	5 " — "
3 " "	2 " 50 "
Üksiknummer	1 " — "

Tellimisi võetakse vastu kõigis postiosakon-
dades, Knigotsentri ja Lookt'a raamatukaup-
lustes, „Külvaja“ volinikkude poolt kohtadel
ja otsekohe kirjastuses:

Ленинград, 31, ул. 3-го Июля 48
Изд-во „Хюльвая“

В
С
575
2

Tellimiste vastuvõtmine kuu-
kirja peale

„Naistöoline ja
naiskolhoosnik“
kestab edasi.

Tellimise hind:

12 kuu peale . . 6 rbl. — kop.

6 " " . . 3 " — "

3 " " . . 1 " 50 "

Üksiknummer . . 60 kop.

Tellimisi võetakse vastu kõigis postiosakon-
dades, Knigotsentri ja Lookt'a raamatukaup-
lustes, „Külvaja“ volinikkude poolt kohtadel
ja otsekohe „Külvaja“ kirjastuses:

Ленинград, 31, ул. 3-го июля 48
Изд-во „Кюльвая“